Ієн Бенкс

Осина фабрика

THE WASP FACTORY

IAIN BANKS

A NOVEL

ОСИНА ФАБРИКА

ІЄН БЕНКС

РОМАН

ХАРКІВ 2017
КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ

1

Жертовні Стовпи

Того дня, коли нам сповістили, що мій брат утік, я робив обхід Жертовних Стовпів. Я вже знав — щось мало трапитися; мені розповіла про це Фабрика.

На північному кінці острова, біля зім’ятих решток стапеля, там, де під поривами східного вітру й досі скрипить ручка іржавої лебідки, на дальньому схилі останньої дюни я вкопав два Стовпи. На один із них настромив голову щура й дві бабки, а на другий — чайку та двох мишей. Саме в ту мить, коли я знову насаджував одну з мишачих голів на палю, у вечірнє небо з карканням і гамором злетіли птахи, закружлявши над стежкою між дюнами, у тому місці, де вона проходила поблизу їхніх гнізд. Пересвідчившись, що голова закріплена надійно, я видерся на вершечок дюни, щоб скористатися біноклем.

Натужно крутячи педалі й пригнувши голову, стежкою їхав Діґґз, полісмен із міста; колеса його велосипеда частково грузли в піску. Перед мостом він спішився, притулив велосипед до носійних тросів, а тоді підійшов до брами, розташованої посередині розгойданого мосту. Я бачив, як він натиснув кнопку телефону. Якийсь час Діґґз стояв, поглядаючи на тихі дюни та птахів, які розсідалися по гніздах. Оскільки я достатньо добре замаскувався, мене він не помічав. Вочевидь, мій батько відповів на дзвінок, бо ж невдовзі Діґґз нахилився, сказав щось у решітку мікрофона поруч із кнопкою, штовхнув браму і, перейшовши через міст на острів, рушив стежкою до будинку. Після того як він зник за дюнами, я ще трохи посидів на вершечку, почухуючи промежину; вітер бавився моїм волоссям, а птахи поверталися до своїх гнізд.

Я дістав з-за пояса рогатку, обрав півдюймовий сталевий снаряд, ретельно прицілився й запустив велику кульку від підшипника по дуговій траєкторії над телефонними стовпами та невеличким підвісним мостом. Із глухим, ледь чутним стуком вона влучила в табличку «Прохід заборонено! Приватна власність», і я усміхнувся. Це був хороший знак. Фабрика не вдавалася до подробиць (лише зрідка), проте я відчував: про що б вона мене не попереджала — це було щось важливе, до того ж я мав погані передчуття; хай там як, але мені не забракло клепок зрозуміти її натяк і перевірити Стовпи, тож тепер я знав напевне: влучності я не втратив; мої навички нікуди не поділись.

Я вирішив не повертатися додому одразу. Батько не любив, щоб я був удома, коли приїздив Діґґз, та й у будь-якому разі мені ще треба було перевірити кілька Стовпів, доки не зайшло сонце. Підскочивши, я зісковзнув схилом дюни в затінок і, діставшись підніжжя, озирнувся, щоб подивитися на крихітні голови й тушки, які наглядали за північними підступами до острова. На вузлуватих гілках ці шкаралупки виглядали доволі гарно. Дерев’яні кінцівки махали мені прив’язаними до них чорними стрічками, що поволі колихалися під подихом бризу. Я вирішив, що поки нічого аж надто поганого не станеться, а завтра попрошу Фабрику повідомити мені більше інформації. Як пощастить, можливо, щось розповість батько, а як усміхнеться доля, можливо, це навіть виявиться правдою.

Щойно посутеніло й на небі почали з’являтися зірки, я залишив мішок із головами та тушками в Бункері. Птахи повідомили мені, що Діґґз забрався кілька хвилин тому, тож я побіг короткою дорогою до будинку, у якому, як завжди, світилися всі вогні. Батько зустрів мене на кухні.

— У нас щойно був Діґґз. Але, гадаю, тобі про це вже відомо.

Він підставив недопалок своєї товстої сигари під кран із холодною водою, потримав секунду, почекавши, доки коричневий огризок зашипить і згасне, а тоді пожбурив його розмоклі рештки у смітник. Я поклав свої речі на великий стіл і, стенувши плечима, всівся. Батько ввімкнув конфорку під каструлею з супом, зазирнув під кришку, подивився на вариво, а тоді розвернувся й поглянув на мене.

У кухні, приблизно на рівні плечей, висіла хмара сіро-блакитного диму, яку я розбурхав, коли зайшов крізь подвійні двері з заднього ґанку. Доки батько свердлив мене поглядом, між нами поволі здіймалася велика хвиля диму. Посовавшись на місці, я опустив очі й узявся посмикувати опору для зап’ястка своєї чорної рогатки. Я зауважив, що батько мав занепокоєний вигляд, однак він був хорошим актором і, цілком імовірно, просто хотів мене в цьому переконати, а тому в глибині душі мене не полишали сумніви.

— Думаю, буде краще, якщо ти знатимеш, — промовив він, а тоді знову відвернувся, узяв дерев’яну ложку й помішав суп. Я чекав. — Річ в Еріку.

І я все зрозумів. Йому більше нічого не треба було мені казати. Із того, що я почув, можна було виснувати, що мій єдинокровний брат помер, захворів або ж щось із ним *трапилося*, але я вже знав, що Ерік щось утнув, а була лишень одна річ, яку він міг зробити і яка б настільки розхвилювала батька. Він утік. Проте я нічого не відказав.

— Ерік утік із лікарні. Діґґз приїздив про це сповістити. Вони вважають, що він може з’явитися тут. Прибери речі зі столу! Ми ж уже з тобою про це говорили.

Батько скуштував суп; він досі стояв до мене спиною. Я дочекався, доки тато почне розвертатися, і лише тоді прибрав рогатку, бінокль і лопату зі столу.

— Але не думаю, що йому вдасться дістатися аж так далеко, — незмінним глухим тоном продовжив батько. — Найімовірніше, за день-два його піймають. Я просто подумав, що тобі варто про це знати. На випадок, якщо про

це хтось почує й що-небудь казатиме. Візьми собі тарілку!

Я підійшов до шафи, дістав тарілку, а тоді знову всівся на стілець, підклавши під себе ногу. Батько продовжив помішувати суп, запах якого нарешті пробився до мене крізь сигарний дим. Я відчув у животі радісне збудження — наростаюче поколювання й приплив крові. Отже, Ерік повертається додому; це було добре й погано водночас. Я був упевнений, що йому вдасться сюди дістатись. Мені навіть на думку не спало запитати про це Фабрику; він прийде. Мене цікавило лишень, скільки йому знадобиться на це часу й чи не бігатиме тепер Діґґз містом, волаючи на все горло про те, що навіжений хлопець, який *палив собак*, знову опинився на волі, — тримайте своїх псів під замком!

Батько налив мені в тарілку супу. Я почав на нього дмухати, подумки повертаючись до Жертовних Стовпів. Вони були моєю системою раннього попередження й водночас слугували засобом залякування; заражені й могутні, вони наглядали за островом і відлякували від нього сторонніх. Ці тотеми — мій попереджувальний постріл; побачивши їх, усі, хто наважувався ступити на острів, мали б розуміти, що на них очікувало. Однак, схоже, замість того щоб правити за міцно стиснутий загрозливий кулак, вони постануть привітно розгорнутою долонею. Перед Еріком.

— Я бачу, ти знову помив руки, — сказав мій батько, доки я сьорбав гарячий суп.

Це він так мені допікав. Батько дістав із кухонної шафи пляшку віскі й налив собі склянку. Іншу, з якої, як я здогадався, пив констебль, він поставив у раковину й сів з протилежного кінця столу.

Мій батько високий і стрункий, хоча й дещо сутулий. У нього тонкі, жіночі риси обличчя й темні очі. Він накульгує, і кульгав, скільки я його пам’ятаю. Його ліва нога майже не рухається, і, виходячи з дому, він зазвичай бере з собою палицю. Іноді, коли надворі вогко, йому доводиться користуватися палицею й удома також, і тоді я чую, як він цокотить по голій підлозі кімнат і коридорів; то там, то сям чується глухий стукіт. Лише тут, на кухні, його палиця змовкає; її заглушає плитняк.

Ця палиця — символ того, що Фабрика перебуває в безпеці. Заціпеніла нога мого батька подарувала мені мій храм — теплий простір великого горища, де просто під дахом лежить усілякий мотлох і непотріб, де в косих променях сонячного світла витає пилюка й де мешкає Фабрика — мовчазна, жива й незворушна.

Мій батько не здатний видертися вузькою драбиною на горище; та навіть якби йому це й вдалося, я знаю, що він не зміг би подолати поворот довкола цегляного димаря, яким необхідно пролізти, після того як здерешся по драбині, щоб потрапити на саме горище.

Отже, це місце належить мені.

Припускаю, моєму батькові зараз приблизно сорок п’ять, хоча іноді мені здається, що він набагато старший, і лише зрідка — що, можливо, дещо молодший. Він не каже мені, скільки йому років насправді, тож, з огляду на його зовнішність, я дав би йому сорок п’ять.

— Яка висота цього столу? — несподівано запитав батько, коли я саме збирався піти до хлібниці та врізати собі скибку, щоб витерти нею тарілку.

Я озирнувся й поглянув на нього, не розуміючи, чому він докучає мені таким простим запитанням.

— Тридцять дюймів, — відповів я й узяв із хлібниці скоринку.

— Неправильно, — радо усміхнувшись, відказав батько. — Два фути й шість дюймів.

Кинувши на нього сердитий погляд, я похитав головою й витер коричневі рештки супу на обідку тарілки. Колись я справді боявся цих ідіотських запитань, але тепер, попри те що був змушений вивчити висоту, довжину, ширину, площу й об’єм майже кожної частини будинку та всіх речей у ньому, я розумію причину батькової одержимості. Часом, коли в нас бувають гості, мені робиться незручно, навіть якщо приїжджають родичі, які мали б знати, чого можна від нього очікувати. Сидять вони, скажімо, у вітальні, думаючи, чи, бува, не збирається тато їх чимось погодувати, а чи покликав лишень для того, щоб прочитати імпровізовану лекцію про рак товстої кишки або ціп’яків, як він раптом підсідає до когось, озирається довкола, аби пересвідчитися, що всі за ним спостерігають, а тоді змовницьким сценічним шепотом промовляє:

— Бачите оті двері? Вони мають вісімдесят п’ять дюймів, від кутка до кутка.

Відтак він підморгує й виходить із кімнати або ж знову всідається у своє крісло, наче нічого й не трапилося.

Відколи я себе пам’ятаю, по всьому будинку були розклеєні маленькі білі папірці з охайними написами, зробленими чорною кульковою ручкою. Вони були приліплені до ніжок стільців, краєчків килимів, денець глечиків, антен радіоприймачів, шухляд, передніх спинок ліжок, телеекранів, ручок каструль і сковорідок; на них були вказані розміри тих речей, до яких вони й були приклеєні. Папірці висіли навіть на листі рослин, щоправда, такі написи були зроблені олівцем. Якось у дитинстві я обійшов будинок і позривав усі наліпки; мене відшмагали ременем і впродовж двох днів не випускали з кімнати. Пізніше батько вирішив, що мені корисно знати всі ці розміри настільки ж добре, наскільки вони були відомі йому, бо це допоможе сформувати мій характер, тож мені доводилося годинами просиджувати над Книгою Розмірів (величезним швидкозшивачем, у якому дані з усіх наклейок були дбайливо розсортовані по кімнатах та категоріях речей) або обходити будинок із блокнотом і робити власні записи. І все це — на додачу до звичайних уроків, які батько давав мені з математики, історії тощо. Завдяки цьому майже не лишалося часу на ігри, що значною мірою мене обурювало. На той час точилася Війна — здається, Мідії проти Мертвих Мух, — і доки я нидів у бібліотеці над книгою,

намагаючись не заснути, засвоюючи безглузду імперську систему мір, вітер перекидав мої мушині армії з однієї половини острова на другу, а море, затопивши ставки з мушлями, заносило їх піском. На щастя, цей грандіозний задум моєму батьку набрид, і тепер він задовольнявся тим, що ставив мені дивні неочікувані запитання стосовно ємності підставки для парасольок у пінтах або загальної площі всіх штор, які наразі висіли в будинку, в акрах.

— Я більше не відповідатиму на ці запитання, — сказав я батьку, несучи тарілку до раковини. — Нам давно вже варто було б перейти на метричну систему.

Він фиркнув у склянку, допиваючи своє віскі:

— Гектари й усі ці нісенітниці? Нізащо. Ти ж знаєш, що там усе засновується на вимірах земної кулі. Хіба мені варто пояснювати тобі, *яке* це безглуздя?

Я лише зітхнув і взяв із миски на підвіконні яблуко. Колись батько змусив мене повірити в те, що Земля — це не сфера, а стрічка Мебіуса. Він і досі стверджує, що вірить у це, і влаштовує справжні вистави, надсилаючи рукопис лондонським видавцям та намагаючись переконати їх видати книжку, у якій викладає свою точку зору, але я знаю, що то він просто пустує і найбільше задоволення отримує від удавання приголомшеної недовіри й праведного гніву, коли його рукопис урешті-решт повертається. Це трапляється приблизно раз на три місяці, і в мене немає жодних сумнівів, що без цього ритуалу йому жилося б набагато нудніше. Так чи інакше, це — одна з причин, чому у своїх безглуздих вимірюваннях він не переходить на метричну систему, хоча насправді йому просто лінькі.

— Що ти сьогодні робив?

Батько дивився на мене з другого кінця столу, катаючи порожню склянку по дерев’яній поверхні.

Я знизав плечима.

— Гуляв надворі й таке інше.

— Знову будував дамби? — кепкуючи, спитав він.

— Ні, — упевнено похитавши головою й відкусивши яблуко, відповів я. — Сьогодні — ні.

— Сподіваюсь, ти не нищив Божих створінь.

Я знову знизав плечима. Звісно ж, нищив. Де ж мені брати голови й тушки для Стовпів і Бункера, якщо я нікого не вбиватиму, чорт забирай? Природних смертей замало. Але як це пояснити іншим?

— Іноді мені здається, що це тебе мали б тримати в лікарні, а не Еріка.

Він дивився на мене з-під темних брів і говорив доволі тихо. Колись такі розмови мене лякали, але тепер це в минулому. Мені майже сімнадцять, я вже не дитина. Згідно із законами Шотландії, я достатньо дорослий, щоб одружитися, не потребуючи дозволу батьків, і то вже цілий рік. Визнаю: можливо, сенсу мені одружуватися й небагато, утім тут важливіший сам принцип.

Окрім того, я — не Ерік; я — це я, я — тут, та й по всьому. Я не чіпаю людей, і їм ліпше також триматися від мене подалі. *Я* не палю їхніх собак, не лякаю місцевих малюків жменями личинок і не набиваю їм писки черв’яками. Можливо, мешканці міста й кажуть: «О, знаєте, він дещо несповна розуму», — але то вони радше жартують (й іноді, щоб це підкреслити, навіть не крутять біля скроні пальцем); та мені начхати. Я навчився жити зі своєю вадою й окремо від решти, тож це мене не обходить.

Проте мій батько, схоже, намагається мені допекти; інакше він би такого не казав. Вочевидь, новини стосовно Еріка неабияк його шокували. Як на мене, він так само, як і я, знав, що Ерік повернеться, і переймався через те, що могло трапитися. Я його не звинувачував і не мав жодних сумнівів із приводу того, що він переймається й за мене. Я був утіленням злочину, а якщо Ерік повернеться й почне пакостити, може спливти Правда Про Френка.

Я не мав жодної реєстрації. Не мав свідоцтва про народження, не мав номера соціального страхування, нічого, що підтверджувало б моє існування. Я знаю, що це незаконно, і моєму батькові про це також відомо, тож мені здається, що іноді він шкодує з приводу рішення, яке прийняв сімнадцять років тому, коли ще був хіпі-анархістом чи ким він там тоді був.

Не те що я страждав; справді. Мені це подобалося, до того ж я не міг поскаржитися на відсутність освіти. Імовірно, я краще знав шкільну програму, ніж більшість моїх однолітків. Хіба міг нарікати на правдивість *деякої* інформації, яку постачав мені батько. Однак з того часу як я отримав можливість сам виходити в Портеніл і перевіряти те, що мене цікавило, у бібліотеці, батько був змушений говорити мені правду, утім, коли я був молодшим, він час від часу мене обдурював, відповідаючи на мої щирі, хоча й наївні запитання цілковитими нісенітницями. Роками я вірив у те, що Пафос — це один із трьох мушкетерів, Феляція — персонаж «Гамлета», Порцеляна — китайське місто, а щоб добути «ґіннесс», ірландським селянам доводиться місити ногами торф.

Але тепер я можу дістатися найвищих полиць домашньої бібліотеки, а також завітати до портенільської, і в такий спосіб здатен перевірити правдивість будь-яких батькових тверджень, а тому він змушений казати мені правду. Гадаю, це добряче його дратує, але що вже тут вдієш? Прогрес не стоїть на місці.

Хай там як, але я все ж отримав освіту. Хоча мій батько й не міг утриматися від того, щоб не вдовольняти своє доволі інфантильне почуття гумору, подеколи підкладаючи мені свиню; він так чи інакше хотів пишатися своїм

сином; а оскільки вдосконалити моє тіло надії не було, йому лишався тільки мій розум. Звідси й усі ці уроки. Мій батько — освічена людина, він багато чого мене навчив та й сам добряче підтягнув ті науки, на яких не надто знався, лишень задля того, щоб мати змогу вчити мене. Мій батько — доктор хімічних наук чи, може, біохімічних — у цьому я не впевнений. Схоже, він неабияк знається на медичних питаннях і, можливо, досі підтримує старі зв’язки, щоб мені завжди вчасно робили всі необхідні щеплення та ін’єкції, попри те що Національна служба охорони здоров’я навіть не підозрює про моє існування.

Я думаю, що після отримання диплома мій батько впродовж кількох років працював в університеті й, імовірно, зробив винахід; іноді він натякає, що отримує роялті за використання патенту чи щось таке, проте я підозрюю, що цей старий хіпі виживає лише за рахунок залишків родинного багатства Колдгеймів.

Наскільки мені відомо, наша родина жила в цій частині Шотландії приблизно дві сотні років, а то й більше, і раніше нам належало багато тутешньої землі. Але тепер у нас лишився тільки цей острів, а він доволі маленький і під час відпливу його навіть островом не назвеш. Єдине, що зосталося від нашого славетного минулого, — це назва популярного портенільського притону, старого занюханого пабу «Колдгейм армз», куди я, незважаючи на те що, звісно ж, досі неповнолітній, інколи зазираю, аби подивитися на місцеву молодь, яка вдає з себе панк-гурти. Саме там я познайомився та й досі бачуся з єдиною людиною, яку можу назвати своїм другом, — із Джеймі-карликом; щоб він міг побачити гурти, я беру його собі на плечі.

— Але не думаю, що він дістанеться аж так далеко. Його впіймають, — після тривалої задумливої паузи знову проказав батько.

Він підвівся, щоб сполоснути склянку. Я замугикав щось собі під ніс, до чого вдавався щоразу, коли мені хотілося усміхнутись або ж розсміятись, але я вважав, що ліпше цього не робити. Батько зиркнув на мене:

— Я йду в кабінет. Не забудь усе зачинити, гаразд?

— Ага, — кивнувши, відказав я.

— Добраніч.

Тато вийшов із кухні. Я сів і поглянув на свою лопату на ім’я Міцний Удар. До неї прилипли крупинки сухого піску; я їх струсив. Кабінет. Одним із моїх досі не задоволених бажань було потрапити в батьків кабінет. Підвал я принаймні бачив і час від часу там бував; мені знайомі всі кімнати на першому й третьому поверхах; горище цілком належить мені — там живе Осина Фабрика; але ця єдина кімната на другому поверсі мені невідома, я ніколи в ній не бував.

Я знаю, що він тримає там якісь хімікати і, підозрюю, проводить досліди, однак я й гадки не маю, як виглядає ця кімната всередині й чим він там насправді займається. Лиш іноді звідти долинають дивні запахи й чується постукування батькової палиці.

Я погладив довге руків’я лопати, задумавшись про те, чи має батькова палиця ім’я. Сумнівно. Він не надає речам такого значення, як я. Утім я знаю: вони важливі.

Мені здається, що в кабінеті схована якась таємниця. Батько неодноразово на це натякав, хоча й туманно, лишень для того, щоб мене зацікавити, щоб мені закортіло його спитати й щоб він знав, що мені цього хочеться. Звісно ж, я не питав, оскільки нізащо не отримав би гідної відповіді. Якби він щось мені й сказав, то це була б суцільна брехня, адже зрозуміло, що таємниця припинить бути таємницею, щойно він її розкриє, до того ж він, як і я, відчував, що під час мого дорослішання йому необхідно мати на мене бодай якийсь вплив; я вже не дитина. І тільки такі крихти фіктивної влади дозволяють йому вважати, нібито він контролює те, що, на його думку, є правильними стосунками між батьком і сином. Це виглядає справді жалюгідно, проте завдяки цим маленьким іграм, таємницям і образливим зауваженням він просто намагається себе убезпечити.

Я відкинувся на спинку дерев’яного стільця й потягнувся. Запах кухні мені подобався. Їжа, бруд на наших гумових чоботях, а іноді ще й тонкий аромат кордиту, що долинав із підвалу, — коли я про все це думав, мене охоплювало відчуття приємного хвилювання й напруги. Коли ж дощить і наш одяг мокрий, тут пахне інакше. Узимку велика чорна піч пашіє жаром із духмяним ароматом плавнику або торфу, на кухні все запотіває й по склу тарабанить дощ. Ти поринаєш в обійми спокою, і тобі стає затишно, наче великому котові, що загорнувся у власний хвіст. Іноді мені хочеться, щоб ми завели кота. Колись у мене був котячий череп, але й той украли чайки.

Я вийшов із кухні й рушив коридором до туалету; треба було просратись. Сцяти мені не кортіло, бо вдень я обливав Стовпи, наділяючи їх своїм запахом і силою.

Сидячи там, я думав про Еріка, з яким трапилася така неприємна річ. Бідолашний псих. Я часто запитував себе: як би таке пережив я? Але це трапилося не зі мною. Я лишився тут, а Ерік поїхав геть; усе сталося десь-інде, та й по всьому. Я — це я, а тут — це тут.

Я прислу́хався — мені було цікаво, чи почую батька. Імовірно, він одразу вклався спати. Тато часто спить у кабінеті замість того, щоб іти до великої спальні на третьому поверсі, де розташована й моя кімната також. Мабуть, із тією спальнею в нього пов’язано забагато неприємних (або приємних) спогадів. Так чи інакше, хропіння я не почув.

Я ненавиджу постійно справляти нужду сидячи. Через мою прикру ваду зазвичай доводиться робити це по-жіночому, що неабияк бісить. Іноді в «Колдгейм армз» я роблю це, стоячи біля пісуара, проте врешті-решт майже все потрапляє мені на руки або ноги.

Я натужився. Чвак, хлюп. Трохи води ляпнуло мені на дупу, і саме в цю мить задзвонив телефон.

— От лайно! — вилаявсь я, а тоді сам із себе посміявся.

Підтершись і натягнувши штани, я зняв ланцюжок і вивалився в коридор, на ходу застібаючи ширіньку. Збіг широкими сходами на майданчик перед другим поверхом, де стояв наш єдиний телефон. Я постійно кажу батькові, щоб той установив кілька апаратів, але він говорить, що нам не так часто дзвонять і тому для цього немає жодних підстав. Я встиг дістатися до телефону, доки на іншому кінці дроту ще не кинули слухавку. Тато на дзвінок не вийшов.

— Алло, — сказав я.

Телефонували з автомата.

— У-а-*а-у-у*! — гаркнув хтось.

Я відтулив слухавку від вуха й сердито на неї подивився. Звідти продовжувало долинати металеве верещання. Коли воно припинилось, я приклав її до вуха знову.

— Портеніл 531, — незворушно проказав я.

— Френку! Френку! Це я. Я! Гей, алло! Алло!

— Це луна на лінії чи ти все повторюєш двічі? — впізнавши голос Еріка, поцікавився я.

— І те, і те! Ха-ха-ха-ха-ха!

— Привіт, Еріку. Де ти?

— Тут! А де ти?

— Тут.

— Якщо ми обоє тут, то навіщо нам телефон?

— Скажи мені, де ти, доки в тебе не закінчились гроші.

— Але якщо вже ти *тут*, то мав би знати. Невже ти не знаєш, де ти є?

Він захихотів.

— Еріку, припини дуркувати, — спокійно мовив я.

— Я не дуркую. Я не скажу тобі, де я. Ти розповіси Анґусу, він розкаже поліції, і мене знову запхають у цей йобаний дурдом.

— Не матюкайся. Ти ж знаєш, що я цього не люблю. А татові я нічого не скажу.

— А я й не матюкаюсь. Це ж не слово з трьох літер. У слові «йобаний»… сім літер. Хіба сімка не твоє щасливе число?

— Ні. Слухай, скажи мені, де ти? Я хочу знати.

— Скажу, якщо ти назвеш мені своє щасливе число.

— Моє щасливе число — *е*.

— *Це* не число. Це літера.

— Це *число*. Трансцендентне число: 2,718…

— Ти змахлював. Я мав на увазі цілі числа.

— Варто було уточнити, — відказав я й зітхнув; почулося пищання, але врешті-решт Ерік закинув в автомат більше монет. — Хочеш, я тобі перетелефоную?

— Хо-хо. Так просто мене не надуриш. Менше з тим, як сам?

— Добре. А ти?

— Божевільно. Як же ще? — доволі обурено відказав він.

Я не зміг стримати усмішку.

— Слухай, як я розумію, ти прямуєш до нас. І якщо це так, прошу тебе, не пали більше собак та й узагалі… Гаразд?

— Що ти таке несеш? Це ж я. Ерік. Я не палю собак! — закричав він. — Я не палю їбучих собак! За кого ти мене, у біса, маєш? Не звинувачуй мене в тому, що я палю цих їбучих собак! Вилупок малолітній! *Вилупок!*

— Добре, Еріку, вибач мені, вибач, — проказав я так швидко, як тільки зміг. — Я лише хочу, щоб із тобою все було гаразд. Будь обережним. Не роби нічого такого, що могло б налаштувати людей проти тебе. Розумієш? Люди бувають страшенно вразливими…

— Що ж… — мовив він.

Якийсь час я чув лише його подих, а тоді Ерік змінив тон:

— Так, я повертаюся додому. Ненадовго, лише щоб побачити, як ви там живете. Сподіваюсь, ви мешкаєте вдвох? Тільки ти і старий?

— Так, тут тільки ми. І я вже не дочекаюсь, коли тебе побачу.

— Добре, — на якусь мить він замовк. — Чому ви ніколи мене не навідували?

— Я… я думав, що батько їздив до тебе на Різдво.

— Хіба? Що ж… але чому *ти* ніколи не приїздив?

Його голос звучав жалібно. Я переніс вагу з однієї ноги на іншу, озирнувся й глянув на сходи, очікуючи побачити батька, що притулився до перил, або його тінь на стіні наступного сходового майданчика, де він ховався й підслуховував мої телефонні розмови, думаючи, що мені про це невідомо.

— Еріку, я не люблю полишати острів аж так надовго. Пробач, але коли я це роблю, у мене жахливо крутить живіт, неначе кишки вузлом сплітаються. Я просто не можу так далеко виїжджати, не можу лишатися десь на ніч або… Ну я просто не можу. Я хочу з тобою побачитись, але ти так далеко.

— Я наближаюся.

Ерік знову заговорив упевнено.

— Добре. Далеко тобі ще?

— Не скажу.

— Я ж назвав тобі своє щасливе число.

— А я збрехав. Я все одно не скажу тобі, де я.

— Це не…

— Кладу слухавку.

— А з татом не хочеш поговорити?

— Поки що ні. Я поговорю з ним пізніше, коли буду вже близько. Мені час іти. Побачимось. Бережи себе.

— Це *ти* бережи себе.

— А хіба є чого перейматись? Зі мною все буде гаразд. Що може зі мною трапитися?

— Просто не роби нічого такого, що могло б роздратувати інших. Ти й сам знаєш. Я до того, що вони зляться. Зокрема, якщо це стосується їхніх домашніх тварин. Тобто я не…

— Що? *Що?* Що ти там сказав про домашніх тварин? — закричав він.

— Нічого! Я просто казав…

— Ах ти гівнюк малий! — крикнув Ерік і заверещав: — Ти знову звинувачуєш мене в тому, що я палю собак, га? Натякаєш на те, що я набиваю дітям писки черв’яками та личинками? І на те, що я їх обсцикаю? Га?

— Ну… — обережно мовив я, бавлячись із дротом, — оскільки ти вже сам про це заговорив…

— Вилупок! *Вилупок!* Гівнюк малий! Я тебе вб’ю! Ти…

Я вже нічого не міг розчути, й мені довелося знову відтулити слухавку від вуха, бо ж Ерік почав гамселити своєю об стіни телефонної будки. Гучні удари накладалися на розмірене пищання — в нього закінчувалися гроші. Я поклав слухавку на важіль.

Зиркнувши вгору, я зауважив, що батька й досі ніде не видно. Прокравшись сходами наверх, я пропхнув голову між перил, однак на майданчику так само нікого не було. Я зітхнув і всівся на сходи. У мене з’явилося відчуття, що я не дуже добре повівся з Еріком під час нашої розмови. Я не надто ладнаю з людьми, і навіть попри те, що Ерік мій брат, після того як він збожеволів, я не бачив його протягом двох років.

Підвівшись, я спустився на кухню, щоб зачинити двері й забрати свої речі, а тоді пішов до ванної. Я вирішив подивитись у себе в кімнаті телевізор або послухати радіо й рано вкластися спати, щоб прокинутися на світанку й зловити для Фабрики осу.

Я лежав на ліжку, слухаючи Джона Піла по радіо, завивання вітру, що кружляв довкола будинку, та плюскіт прибою. З-під ліжка долинав дріжджевий запах мого домашнього пива.

Я знову думав про Жертовні Стовпи; цього разу я робив це зумисне, по черзі уявляючи собі кожен із них, пригадуючи їх розташування та складові, розглядаючи у своїй уяві те, що бачили їхні сліпі очиська, перемикаючись між ними, мов охоронець, який переключає на моніторі камери спостереження. Я відчував, що все було добре; як на мене, усе було гаразд. Мої мертві вартові, ці продовження мене, що скорилися моїй владі шляхом простої, проте остаточної капітуляції — смерті, — не відчували жодної загрози мені або острову.

Розплющивши очі, я знову ввімкнув нічник. Поглянув на себе у дзеркало туалетного столика, що стояв у протилежному кінці кімнати. Я лежав на покривалах у самих трусах.

Я занадто жирний. Не все аж так погано, до того ж моєї вини в цьому немає, утім я все одно виглядаю не так, як би мені хотілося. Я щокатий. Сильний і здоровий, проте занадто гладкий. Мені хочеться мати похмурий і загрозливий вигляд; я мав би так виглядати, мені варто було б так виглядати, і я міг би так виглядати, якби не мій нещасний випадок. Дивлячись на мене, ніколи не скажеш, що я вбив трьох людей. Це нечесно.

Я знову вимкнув світло. Кімнату поглинула щільна темрява; доки мої очі до неї звикали, я не бачив навіть світла зірок. Можливо, попрошу в батька світлодіодний радіогодинник, хоча мій старий мідний будильник мені також неабияк подобається. Колись я прив’язав по осі до обох його мідних дзвіночків, і вранці, коли будильник дзвонить, по них б’є молоточок.

Я завжди прокидаюся раніше будильника, щоб мати змогу поспостерігати.

2

Зміїний Парк

Я висипав купку попелу — все, що лишилося від оси, — у сірникову коробку й загорнув її в стару фотографію, на якій були зображені Ерік і батько. На цій фотографії тато тримав портретне фото своєї першої дружини, Ерікової матері, і вона була єдиною, хто усміхався. Батько з відлюдькуватим виглядом витріщався в об’єктив. Малий Ерік, колупаючись у носі, дивився кудись убік; схоже, йому було нудно.

Ранок видався свіжим і прохолодним. Я бачив поволоку, що спускалася з гір на ліси, і туман, який завис над Північним морем. Вдаючи рев літака й міцно притискаючи до боків бінокль та мішок, я щодуху біг по мокрому піску, там, де він був твердим і приємним. Порівнявшись із Бункером, я повернув углиб острова, трохи пригальмувавши на м’якому білому піску. Я оглядав викинуте морем сміття, перестрибуючи через нього, однак не побачив нічого цікавого й вартого порятунку, окрім старої медузи — пурпурової маси з чотирма блідими кільцями всередині. Я дещо змінив курс, щоб пролетіти над нею — «Т-р-р-р-р-р-ф-ф-ф-а-у! Т-р-р-р-р-р-р-р-р-р-р-р-р-р-р-ф-ф-ф-а-у!», — і на ходу копнув її ногою, здійнявши довкола себе фонтан із піску й решток медузи. «*Пух-х-х-х-х!*» — пролунав вибух. Я знову збочив із берега й помчав до Бункера.

Стовпи були в хорошому стані. Мішок із головами й тушками мені не знадобився. Я обійшов їх усі, витративши на це цілий ранок, і закопав мертву осу в паперовій труні не поміж двох найважливіших Стовпів, як спершу планував, а посеред стежки, прямо перед мостом. І доки був там, виліз по носійним тросам на вершечок опорної вежі й оглянув довколишню територію. Згори мені було видно дах будинку та одне зі слухових вікон на горищі. А також шпиль Церкви Шотландії в Портенілі й цівки диму, що здіймались над міськими димарями. Діставши з лівої нагрудної кишені маленького ножа, я зробив обережний надріз на великому пальці лівої руки. Помастив червоним вершечок головної балки, з якою на вежі перетиналися двотаври, і витер маленьку ранку антисептичною серветкою з котрогось мого підсу́мка. Завершивши з цим, я зліз на землю й підібрав кульку підшипника, якою вчора влучив у табличку.

Перша місіс Колдгейм, Мері, Ерікова мати, померла вдома під час пологів. Голова Еріка виявилася для неї завеликою; у матері мого брата сталася кровотеча, і вона померла від втрати крові на шлюбному ложі в 1960-му. Упродовж усього свого життя Ерік страждав на доволі сильну мігрень, і я справді схильний вважати, що це пов’язано з тим, яким чином він з’явився на світ. На мою думку, і його мігрень, і смерть його матері мають безпосередній стосунок до Того, Що Трапилося з Еріком. Нещасний бідолаха; він просто опинився не в тому місці й не в той час, і тоді сталося щось украй неймовірне, щось, що геть випадково вплинуло на нього більше, ніж могло б уплинути на когось іншого, якби той потрапив у таку ж ситуацію. Утім у цьому й полягає ризик полишати острів.

Якщо так подумати, то Ерік також вчинив убивство. Раніше я вважав себе єдиним убивцею в родині, проте брат усе ж заткнув мене за пояс, убивши свою мамку ще перед тим, як навчився дихати. Треба визнати, незумисне, утім іноді намір — не головне.

Фабрика казала щось про вогонь.

Я досі думав про це й ніяк не міг зрозуміти, що ж воно означало насправді. Очевидне трактування — Ерік збирався палити собак, однак я занадто добре знав Фабрику, щоб тлумачити такі речі однозначно; мене не полишали підозри, що не все так просто.

У якомусь сенсі я шкодував, що Ерік повертається. Я розмірковував над тим, щоб найближчим часом влаштувати Війну — можливо, наступного тижня чи десь так, — але з огляду на ймовірну появу Еріка мені доведеться від цього відмовитись. Я вже багато місяців не влаштовував хорошої Війни; остання велася між Звичайними Солдатами та Аерозолями. Згідно з тим сценарієм, усі армії масштабу 1 : 72, укомплектовані танками, гарматами, вантажівками, припасами, гелікоптерами та човнами, були змушені об’єднатися, щоб відбити Навалу Аерозолів. Їх майже неможливо було спинити, солдати, їхнє озброєння й обладнання горіли й плавилися, доки один відважний солдат, котрий учепився за один з Аерозолів, що летів на свою базу, не повернувся (переживши безліч пригод) і не розповів іншим, що база Аерозолів — це пришвартована під виступом у затоці кухонна дошка. Об’єднаний загін командос дістався туди вчасно, розніс базу на друзки, а наостанок висадив у повітря береговий виступ, обрушивши його на оповиті димом рештки. То була хороша Війна, із усіма необхідними складовими та набагато видовищнішим фіналом, аніж у більшості інших (коли я повернувся ввечері додому, батько навіть поцікавився, що то були за вибухи й спалахи), утім вона закінчилась надто давно.

У будь-якому разі, оскільки Ерік прямував сюди, то, як на мене, було поганою ідеєю розпочинати ще одну Війну лишень задля того, щоб облишити все в розпалі подій і почати вирішувати справи в реальному світі. Я вирішив, що на якийсь час бойові дії доведеться відкласти. Натомість, помастивши кілька найважливіших Стовпів цінними речовинами, узявся будувати систему дамб.

Коли я був меншим, то уявляв, що врятую будинок, збудувавши дамбу. На дюнах загориться трава або поблизу розіб’ється літак, і єдине, що стане на заваді вибуху складеного в підвалі кордиту, — це вода, яку я відведу по каналу з водосховища до будинку. Протягом певного часу моєю найзаповітнішою мрією було вмовити батька купити мені екскаватор, щоб я зміг будувати *дійсно* великі дамби. Однак наразі мій підхід до будування загат став набагато вишуканішим і, я б сказав, навіть метафізичним. Тепер я усвідомлюю, що насправді перемогти воду неможливо; урешті-решт вона так чи інакше візьме над вами гору — просочуватиметься, проціджуватиметься, накопичуватиметься, підмиватиме й затоплюватиме. Усе, що вам під силу, — це відвести її

вбік або ж на якийсь час заступити їй шлях; примусити її до того, чого насправді їй робити не хочеться. Задоволення ж полягає в елегантності компромісу, який ви віднаходите між тим, куди прагне текти вода (скерована силою тяжіння та умовами середовища), і тим, чого хочете від неї ви.

Щиро кажучи, на мою думку, у житті мало що здатне дарувати стільки ж задоволення, як будівництво дамб. Дайте мені хороший, просторий, достатньо пологий і не надто порослий водоростями берег та широкий струмок — і я буду радіти цілими днями.

Сонце було в зеніті, тож я зняв куртку й поклав її поряд зі своїми підсу́мками та біноклем. Міцний Удар занурювався і вгризався в ґрунт, розсікав його й рив, будуючи здоровенну триярусну дамбу, основна частина якої утримувала води Північного струмка, утворюючи низину, яка сягала вісімдесяти кроків у довжину, що майже відповідало моєму задуму. Як і зазвичай, я скористався металевою переливною трубою, яку зберігав у дюнах неподалік від найкращого місця для зведення дамби, але справжнім *pièce de résistance* був акведук, жолоб якого я застелив старим чорним поліетиленовим пакетом для сміття, знайденим серед плавнику. Акведук забезпечував водозлив над трьома ділянками обвідного каналу, що його я прорив трохи вище від дамби. Нижче за течією я збудував маленьке селище з дорогами, перекинутим через рештки струмка мостом і церквою.

Висадити хорошу велику дамбу в повітря або навіть просто дочекатись, доки вода хлине через край, дарує майже стільки ж задоволення, як сам процес її попереднього планування й будування. Роль людей, як зазвичай, виконували маленькі мушлі. І так само, як і завжди, коли дамбу прорвало, жодна з них не вижила; вони потонули, а це означало, що всі мешканці загинули.

До тих пір я неабияк зголоднів, мої руки вже починали боліти й від роботи з лопатою та риття піску голіруч у мене почервоніли долоні. Поспостерігавши, як перша хвиля повені, несучи бруд і сміття, докотилася до моря, я розвернувся й рушив додому.

— Мені не почулося — ти вчора ввечері розмовляв із кимось по телефону? — поцікавився батько.

— Почулося, — похитав головою я.

Ми сиділи на кухні й доїдали ланч: я — печеню, батько — коричневий рис і салат із водоростей. Він одягнув своє Міське Вбрання: коричневі броги та коричневий твідовий костюм-трійку; на столі лежав коричневий капелюх. Я зиркнув на годинник і пересвідчився, що сьогодні четвер. Зазвичай у четвер він нікуди не ходив — ні в Портеніл, ні кудись далі. Я не мав наміру запитувати, куди він зібрався, бо так чи інакше почув би у відповідь брехню. Колись я поцікавився в нього, як називається місце, куди він ходить, і батько сказав: «Блядки», — за його словами, це було містечко, розташоване північніше Інвернесса. У місті на мене багато років позирали скоса, доки мені все ж таки вдалося дізнатися, що саме це означало насправді.

— Піду прогуляюсь, — сказав він мені, перед тим як запхати собі до рота чергову порцію рису з салатом.

Я кивнув, і він додав:

— Повернуся пізно.

Ймовірно, він зібрався напитися в портенільському готелі «Рок» або ж з’їздити в Інвернесс, куди він частенько навідується у справах, які вважає за краще тримати від мене в таємниці, хоча я й підозрював, що насправді це стосувалося Еріка.

— Добре, — відказав я.

— Я візьму ключ, тому можеш зачинити будинок, коли тобі заманеться.

Він брязнув ножем і виделкою по порожній тарілці й витер рота коричневою серветкою з переробленого паперу.

— Тільки не зачиняй усі засуви, гаразд?

— Добре.

— Ти ж зможеш приготувати собі сьогодні вечерю, гм?

Я знову кивнув, не підводячи погляду й продовжуючи їсти.

— І посуд помиєш?

Я ще раз кивнув.

— Не думаю, що Діґґз приїде знову, але якщо він таки заявиться, спробуй не потрапляти йому на очі.

— Про це можеш не турбуватися, — запевнив я тата й зітхнув.

— Отже, ти з усім впораєшся? — встаючи з-за столу, перепитав він.

— Мм… гм, — сказав я, підбираючи останні шматочки печені.

— Ну то я пішов.

Я зиркнув на нього саме в ту мить, коли він одягав на голову капелюха й, поплескуючи себе по кишенях, ще раз оглядав кухню. Батько знову подивився на мене й кивнув.

— Щасти, — сказав я.

— Так, — мовив він. — Дякую.

— Побачимось.

— Так.

Тато розвернувся, кинув погляд убік, востаннє окинув оком приміщення, а тоді швидко струснув головою й рушив до дверей, по дорозі прихопивши з кутка біля пральної машини свою палицю. Грюкнули вхідні двері, і запала тиша. Я зітхнув.

Вичекавши приблизно хвилину, я підвівся, залишивши після себе майже чисту тарілку, і пішов до вітальні, звідки було видно стежку між дюнами, що вела до мосту. Батько йшов нею, схиливши голову; у його швидкій ході й вимахуванні палицею відчувалась якась нервова розв’язність. Я бачив, як він збивав голівки диких квітів, що росли вздовж стежини.

Чкурнувши сходами нагору, я затримався біля вікна на сходовому майданчику, щоб побачити, як батько зникне за дюною перед мостом, збіг сходами на другий поверх, підійшов до дверей кабінету й рвучко крутнув ручку. Двері виявилися щільно замкнутими; вони не піддалися навіть на міліметр. Колись він забуде — у цьому я був упевнений. Колись, але не сьогодні.

Закінчивши з ланчем і помивши посуд, я зайшов до себе в кімнату, перевірив домашнє пиво й узяв пневматичну рушницю. Пересвідчившись, що маю в кишенях куртки вдосталь набоїв, я вийшов із будинку й рушив у напрямку Кролячих Угідь, що розкинулися за мостом, від широкої ділянки протоки до міського звалища.

Мені не подобається стріляти з рушниці; як на мене, вона занадто точна. Натомість рогатку потрібно відчувати Нутром; ти мусиш стати з нею одним цілим. Якщо тобі зле, ти схибиш; так само схибиш, якщо розумієш, що робиш щось неправильно. Із рушницею ж — якщо не стріляєш від стегна, — усе залежить лише від Зовнішніх Факторів; наводиш її на ціль — і все; хіба що в тебе збитий приціл або надворі занадто вітряно. Щойно зведеш курок — сила рушниці вже напоготові й лишень чекає, щоб ти випустив її на волю, натиснувши пальцем на гачок. Рогатка ж живе з тобою аж до останньої миті; вона напружується у твоїх руках, дихає з тобою в унісон, повторює всі твої рухи — готова затріпотіти, заспівати, здригнутися й примусити тебе завмерти в театральній позі, розкинувши руки й чекаючи, доки кулька подолає загадкову криву та влучить у ціль і пролунає цей прекрасний глухий стук.

Однак, полюючи на кролів — зокрема на тих хитрих маленьких паскуд з Угідь, — варто використовувати все, що може стати в пригоді. Один постріл — і вони вже мчать до своїх нір. Пневматична рушниця стріляє достатньо гучно, щоб їх налякати, проте її спокійна, хірургічна точність збільшує шанси вбити з першої спроби.

Наскільки мені відомо, жоден із моїх нещасних родичів не загинув від рушниці. Колдгейми й ті, хто перебував із ними в шлюбних зв’язках, гинули в безліч дивних способів, однак, за моїми даними, нікого з них не звела зі світу рушниця.

Я дійшов до кінця мосту, де формально моя територія закінчується, і якийсь час постояв на місці, роздумуючи, прислухаючись до своїх відчуттів і довколишніх звуків, роззираючись навкруги й принюхуючись. Схоже, усе було гаразд.

Окрім тих, кого я вбив власноруч (а коли я позбавляв їх життя, усі вони були приблизно моїми однолітками), мені спадають на думку щонайменше троє членів нашої родини, які вирушили на зустріч із Творцем (яким би вони його собі не уявляли) у доволі незвичний спосіб. Левіт Колдгейм, старший брат мого батька, емігрував до Південної Африки й у 1954 році придбав там ферму. Левіт, чоловік із таким арсеналом тупості, що з настанням старечого маразму його розумові здібності, певно, лише покращилися б, полишив Шотландію через те, що консерваторам не вдалося скасувати соціалістичні реформи попереднього лейбористського уряду: залізниці лишились націоналізованими; робочий клас плодився, як мухи, оскільки існуюча система соціального забезпечення ставала на заваді хворобам та природному добору; шахти належали державі… жити тут було нестерпно. Я читав деякі з листів, які він писав моєму батькові. Левіту подобалося в ПАР, навіть попри те, що там було доволі багато чорношкірих. У кількох перших листах політику расової сегрегації він називав «апарт-аїдом», очевидно, доки хтось не вказав йому на орфографічну помилку. Проте я впевнений, що мій батько до цього не доклався.

Одного дня, обійшовши крамниці, Левіт сунув тротуаром повз головне поліцейське управління Йоханнесбурґа, і саме в ту мить божевільний, одержимий манією вбивства чорношкірий, не усвідомлюючи власних дій, вистрибнув із верхнього поверху й, вочевидь, доки летів униз, повіддирав собі всі нігті на руках. Він упав на мого нещасного невинного дядечка й завдав йому смертельних ушкоджень. Останніми словами Левіта, які той пробурмотів у лікарні, перед тим як упасти в кому, з якої йому не судилося вийти, були: «Боже мій, ця потолоч навчилась літати…»

Над міським звалищем переді мною здіймався тоненький струмінь диму. Сьогодні я не збирався заходити аж

так далеко, проте мені було чути гуркіт бульдозера, який час від часу розрівнював там сміття.

Я вже давненько не ходив на звалище — схоже, настав час поглянути, що ж там навикидали чесні портенільці. Саме звідти я поприносив усі старі аерозолі для останньої Війни, не кажучи вже про деякі важливі деталі Осиної Фабрики, включно з Циферблатом.

Етельвальд Треплі, мій дядько по материній лінії, емігрував до Америки наприкінці Другої світової війни. Він кинув хорошу роботу в страховій компанії заради жінки й урешті-решт лишився з розбитим серцем і без гроша за душею на дешевій трейлерній стоянці в передмісті Форт-Верта, де вирішив накласти на себе руки.

Не запалюючи, він увімкнув плиту «келор-ґес» та газовий обігрівач і всівся чекати кінця. Знервований та, без сумніву, дещо пригнічений і засмучений передчасною смертю коханої, а також своїми несправдженими планами на майбутнє, він, недовго думаючи, вирішив заспокоїтися найбільш звичним для нього способом і закурив «мальборо».

Охоплений полум’ям з голови до ніг, він, репетуючи, вистрибнув із палаючого трейлера й заходився бігати довкола. Етельвальд розраховував на безболісну смерть і аж ніяк не планував згоріти живцем. Відтак він пірнув головою вперед у по вінця сповнену дощовою водою сорокагалонну бочку з-під палива, що стояла позаду фургона. Застрягнувши в ній, він потонув, зворушливо дриґаючи короткими ногами, ковтаючи воду, звиваючись і намагаючись випростати руки, щоб бодай якось себе звідти виштовхати.

Приблизно за двадцять метрів від порослого травою пагорба, що височіє над Кролячими Угіддями, я перейшов у режим Нечутного Бігу; обережно прокрадаючись крізь високий бур’ян та очерет, я пильнував, щоб жодна частина мого спорядження не видала ані звуку. Я сподівався заскочити цих маленьких негідників удень, проте, якщо доведеться, був готовий чекати до сутінків.

Я тихенько поплазував схилом угору, плавно сунучи грудьми й животом по траві, напружуючи ноги й штовхаючи своє тіло вперед і вгору. Звісно, я зайшов із підвітряного боку, до того ж бриз був достатньо сильний, щоб заглушити здебільшого негучний шурхіт. Кролячих вартових на пагорбі я не помітив. Десь за два метри від вершини я зупинився й тихесенько звів курок, уважно оглянувши композитний сталево-пластиковий набій, перед тим як вкласти його в патронник і защипнути рушницю. Заплющивши очі, я подумав про стиснуту пружину та крихітну кульку на блискучому дні нарізного дула. А вже тоді виповз на вершину пагорба.

Спершу я подумав, що мені доведеться зачекати. Залиті пообіднім сонцем Угіддя виглядали пустими; лише вітер колихав траву. Я бачив нори, бачив купки безладно розкиданого посліду, бачив кущі дроку на дальньому насипі над берегом, де було вирито більшість нір і де вузесенькі кролячі стежки зміїлись нерівними тунелями в чагарнику, однак самих тварин ніде не було. Колись на цих кролячих стежках у заростях дроку місцеві хлопчаки встановлювали сильця. Бачачи, як вони їх ставлять, я знаходив дротяні петлі й зривав їх або встановлював під травою на тих стежках, якими хлопці ходили перевіряти свої пастки. Мені невідомо, чи хтось із них потрапив до власного ж сильця, а чи ні, однак я волів би думати, що це таки трапилося й вони позаривалися носами в землю. Хай там як, але ті, хто прийшов їм на зміну, цю справу облишили; мабуть, це вийшло з моди й тепер вони пишуть на стінах гасла, нюхають клей або намагаються з кимось потрахатись.

Тваринам рідко вдається мене здивувати, але в самці, якого я помітив, було щось, що змусило мене на якусь мить уклякнути на місці. Певно, він увесь час сидів нерухомо й дивився просто на мене з дальнього кінця рівної ділянки Угідь, і спочатку я його не помітив. Коли ж це таки сталося, у його незворушності я відчув щось таке, що на мить змусило завмерти й мене. Не рухаючись, я облишив зайві думки й вирішив, що голова цього великого самця пречудово виглядатиме на одному зі Стовпів. Дивлячись на цього кроля, можна було подумати, що це — опудало; він геть не рухався (хоча я й бачив, що звір дивиться просто на мене): його маленькі очі не кліпали, крихітний ніс не смикався, вуха не сіпались. Не зводячи погляду з кроля, я дуже повільно наставив на нього рушницю, спершу трохи відводячи її в один бік, а потім — в інший, щоб здавалося, ніби це вітер гойдає щось у траві. Мені знадобилася ціла хвилина, аби рушниця опинилася в потрібній позиції, а я притулився щокою до ложі, утім звір не зрушив навіть на міліметр.

У чотирикратному збільшенні його велика вусата морда, акуратно розділена хрестовиною прицілу на чотири частини, виглядала ще більш вражаюче, а проте залишалась нерухомою. Я насупив брови й підняв голову — раптом мені спало на думку, що кріль *дійсно* міг виявитися опудалом; можливо, хтось вирішив із мене покепкувати? Хлопці з міста? Мій батько? Для Еріка ще ж рано? Я скоїв дурницю — надто швидко ворухнув головою — це вже не виглядало природно; кріль зірвався з місця й помчав берегом. Не роздумуючи, я прихилив голову й водночас скинув на приціл рушницю. Часу зайняти правильну позицію, затамувати подих і м’яко натиснути на гачок уже не було; скинув, вистрілив, а тоді, утративши рівновагу й тримаючи обома руками рушницю, я завалився вперед і перекотився через голову, щоб уберегти зброю від піску.

Коли я підвів очі, обережно тримаючи рушницю, хапаючи ротом повітря й загрузнувши дупою в піску, кріль уже зник. Я рвучко опустив зброю й ляснув себе по колінах.

— Чорт! — вилаявся про себе.

Але кріль не сховався в нору. Він навіть близько не підбіг до насипу, де були вириті нори. Натомість звір величезними стрибками мчав просто на мене, і здавалося, ніби він тремтів і здригався всім тілом у кожному стрибку. Він нісся на мене, мов куля, — його голова тіпалася, а губи вишкірилися, оголивши довгі жовті різці, найбільші з усіх, які мені коли-небудь доводилося бачити в живих або мертвих кролів. Його очі нагадували згорнутих слимаків. Із кожним стрімким стрибком з його лівої задньої лапи червоною дугою бризкала кров; він уже майже добіг до мене, а я так і сидів, не в змозі відвести від нього погляду.

Часу на перезарядку не лишалось. Коли я почав хоч якось реагувати, часу вже не лишилося ні на що, тож мені

довелося діяти інстинктивно. Впустивши рушницю, мої руки потягнулися по рогатку, яку я завжди ношу на поясі, запхавши опору для зап'ястка між ременем і мотузками. Утім я не встигав дотягнутись навіть до сталевих кульок швидкого реагування; півсекунди — і кріль наскочив на мене, намагаючись уп'ястися мені в горлянку.

Я випередив його за допомогою рогатки, перекрутивши чорну трубчасту гуму в повітрі, розвівши руки в сторони, завалившись на спину й дозволивши звіру пролетіти в мене над головою, а тоді відштовхнувся ногами й перекинувся сам, опинившись над кролем, що брикався й боровся, мов росомаха, простягнувшись на піщаному схилі з перетиснутим джгутом горлом. Він вертів головою то в один бік, то в інший, намагаючись ухопити мене різцями за пальці. Я зашипів на нього крізь зуби й натягнув джгут сильніше, згодом — ще сильніше. Кріль виривався й плювався, аж раптом високо та пронизливо запищав — я й не думав, що ці тварини на таке здатні, — і забив лапами по землі. Це мене настільки приголомшило, що я навіть озирнувся, щоб пересвідчитися, чи то часом не був сигнал для армії таких самих доберманів кролячої породи напасти на мене зі спини й роздерти на шматки.

Клята тварюка ніяк не хотіла помирати! Гумовий джгут дедалі сильніше розтягувався, проте не напинався достатньо туго, а я не мав змоги його перехопити, боячись, що звір учепиться мені в пальця або відгризе носа. З цієї ж причини я не наважувався вдарити його головою; я не збирався наближати своє обличчя до його зубів. Притиснути кроля коліном і зламати йому хребта я також не міг, бо й так ледь не сповзав схилом, а на одній нозі на такій поверхні аж ніяк не втриматися. Божевілля якесь! Це ж не Африка! Це ж кріль, а не лев! Що, в біса, відбувається?

Урешті-решт йому все ж удалося мене вкусити; він вивернув шию сильніше, ніж це видавалося мені можливим, і цапнув мене за кісточку вказівного пальця правої руки.

Цього виявилося достатньо. Я закричав і потягнув джгут щосили, увесь затремтів, відкинувся назад і покотився перевертом, ударившись коліном об рушницю, що лежала в піску.

Я опинився в дрібній траві на підніжжі пагорба — лежав на землі й душив кроля з такою силою, що навіть кісточки на пальцях побіліли. Голова звіра метлялася в мене перед обличчям на вузькому чорному трубчастому джгуті, що тепер затягнувся на його шиї вузлом. Я досі тремтів, тож не міг зрозуміти, чи це б'ється в конвульсіях кріль, а чи це я його трушу. Раптом джгут порвався. Кріль ударився об мою лівицю, гума ляснула мене по правому зап'ястку; мої руки розкинуло в протилежні боки, і я впав горілиць.

Я лежав на спині, головою в піску, не зводячи очей із туші кроля, — на його шиї теліпався звивистий уривок чорної гуми, а голова застрягла між опорою для зап'ястка та руків'ям рогатки. Звір не рухався.

Поглянувши на небо, я стиснув руку в кулак і замолотив по землі. Я знову поглянув на кроля, а тоді став на коліна й схилився над ним. Звір був мертвим; голова обвисла, і коли я її підняв, то виявилося, що шия була зламана. На лівій лапі, там, де в неї влучила моя куля, запеклася червона кров. Кріль був здоровенний; завбільшки з кота; найбільший з усіх, яких мені доводилося бачити. Вочевидь, я занадто давно не з'являвся на Угіддях, інакше б мені було відомо про існування цієї тварюки.

Я посмоктав палець, з якого стікала цівка крові. Мою рогатку, мою гордість і радість, Чорного Винищувача, зламав *кріль*! О так, гадаю, я міг би виписати собі новий джгут або ж попросити старого Кемерона, який торгує в місті залізними виробами, щось для мене підшукати, проте колишнього відчуття не повернути. Щоразу, як я наводитиму рогатку на ціль — байдуже, живу чи ні, — мені згадуватиметься ця мить. Мить, коли Чорному Винищувачу настав кінець.

Я всівся на піску й похапцем оглянув місцевість. Інших кролів досі не було видно. Мене це майже не здивувало. Марнувати час не було коли. Відповідь на таке — лиш одна.

Я підхопився, підняв загрузлу в піску рушницю, зійшов на вершину пагорба, озирнувся, а тоді вирішив ризикнути й лишити все як є. Притиснувши до грудей рушницю, я помчав на Аварійній Швидкості до острова, довірившись своїй удачі й адреналіну, сподіваючись, що не зашпортаюся й не лишуся лежати захеканий у траві з численними переломами стегна. На крутих поворотах я втримував рівновагу за допомогою рушниці; і трава, і ґрунт були сухими, тож ризик виявився меншим, аніж я очікував. Я побіг навпростець, здерся на дюну та спустився з неї в тому місці, де трубопровід, по якому в будинок постачається вода та електроенергія, вистромлюється з піску й перетинає протоку. Перемахнувши через залізні зубці огорожі й приземлившись обома ногами на бетон, я перебіг вузькою поверхнею трубопроводу над водою та зістрибнув на острів.

Діставшись будинку, я одразу ж помчав до свого сараю. Там я залишив рушницю, перевірив Бойовий Ранець і перекинув його собі через плече, швидко зав'язавши ремінь на попереку. Зачинив сарай і підтюпцем добіг до мосту, доки не відновив дихання. Проминувши вузьку браму посередині мосту, я прискорився.

На Кролячих Угіддях за цей час нічогісінько не змінилося — задушений зламаною рогаткою кріль, зритий і розкиданий довкола того місця, де я впав, пісок. Вітер досі гойдав траву і квіти, жодних тварин так і не з'явилося; навіть чайки не встигли попсувати падлину. Я негайно взявся до роботи.

Спершу я дістав з Бойового Ранця двадцятисантиметрову бомбу, виготовлену зі шматка електропроводу. Її я запхав кролю в анус. Перевіривши, чи з бомбою все гаразд, і зокрема чи в сухому стані білі кристали вибухівки, я приєднав до неї пластиковий запал, сипнув вибухової суміші на отвір у чорній трубці й заклеїв скотчем. Усю цю конструкцію я запхав всередину досі теплого кроля та всадовив його мордою до нір у насипі. Після того я дістав кілька менших бомб і розмістив їх у норах, обваливши входи так, щоб назовні стирчали лише запали. Наповнивши пластикову пляшку з-під мийного засобу та підготувавши пальник, я поклав її на насип, де було вирито більшість кролячих жител, а тоді повернувся до першої заблокованої нори й підпалив запал одноразовою запальничкою. Мені в носа вдарив запах горілого пластику, і доки я, поглядаючи на годинник, поспішав до

наступної нори, перед очима танцювали яскраві спалахи паливної суміші. Я розмістив шість маленьких бомб і протягом сорока секунд підпалив їх усі.

Коли десь за хвилину стався перший вибух, я вже сидів на вершечку насипу, над норами, а пальник Вогнемета мляво палав на тлі яскравого сонячного світла. Я відчув вибух крізь штани й усміхнувся. Не забарилася й решта; перед тим як мав вибухнути основний заряд над запалом кожної бомби, що стирчав із закіптюженої землі, здіймалася хмарка диму. Над Кролячими Угіддями розліталася земля; у повітрі лунали глухі звуки вибухів. Це викликало в мене усмішку. Насправді шуму майже не було. З будинку анічогісінько не було б чути. Ледь не вся енергія бомб пішла на те, щоб викинути з нір землю й загнати туди повітря.

З'явились перші приголомшені кролі; у двох із них текла носом кров, проте якщо не зважати на це, то вони виглядали геть неушкодженими, хіба що заточувалися й ледь не падали на ходу. Я стиснув пластикову пляшку й випустив із неї струмінь бензину, що пирснув над ґнотом пальника, прилаштованого на алюмінієвому наметовому кілку за кілька сантиметрів від горла посудини. Пройшовши над крихітною сталевою чашечкою з ґнотом, бензин перетворився на полум'я, яке з шумом прорізало повітря й накрило яскравим струменем двох кролів і землю довкола них. Вони спалахнули й, зайнявшись вогнем, почали бігати, зашпортуватись і падати. Коли перші двоє врешті-решт звалилися догоряти в траві ближче до центру Угідь, уклякнувши, але все ще посмикуючись та тріскочучи під подихами вітру, я озирнувся в пошуках інших. На дулі Вогнемета затанцював крихітний язичок полум'я, і я його задув. З'явився ще один кролик, менший. Я облив його струменем вогню — і він вибіг із зони досяжності Вогнемета, помчавши до води за пагорбом, на схилі якого на мене напав розлючений самець. Одним порухом руки я дістав з Бойового Ранця пневматичний пістолет, звів курок і вистрілив. Я схибив, і кролик сховався за пагорбом, зоставивши по собі струмінь диму.

Перед тим як сховати Вогнемет, я підпалив іще трьох кролів. А наостанок облив струменем палаючого бензину мертвого самця, котрий сидів, нафаршированний вибухівкою, і стікав кров'ю перед Угіддями. Охоплений вогнем, він зник у помаранчевих язиках полум'я та звивистих струменях чорного диму. За кілька секунд спрацював запал, а ще приблизно за десять — маса вогню вибухнула, щось чорне й димне злетіло у вечірнє повітря метрів на двадцять, а то й більше, і по всіх Угіддях розкидало рештки. Цей вибух видався набагато потужнішим за ті, що сталися в норах, і, оскільки ніщо його не заглушило, серед дюн прокотився гуркіт, схожий на удар батога, — у мене задзвеніло у вухах, і від несподіванки я навіть підскочив.

Рештки тварюки впали позаду мене. Я відшукав їх за запахом смаленого. Знайшов голову, закіптюжений огризок хребта з ребрами та приблизно половину шкури. Зціпивши зуби, я підняв теплі останки, відніс їх на Угіддя та пожбурив з вершини насипу.

Я стояв під косими променями сонця, довкола мене розливалося тепло й жовтувате світло, віяв вітер, смерділо горілою плоттю й паленою травою, над норами, а також над сірими й чорними трупами здіймався дим, від того місця, де я полишив Вогнемет, тягнуло солодким запахом неспаленого бензину, що витікав із пляшки, — і я дихав на повні груди.

Я облив залишками бензину рогатку й використану пляшку Вогнемета та підпалив їх. Схрестивши ноги, всівся на піску перед вогнищем, спостерігаючи за ним з навітряного боку, доки полум'я не згасло, лишивши по собі тільки металеві частини Чорного Винищувача; після того я підібрав укритий сажею скелет рогатки й поховав його там, де її спіткала смерть, біля підніжжя пагорба. Віднині він називатиметься Пагорбом Чорного Винищувача.

Вогонь скрізь згас; трава була занадто молодою й вологою, щоб зайнятись. Хоча я й не заперечував би, якби вона вигоріла. Спершу я розмірковував над тим, щоб підпалити кущі дроку, однак, подумавши про те, що, коли на них з'являться квіти, вони виглядатимуть гарно, а до того ж свіжі кущі пахнутимуть набагато краще, ніж вигорілі, вирішив цього не робити. Достатньо жорстокості на один день. За рогатку я помстився, кроля — чи те, що він означав (можливо, його дух), — було знищено й сплюжено; я його провчив і тепер почувався *добре*. Якщо з рушницею все гаразд і пісок не потрапив у приціл або ще кудись, звідки його важко вичистити, то воно майже того вартувало. Оборонний Бюджет покриє витрати на завтрашню купівлю нової рогатки; хіба що придбання арбалета доведеться відкласти ще приблизно на тиждень.

Задоволений, я спакував Бойовий Ранець і втомлено рушив додому, розмірковуючи над тим, що відбулося, намагаючись виявити причини, зрозуміти, чого слід навчитися і що ж це все означає.

Дорогою я натрапив на кролика, якому, як я вважав, удалося втекти, — він лежав прямо перед чистими блискучими водами протоки; почорнілий і спотворений, неприродно скоцюрблений; коли я проходив повз, його висхлі мертві очі з докором зиркнули на мене.

Я зіштовхнув його ногою у воду.

Мого другого померлого дядька звали Гармсворт Стоув. Він не був мені рідним дядьком і належав до родини Ерікової матері. Мав бізнес у Белфасті. Він і його дружина наглядали за Еріком протягом майже п'яти років, відколи тому виповнилося три. Врешті-решт Гармсворт учинив самогубство за допомогою електричного дриля та чвертьдюймового свердла. Він загнав свердло собі в скроню, але, зрозумівши, що це його не вбило, хоча й завдало неабиякого болю, доїхав машиною до найближчої лікарні, де згодом помер. Власне, цілком можливо, що я мав певний стосунок до його смерті, оскільки та сталася менше ніж рік по тому, як Стоуви втратили свою єдину дитину, Есмеральду. І хоча вони, як, зрештою, і будь-хто інший, про це так і не дізналися, — ця дівчинка була однією з моїх жертв.

Тієї ночі я лежав у ліжку, чекаючи, доки повернеться батько або задзвонить телефон, і обдумував те, що сталося. Можливо, той великий самець був зайдою, якимось диким звіром, котрий прийшов на територію Угідь звідкілясь-інде, щоб нагнати на місцевих страху й стати в них на чолі, однак загинув у сутичці з вищою істотою, існування якої він не міг навіть усвідомити.

Хай там як, але це був Знак. У цьому я був певен. Увесь цей випадок мусив щось означати. Можливо, моя інстинктивна реакція була якось пов’язана з тим вогнем, який провіщала Фабрика, утім моє нутро підказувало мені, що це був не кінець і що мало статися щось іще. Знаком було все вкупі — не лише неочікувана лють убитого мною самця, але й моя шалена, майже необдумана реакція й доля безневинних кроликів, на яких упав мій гнів.

Даний випадок мав стосунок не лише до майбутнього, але й до минулого. Уперше я вбив саме через те, що кроликів спіткала люта смерть, і смерть цю принесло дуло вогнемета, практично ідентичного тому, яким я скористався, щоб помститися кролям сьогодні. Це вже було занадто, надто точно й бездоганно все складалося докупи. Події відбувалися надміру швидко й виявлялися гіршими, аніж я очікував. Ситуація загрожувала вийти з-під контролю. І випадок у Кролячих Угіддях — які здавалися вдалим місцем для полювання — показав, що це дійсно могло трапитися.

Від меншого до більшого — такі закономірності завжди працювали бездоганно, а Фабрика навчила мене звертати на них увагу й не порушувати їх.

Уперше я вбив через те, що мій двоюрідний брат Блайт Колдгейм зробив із нашими — Еріковими й моїми — кроликами. Вогнемет був Еріковим винаходом. Він лежав у сараї для велосипедів (тепер це — мій сарай), коли наш двоюрідний брат, який приїхав до нас зі своїми батьками на канікули, вирішив, що було б весело поганяти на Еріковому велосипеді по рідкій багнюці на південному кінці острова. Так він і вчинив, доки ми з Еріком запускали повітряних зміїв. Потім він повернувся до сараю й наповнив Вогнемет бензином. Блайт влаштувався з ним на задньому ґанку так, щоб від вікон вітальні (де сиділи його батьки та наш тато) його затуляло розвішане на мотузці прання, яке колихав вітер; він запалив Вогнемет і облив полум’ям обидві клітки, спопеливши всіх наших красунчиків.

Найбільше засмутився Ерік. Він розплакався, мов якесь дівчисько. Мені захотілося вбити Блайта просто на місці; прочухана, якого він дістав від свого тата Джеймса, рідного брата мого батька, на мій погляд, було замало з огляду на те, що він зробив з Еріком, *моїм братом*. Ерік був безутішним, він убивався горем через те, що сам створив річ, за допомогою якої Блайт знищив наших улюбленців. Він завжди був дещо сентиментальним, чуйним, кмітливим; до жахливого випадку, який із ним трапився, усі були переконані, що на нього очікувало велике майбутнє. Так чи інакше, але тоді з’явився Сад Черепів, ділянка великої, старої, частково перекопаної дюни за будинком, де ми ховали всіх наших померлих домашніх тварин. Спалені кролі поклали цьому початок. До них там уже лежав Старий Сол, утім то був лише поодинокий випадок.

Про те, що я хотів зробити з Блайтом, я не сказав нікому, навіть Еріку. Мудрість була притаманна мені навіть тоді, у ніжному п’ятирічному віці, коли більшість дітей постійно кажуть своїм батькам і друзям, що ненавидять їх і хочуть, аби ті померли. Я мовчав.

Коли Блайт завітав до нас наступного року, він зробився ще неприємнішим, аніж доти, оскільки в результаті нещасного випадку на дорозі йому відтяли ліву ногу вище коліна (хлопчик, з яким він грав у «хто перший засцить», загинув). Блайт гірко побивався через своє каліцтво; на той час йому виповнилося десять років і він був надзвичайно активною дитиною. Він удавав, що тієї мерзенної рожевої штуки, яку йому доводилося до себе пристібати, не існувало, що він не мав із нею нічого спільного. Блайту майже вдавалося їздити на велосипеді, він полюбляв боротися й грати у футбол, зазвичай на позиції воротаря. Мені тоді було лише шість, і хоча Блайт знав, що в глибокому дитинстві зі мною також трапився якийсь нещасний випадок, я, звісно ж, видавався йому набагато повноправнішим, аніж він сам. Він отримував величезну насолоду від того, що жбурляв мене на землю, боровся зі мною, бив мене кулаками й копав ногою. Я переконливо вдавав, що всі його грубі забавки мені до вподоби, та прикидався, що отримую від цього насолоду, десь протягом тижня, доки обдумував те, що б мені такого зробити з нашим двоюрідним братом.

Мій інший брат Пол тоді ще був живий. Він, Ерік і я мали розважати Блайта. Ми робили все, що могли, — показували йому наші улюблені місця, дозволяли бавитися з нашими іграшками, грали з ним. Іноді мені й Еріку доводилося стримувати Блайта, якщо тому спадало на думку кинути маленького Пола у воду, щоб подивитися, чи той попливе, або звалити на залізничну колію, що проходила через Портеніл, дерево, проте зазвичай це вдавалося нам на диво добре, хоча мене й дратувало, коли я бачив, що Ерік, який був Блайтовим однолітком, відчував перед ним страх.

І от одного спекотного дня, коли повітря кишіло комахами, а з моря віяв легенький бриз, ми всі розляглися на порослій травою галявині з південного боку будинку. Пол і Блайт поснули, а Ерік лежав, підклавши руки під голову, і сонно вдивлявся в яскраву блакить неба. Блайт відстібнув свій пустий пластиковий протез — той валявся у високій траві з переплутаними ремінцями. Я дочекався, доки Ерік поволі заснув; його голова м’яко схилилася на один бік, і він стулив повіки. Підвівшись, я вирушив на прогулянку й дійшов до Бункера. На той час він іще не відігравав у моєму житті такої важливої ролі, як тепер, однак навіть тоді мені подобалося це місце, і серед його прохолоди й темряви я почувався як удома. Це був старий бетонний дот, збудований перед початком останньої війни. Там мала стояти гармата, яка б обстрілювала затоку. Він стирчав із піску, наче великий сірий зуб. Я зайшов усередину й знайшов там змію. То була гадюка. Довгий час я її не помічав, оскільки був надто зайнятий тим, що виставляв із бійниць доту старий зогнилий стовп огорожі, вдаючи, нібито це зброя, і стріляв по уявних кораблях. Лише припинивши це й відійшовши в куток, щоб справити нужду, я поглянув у інший кут, де лежала купа іржавих бляшанок і старих пляшок; там я й побачив зубчастий візерунок сплячої змії.

Я майже одразу вирішив, що робитиму далі. Тихенько вийшовши надвір і знайшовши довгий шматок плавнику відповідної форми, я повернувся до Бункера, притиснув шию змії дерев'яччям та запхав її до першої-ліпшої іржавої бляшанки, у якої ще лишилася кришка.

Не думаю, що змія цілком прокинулася, коли я її впіймав, до того ж я намагався не розтрусити її, біжучи до галявини, де мої брати й Блайт лежали на траві. Ерік перевернувся: одна рука лишилася в нього під головою, а другою він прикривав очі. Ерік розтулив рота, його груди повільно здіймалися. Пол лежав на сонці, скрутившись калачиком, і майже не рухався, а Блайт простягнувся на животі, підклавши руки під щоку; обрубок його лівої ноги стирчав серед квітів і трави, випираючи з Блайтових шортів, мов гігантський ерегований член. Я наблизився, усе ще ховаючи іржаву бляшанку у власній тіні. Приблизно за п'ятдесят метрів від нас виднівся торець будинку, де не було жодного вікна. На задньому ґанку немічно тріпотіли білі простирадла. Моє серце дико забилося, і я облизав губи.

Я сів поруч із Блайтом, пильнуючи, щоб моя тінь не потрапляла йому на обличчя. Притиснув бляшанку до вуха й завмер. Мені було чути, як звивається змія. Я дотягнувся до гладенького рожевого протеза, що лежав у затінку біля Блайтового поперека. Піднісши протез до бляшанки, я прибрав кришку, одночасно підставивши замість неї протез. Повільно перевернув їх догори дриґом, щоб бляшанка опинилася зверху. Я потрусив її й відчув, як змія впала всередину протеза. Спершу їй це не сподобалося — вона заворушилася й почала битися об пластикові стінки та бляшанку; я притискав бляшанку до протеза й стікав потом, прислухаючись до гудіння комах і шелесту трави й не зводячи погляду з Блайта, — той лежав нерухомо й спокійно, а вітер раз по раз куйовдив його темне волосся. У мене трусилися руки, піт заливав мені очі.

Змія припинила ворушитись. Я ще якийсь час потримав протез накритим, знову позираючи на будинок. Потім почав перехиляти протез із бляшанкою, доки той не опинився на траві позаду Блайта під тим самим кутом, що й доти. В останню мить я обережно прибрав бляшанку. Нічого не трапилося. Змія сиділа собі в протезі, і я її навіть не бачив. Підвівшись, я пішов до найближчої дюни, перекинув через неї бляшанку, а відтак повернувся, влігся на тому місці, де сидів раніше, і заплющив очі.

Ерік прокинувся першим, і тоді я також — немовби спросоння — розліпив повіки, після чого ми розбудили маленького Пола та нашого двоюрідного брата. Блайт урятував мене від необхідності запропонувати всім зіграти у футбол, зробивши це сам. Ми з Еріком і Полом взялися встановлювати ворота, а Блайт тим часом поспіхом пристібав протез.

Ніхто нічого не запідозрив. Починаючи з тієї миті, коли ми з братами стояли й недовірливо поглядали на Блайта, який верещав, стрибав і намагався зірвати з себе протез, до слізного прощання з Блайтовими батьками й свідчень Діґґзу (в «Інвернесс кур'єр» навіть з'явилася про це стаття, що її як цікавинку передрукували кілька дешевих газеток з Фліт-стрит) жодній людині навіть на думку не спало, що це могло бути щось інше, аніж трагічний і дещо моторошний випадок. Про все було відомо лише мені.

Еріку я нічого не розповів. Він був шокований тим, що сталося, щиро шкодував за Блайтом і співчував його батькам. Я лише сказав, що, на мою думку, Бог покарав Блайта, зробивши так, щоб спершу той утратив ногу, а згодом — щоб саме протез призвів його до загибелі. Усе через кроликів. Ерік, який у той час переживав релігійний етап свого становлення, — а я, схоже, певною мірою його наслідував, — вирішив, що такі жахливі речі говорити не можна; Бог — не такий. Я ж відказав, що той, у якого вірю я, — саме такий.

У будь-якому разі, так *ця* ділянка отримала свою назву: Зміїний Парк.

Я лежав у ліжку й згадував минуле. Батько досі не повернувся. Можливо, його й до ранку не буде. Це було вкрай дивно, і я починав перейматись. А що як його збив автомобіль або він помер від серцевого нападу?

У мене завжди було доволі неоднозначне ставлення до того, що з моїм батьком щось може трапитися, і наразі воно лишалося незмінним. Смерть завжди збуджує, завжди дозволяє тобі усвідомити, наскільки ти живий, наскільки вразливий, але поки що щасливий; натомість смерть близької людини дає тобі чудовий привід упродовж деякого часу поводитися дещо божевільно й чинити речі, які за інших обставин тобі б нізащо не пробачили. Як же приємно поводитися, мов справжній негідник, коли все одно тобі співчувають!

Але мені б його бракувало, до того ж я не знаю, в якому правовому становищі опинюся, якщо зостануся тут сам-один. Чи успадкую я всі його гроші? Було б *добре*; я зміг би одразу купити собі мотоцикл, і не потрібно було б на це чекати. Боже, я б стільки всього зміг зробити, що навіть не знаю, з чого почав би! Утім це означало б великі зміни, а я не впевнений, чи вже був до них готовий.

Я відчував, що почав провалюватися в сон; перед очима поставали всілякі дивні уявні речі: різні форми лабіринтів і плями невідомих кольорів, що розросталися навсібіч, потім — фантастичні будівлі, космічні кораблі, зброя й пейзажі. Я часто шкодую, що недостатньо добре пам'ятаю свої сни…

Через два роки після вбивства Блайта я умертвив свого молодшого брата Пола — геть з інших і більш фундаментальних причин, аніж ті, що спонукнули мене позбутися Блайта; а ще через рік я попіклувався про свою двоюрідну сестру Есмеральду, зробивши це більш-менш знічев'я.

Такий наразі в мене рахунок. Троє. Я вже багато років нікого не вбивав і не маю наміру робити це знову.

Просто в моєму житті був такий період.

3

У Бункері

Мої найзапекліші вороги — це Жінки і Море. Їх я ненавиджу. Жінок — за те, що вони слабкі, дурні, живуть у тіні чоловіків і в порівнянні з ними нічого не варті, а Море — за те, що воно завжди підривало мою віру у власні сили, руйнувало те, що я будував, змивало те, що я по собі лишав, начисто стираючи сліди мого існування. Утім я не певен щодо невинності Вітру.

Море — це ворог певним чином міфічний, тож глибоко в душі я, можна сказати, приношу йому жертви, дещо його побоюючись, поважаючи його, як і належить, проте здебільшого ставлячись до нього як до рівні. Воно робить зі світом те, що йому до вподоби, і я — також; нас обох варто боятися. Жінки… що ж, як на мене, жінки завжди перебувають ближче, аніж це необхідно для комфортного існування. Я б не хотів, щоб вони взагалі з'являлися на острові, і це стосується навіть місіс Клемп, яка приїздить щосуботи, прибирає в будинку й привозить нам продукти. Вона страшенно стара й здається безстатевою, як усі дуже старі й зовсім малі, але, менше з тим, колись вона *була* жінкою, і в мене достатньо підстав її за це ненавидіти.

Коли я прокинувся наступного ранку, мені стало цікаво: повернувся мій батько додому чи ні? Роздягнений, я підійшов до його кімнати. Я збирався спробувати відчинити двері, однак, почувши його хропіння, ще до того як встиг торкнутися ручки, розвернувся й рушив до ванної.

У ванній, висцявшись, я вдався до свого щоденного ритуалу обмивання. Спершу — душ. Під душем я єдиний раз протягом двадцяти чотирьох годин без зайвих думок скидаю з себе труси. Майтки я запихаю в мішок для брудної білизни в сушильній шафі. Після цього ретельно миюся, починаючи з волосся на голові й закінчуючи пальцями на ногах і вичищанням бруду з-під нігтів. Іноді, коли мені треба отримати такі цінні речовини, як піднігтьовий сир або пупковий пух, я змушений не ходити до душу й не митися у ванній протягом багатьох днів; я ненавиджу так робити, бо невдовзі починаєш почуватися брудним, усе тіло свербить, і єдина приємність — це знову стати під душ після завершення періоду утримання.

Після душу я швидко витерся — спочатку рушничком для обличчя, а тоді великим рушником — і підстриг нігті. Завершивши з цим, я ретельно почистив зуби електрощіткою. Наступна справа — гоління. Я завжди користуюся пінкою для гоління та найновішими бритвами (наразі найсучаснішими є подвійні леза на рухомих голівках), щоб вправно й акуратно позбутися темного пуху, що з'явився за попередню добу. Як і всі етапи мого обмивання, гоління відбувається згідно з чітко визначеним і заздалегідь продуманим планом; щоранку я в однаковій послідовності виконую однакову кількість однакових рухів. Як і завжди, розглядаючи своє ретельно виголене обличчя, я відчув колючий наплив збудження.

Я висякався й прочистив носа, вимив руки, сполоснув бритву, кніпсер, душову, раковину і фланелевий килимок, причесався. На щастя, прищів у мене не виявилося, тож лишалося тільки помити наостанок руки й одягнути чисті труси. Я поклав усі засоби гігієни, рушники, бритву й решту речей на належні місця, витер дещо запітніле дзеркало на дверцятах шафки та повернувся до своєї кімнати.

Там я одягнув шкарпетки; сьогодні — зелені. А потім — сорочку кольору хакі з кишенями. Узимку я одягнув би під неї майку, а зверху, на сорочку, натягнув би зелений армійський джемпер, проте не влітку. Після того настала черга зелених вельветових штанів і моїх бежевих черевиків «кікерз» зі зрізаними, як і на всіх моїх речах, лейблами, оскільки я відмовляюся слугувати для когось рекламою. Військову куртку, ніж, підсу́мки, рогатку й решту спорядження я прихопив із собою на кухню.

Було ще рано й саме збиралося на дощ, який обіцяли у вчорашньому прогнозі погоди. Я з'їв скромний сніданок і завершив свої приготування.

Вийшовши на свіже й вогке вранішнє повітря, я рушив швидкою ходою, щоб не змерзнути й обігнути острів, доки не почався дощ. Пагорби за містом сховалися за хмарами, вітер дужчав, і море починало бушувати. На траві зібралася роса; під вагою краплин нерозкриті квіти хилилися до землі, окрім того, імла липла й до моїх Жертовних Стовпів, нагадуючи прозору кров, що виступала на висхлих головах і крихітних пересушених тушках.

Раптом над островом проревли два реактивні літаки. Два «ягуари» — крило до крила — на величезній швидкості пронеслися приблизно за сотню метрів над землею, умить перетнули весь острів і полетіли в бік моря. Я вороже на них зиркнув і рушив далі. Одного разу кілька років тому інша пара літаків добряче мене налякала. Завершивши тренувальні бомбардування на полігоні, розташованому за затокою, вони поверталися на незаконно низькій висоті й промчали над островом настільки неочікувано, що я аж підскочив у процесі виконання надзвичайно делікатної операції — спроби заманити до банки осу, яка сиділа на старому пеньку неподалік зруйнованої овечої кошари на північному кінці острова. Оса мене вжалила.

Того дня я сходив у місто, купив пластикову модель «ягуара», по обіді склеїв її докупи й за допомогою маленької бомби, виготовленої зі шматка труби, урочисто висадив у повітря на даху Бункера. Через два тижні один «ягуар» упав у море поблизу Нерна, щоправда, пілот устиг вчасно катапультуватися. Мені б хотілося думати, що то був прояв Сили, однак, підозрюю, насправді трапився збіг; сучасні реактивні літаки розбиваються настільки часто, що немає нічого дивного в тому, що влаштоване мною символічне знищення і справжня катастрофа відбулися з півмісячним інтервалом.

Я вмостився на земляному насипі над Мулистою протокою і з'їв яблуко. Сперся об молоде деревце; воно стало

Вбивцею, коли було ще паростком. Тепер воно виросло й зробилося набагато вищим за мене, проте за часів мого дитинства, коли ми були з ним однакового зросту, це дерево слугувало мені катапультою, яка захищала південні підступи до острова. Зараз воно височіє над широкою протокою, забитою мулом кольору збройового металу, з якого стирчать роз'їдені уламки старого рибальського човна.

Після Історії зі Старим Солом я знайшов для цієї катапульти інше застосування, і тоді дерево перетворилося на Вбивцю, ставши карою для хом'яків, мишей і піщанок.

Пам'ятаю, що воно здатне було перекидати камінці завбільшки з кулак на пагорби протилежного берега, де вони приземлялися метрів за двадцять, а можливо, й далі за протокою, і, щойно я призвичаївся до його природного ритму, мені вдалося скоротити інтервал між пострілами до двох секунд. У секторі обстрілу, який сягав шістдесяти градусів, я міг посилати снаряди куди завгодно, змінюючи напрямок нахилу паростка. Звісно, маленьких тварин що дві секунди я не використовував; вони витрачалися по кілька штук на тиждень. Протягом півроку я був найкращим покупцем портенільської зоокрамниці — щосуботи навідувався туди по кілька тварючок, а також майже щомісяця купував у крамниці іграшок набір воланів для бадмінтону. Сумніваюся, що комусь, окрім мене, спадало на думку поєднати одне з іншим.

Звісно, усе це робилося з певною метою; я мало що роблю просто так. У такий спосіб я шукав череп Старого Сола.

Я пожбурив огризок яблука через протоку; із приємним чваканням він ляпнувся на протилежному березі в мул. Вирішивши, що настав час ретельно оглянути Бункер, я побіг підтюпцем уздовж берега до старого доту, огинаючи найпівденнішу дюну. Я зупинився й оглянув берег. Схоже, там не було нічого цікавого, однак я добре завчив учорашній урок — учора, коли я спинявся й принюхувався, мені також здавалося, що все було гаразд, а за якихось десять хвилин я вже боровся з кролем-камікадзе, — з огляду на це я збіг до підніжжя дюни й рушив до викинутих на берег уламків.

Там знайшлася пляшка. Геть слабкий ворог, до того ж порожній усередині. Я спустився до лінії прибою й пожбурив пляшку в море. Вона випірнула з води горлом догори й загойдалася на хвилях за десяток метрів від мене. Приплив ще не накрив гальку, тож я набрав цілу жменю камінців і почав цілити ними в пляшку. Ціль була достатньо близько, щоб можна було жбурляти з-під руки, а галька була майже однаковою за розмірами, тому мені вдалося досягнути високої точності: чотири камінці впали зовсім поряд, забризкавши пляшку водою, але п'ятий відбив їй горло. Правду кажучи, така собі перемога — вирішальна битва з пляшками відбулася багато років тому, невдовзі після того, як я навчився жбурляти камінці й уперше усвідомив, що море — мій ворог; тоді вони зазнали поразки. Незважаючи на це, море й досі час від часу мене випробовує, проте я не збираюся миритися з жодними зазіханнями на мою територію.

Пляшка потонула, я повернувся до дюн, здерся на вершину тієї, у якій було розташовано напівсхований під піском Бункер, і оглянув у бінокль околиці. Попри те, що погода видалася похмурою, узбережжя виглядало цілком безпечним. Я спустився до Бункера.

Багато років тому я відремонтував сталеві двері — послабив заіржавілі петлі й випрямив напрямні засува. Діставши ключ, я зняв висячий замок і відчинив двері. Усередині стояв знайомий запах воску й смаленого. Я зачинив двері й підпер їх шматком деревини, а тоді якийсь час постояв на місці, щоб мої очі звикли до темряви, а сам я призвичаївся до тамтешньої атмосфери.

Невдовзі я звик до тьмяного світла, що просочувалося крізь ряднину, якою були завішані дві вузькі бійниці; це були єдині вікна Бункера. Я зняв із плеча сумку й бінокль і повісив їх на цвяхи, вбиті в дещо покришену бетонну стіну. Узявши до рук бляшанку з сірниками, я запалив свічки; вони спалахнули жовтим світлом, а я опустився на коліна, стиснув кулаки й задумався. П'ять чи шість років тому я знайшов у шафі під сходами набір для виготовлення свічок і впродовж багатьох місяців експериментував із кольорами й консистенціями, доки мені не спало на думку використовувати віск як в'язницю для ос. Підвівши погляд, я побачив голову оси, що стирчала з кінчика свічки на олтарі. У восковому заглибленні щойно запаленої криваво-червоної свічки завтовшки з мій зап'ясток палахкотів тихий язичок полум'я й стирчала крихітна голівка комахи, і разом вони нагадували фігури якоїсь не зрозумілої мені гри. Доки я спостерігав, вогник, що палав за сантиметр від навощеної осиної голови, розтопив віск і звільнив вусики, які на мить випрямились, перед тим як перетворитися на попіл. Голова задиміла, із неї почав скрапувати віск, зайнялись випари, тіло оси спалахнуло, перетворившись на другий вогник у кратері, і полум'я з тріскотом почало спопеляти комаху згори донизу.

Я запалив свічку в черепі Старого Сола. Ця жовтувата кістяна сфера з отворами стала причиною смерті всіх тих маленьких тварючок, які знайшли свою загибель серед мулу на протилежному березі протоки. Я поспостерігав, як димне полум'я танцює там, де колись містились собачі мізки, і заплющив очі. Переді мною знову постали Кролячі Угіддя, якими стрибали й бігали охоплені вогнем тварини. І той один, котрому вдалося втекти за межі Угідь і котрий помер за крок від протоки. Я побачив Чорного Винищувача та згадав про його загибель. Подумав про Еріка й замислився над тим, про що попереджала мене Фабрика.

Я побачив себе, Френка Л. Колдгейма, таким, яким я міг би бути, — високим стрункім чоловіком, сильним, рішучим, що впевнено й цілеспрямовано торує собі шлях у житті. Розплющивши очі, я проковтнув клубок у горлі й глибоко вдихнув. У очницях Старого Сола палахкотіло смердюче полум'я. Під подихами вітру вогники свічок, що стояли по обидва боки олтаря, колихалися одночасно з полум'ям усередині черепа.

Я оглянув Бункер. На мене дивилися відтяті голови чайок, кролів, ворон, мишей, сов, кротів і маленьких ящірок. Вони сушилися на коротких, сплетених із чорних ниток петлях, підвішених на натягнутих від кутка до кутка мотузках; позаду них повільно оберталися їхні тіні. Біля підніжжя стін за мною спостерігала — розставлена на

дерев’яних і кам’яних плінтусах, а також на пляшках і бляшанках, від яких відмовилося море, — моя колекція. Жовті черепи коней, собак, птахів, риб, рогаті останки баранів; усі повернуті до Старого Сола — в одних дзьоби й пащі розкриті, в інших — стиснуті; їхні випнуті зуби нагадували випущені кігті. Праворуч від збудованого з цегли, дерева й бетону олтаря, на якому були розміщені свічки й череп, стояли маленькі флакони з цінними рідинами; ліворуч височіли штабелі прозорих пластмасових коробочок для зберігання гвинтів, шайб, цвяхів і гачків. У кожній коробочці, не набагато більшій за сірникову, лежало по трупу оси, яка побувала на Фабриці.

Я дотягнувся до великої бляшанки, що стояла праворуч, підчепив ножем щільно закриту кришку й, набравши чайну ложечку білого порошку, висипав її на круглу металеву тарілку перед черепом старого пса. Після того я дістав найстаріший осиний труп із коробочки та поклав його на купку білих гранул. Поставивши закриту бляшанку й пластикову коробочку на місце, я підпалив крихітне багаття сірником.

Суміш цукру й гербіцидів зашипіла та спалахнула; мене обдало яскравим полум’ям, над головою здійнялися клуби диму, я затамував подих, і в мене засльозилися очі. За мить вогонь згас, а порошок і оса перетворилися на чорну грудку рубцюватого й пузирчастого шлаку, який почав холонути одразу, щойно спав яскравий жар. Я заплющив очі, щоб роздивитися візерунки, але побачив лише післясвітіння спалаху, що згасало, як і жар на металевій тарілці. Воно трохи потанцювало на моїх сітківках і зникло. Я сподівався побачити обличчя Еріка або якусь підказку щодо того, що мало статися далі, але спіймав облизня.

Нахилившись уперед, я задмухав осині свічки, спершу — ту, що праворуч, потім — ту, що ліворуч, після того подув крізь одне око й загасив свічку всередині собачого черепа. Усе ще засліплений спалахом, я намацав у темряві й диму шлях до дверей. Вийшов надвір і випустив дим та випари у вологе повітря; доки я стояв і глибоко віддихувався, з моїх волосся й одягу зривалися сіро-сині завитки диму. Якийсь час я постояв із заплющеними очима, а тоді повернувся прибрати в Бункері.

Я зачинив двері й замкнув їх на замок. Прийшовши додому на обід, я побачив батька, який рубав на задньому ґанку плавник.

— Вітаю, — сказав він, витираючи з чола піт.

Попри те, що надворі було волого й не дуже тепло, батько роздягнувся до майки.

— Привіт, — відказав я.

— Учора все було гаразд?

— Так.

— Я повернувся пізно.

— Я тоді вже спав.

— Ну я так і подумав. Зголоднів?

— Якщо хочеш, я все приготую сам.

— Та ні. Як маєш настрій, можеш порубати дрова. А я зготую для нас обід.

Він поклав сокиру й, не зводячи з мене очей, витер руки об штани.

— Учора тут було тихо?

— О, так, — кивнув я, не сходячи з місця.

— Нічого не трапилося?

— Нічого особливого, — запевнив його я, скидаючи з себе спорядження; знявши куртку, я взявся за сокиру. — День видався на диво тихий.

— Добре, — батько нарешті заспокоївся й пішов у дім.

Я почав колоти плавник.

Після обіду я взяв трохи грошей і поїхав на Гравії — моєму велосипеді — у місто. Батькові сказав, що повернуся ще до вечері. На піддорозі до Портеніла почало дощити, тож я спинився й одягнув на себе дощовик. Їхати було важко, однак мені пощастило дістатися міста без пригод. У похмурому пообідньому світлі воно виглядало сірим і безлюдним; автомобілі з шурхотом прямували по шосе на північ, деякі — з увімкненими фарами, від чого все довкола здавалося ще більш понурим. Спершу я зайшов до крамниці зі зброєю та рибальським спорядженням, щоб побачитися зі старим Маккензі й придбати в нього американську рогатку, а також набої для пневматичної рушниці.

— Як справи, молодий чоловіче?

— Дуже добре, а у вас?

— Ох, та знаєш, загалом непогано, — відказав він, повільно похитуючи сивою головою; в електричному світлі крамниці його жовтуваті очі й шевелюра мали доволі хворобливий вигляд.

Ми частенько перекидаємося з ним одними й тими самими фразами. Трапляється, я затримуюся в його крамниці довше, ніж потрібно, оскільки мені подобається, як там пахне.

— А як поживає твій дядько? Щось я вже давненько його не бачив.

— Із ним усе гаразд.

— Добре, тоді добре, — дещо по-страдницьки примруживши очі й повільно закивавши, мовив Маккензі.

Я також кивнув і зиркнув на свій наручний годинник.

— Що ж, мушу вже бігти, — промовив я й позадкував, на ходу ховаючи свою нову рогатку в рюкзак на спині та розпихаючи загорнуті в коричневий папір набої по кишенях військової куртки.

— Ну, як мусиш, то мусиш, — відказав Маккензі, схиляючись над скляним прилавком так, наче розглядав мушки, котушки та манки для качок.

Він узяв ганчірку, що лежала біля касового апарата, і почав повільно протирати прилавок, піднявши погляд лише тоді, коли, виходячи з крамниці, я сказав йому:

— На все добре тоді.

— Так, на все добре.

У кафе «Морський пейзаж», під яким відтоді, як воно отримало свою назву, вочевидь, добряче просів ґрунт, оскільки воно мало би бути щонайменше на поверх вищим, аби бодай краєм ока побачити звідти воду, я випив чашку кави й зіграв у «Космічних загарбників». Вони встановили новий автомат, однак, витративши близько фунта, я його опанував і виграв собі бонусний космічний корабель. Коли гра мені набридла, я всівся за столик пити каву.

Я оглянув афіші на стінах, щоб дізнатися, чи не відбуватиметься в найближчому майбутньому щось цікаве, проте крім оголошень кіноклубу там майже нічого не було. Мали показувати «Бляшаний барабан», але так називалася книжка, яку колись купив мені батько; це був один із небагатьох справжніх подарунків, які він мені коли-небудь робив, тож я навмисне її не читав, як і «Майру Брекінрідж», ще один із його рідкісних подарунків. Здебільшого, коли я його прошу, батько просто дає мені гроші й дозволяє купувати те, що мені хочеться. Не думаю, що його насправді обходять мої справи; утім, з іншого боку, він ніколи ні в чому мені не відмовляє. Наскільки я розумію, ми з батьком уклали щось на зразок мовчазної угоди — я замовчую той факт, що мене офіційно не існує, а він натомість дозволяє мені робити на території острова майже все, що мені заманеться, і купувати в місті майже все, що я хочу. Єдина річ, із приводу якої в нас нещодавно виникла суперечка, — це мотоцикл, який батько пообіцяв купити мені, коли я трохи подорослішаю. Я запропонував йому придбати його влітку, щоб у мене було достатньо часу повправлятися перед тим, як дороги стануть слизькими, але він вважає, що посеред літа як у місті, так і довкола їздитиме забагато туристів. Як на мене, батько лишень намагається потягнути час; можливо, його лякає те, що я стану занадто незалежним, або ж він просто боїться, що я на ньому вб'юсь, як, схоже, трапляється з багатьма молодими людьми, щойно вони стають власниками мотоциклів. Не знаю; про його справжні почуття до мене мені анічогісінько не відомо. Але якщо подумати, то я й сам не знаю, що насправді відчуваю до нього.

Загалом я сподівався перестріти в місті когось зі своїх знайомих, однак єдині, кого там побачив, — це старий Маккензі в крамниці зі зброєю та рибальським спорядженням і товста місіс Стюарт, яка позіхала за формайковим прилавком кафе, почитуючи якийсь любовний роман від «Міллз енд Бун». Не те щоб у мене була купа знайомих; єдиним моїм справжнім другом був Джеймі, проте завдяки йому я спізнався з кількома людьми приблизно однакового зі мною віку, яких вважав своїми знайомими. Оскільки я не ходжу до школи й мушу вдавати, що не жив увесь цей час на острові, я ніколи не ріс в оточенні своїх однолітків (якщо, звісно, не рахувати Еріка, але навіть його довгий час тут не було), а коли все ж замислився над тим, щоб зробити крок уперед і познайомитися з іншими людьми, в Еріка поїхав дах і на якийсь час ситуація в місті стала дещо напруженою.

Матері наказували своїм дітям поводитися добре, інакше по них прийде *Ерік Колдгейм* із червами та личинками, і тоді вже їм буде непереливки. Поступово — хоч я й підозрював, що цього не уникнути, — їм почали казати, що Ерік спалить не лише їхніх собак, а і їх самих; до того ж — чого, ймовірно, також було не уникнути, — багато дітей почали думати, що Ерік — це *я*, або ж що я вдаюся до таких само неподобств. Або, можливо, їхні батьки щось підозрювали з приводу Блайта, Пола та Есмеральди. Так чи інакше, вони або тікали від мене, або вигукували в мій бік обрáзи з безпечної відстані, тож я лишався в тіні, мовчав і звів свої візити в місто до необхідного мінімуму. Діти, молодь і дорослі й дотепер дивно на мене позирають, і хоча я знаю, що деякі матері наказують своїм дітям поводитися добре, інакше «*від Френка не втечеш*», це мене не обходить. Я це переживу.

Я сів на велосипед і рушив додому, поводячись дещо безвідповідально й розплескуючи навсібіч калюжі, а перед Трампліном — ділянкою дороги, де довгий спуск із дюни переходив у короткий підйом, на якому було легко відірватися від землі, — розігнавшись до добрих сорока кілометрів за годину, із чваканням приземлився в багнюку, ледь не полетівши в кущі дроку й так сильно забивши дупу, що мало не скрикнув від болю. Менше з

тим, додому я доїхав цілий і неушкоджений. Повідомивши батьку, що зі мною все гаразд і вечерятиму я десь за годину, я повернувся до сараю, щоб відмити Гравій. Упоравшись із цим, виготовив кілька нових бомб на заміну використаним учора та ще кілька додаткових. Перебуваючи в сараї, я ввімкнув старий електричний обігрівач — не стільки заради того, щоб зігрітись, скільки для того, щоб уберегти високогігроскопічну суміш від вологи в повітрі.

Насправді я волів би не возити з міста кілограмові пакети цукру й бляшанки гербіцидів, якими набиваю шматки кожуха від електропроводу, що їх карлик Джеймі приносить мені з будівництва в Портенілі, де він наразі працює. Враховуючи те, що в нашому підвалі достатньо кордиту, щоб висадити в повітря півострова, це виглядає дещо безглуздо, однак батько навіть близько не підпускає мене до пороху.

Цей кордит привіз із суднорозбірного заводу, що колись працював на узбережжі, мій дід, Колін Колдгейм. На тому заводі працював один із його родичів, і так сталося, що йому трапився старий воєнний корабель, в одному з трюмів якого все ще збереглася купа вибухівки. Колін купив цей кордит і використовував його, щоб розпалювати піч. Якщо кордиту ніщо не заважає, він пречудово горить. Тієї кількості пороху, яку придбав Колін, вистачило б років на двісті, навіть якби ним продовжував користуватися його син, тож, вочевидь, він планував його спродати. Якийсь час мій батько запалював за допомогою нього плиту, але згодом припинив. Бозна-скільки там ще цього добра; я бачив величезні штабелі й тюки, на яких досі збереглися штампи Королівського військово-морського флоту, і обдумував безліч способів до нього дістатись, однак так і не знайшов інших варіантів, окрім того, щоб прокопати тунель із сараю; так, коли я набиратиму кордит з підкопу, тюки в підвалі виглядатимуть неторканими. Утім батько перевіряє підвал що кілька тижнів — нервово спускається туди з ліхтарем, перераховує тюки, принюхується й зчитує показники термометра та гігрометра.

У підвалі стоїть приємна прохолода, до того ж там геть не відчувається вологи, і хоча я припускаю, що він розташований заледве вище рівня ґрунтових вод, схоже, батько знає, що робить, і цілком упевнений у тому, що вибухівка зберігається надійно, утім, як на мене, він почав дещо нею перейматись, зокрема після випадку, який трапився на Бомбовому Колі. (Визнаю: знову ж таки, моя провина. Моє друге вбивство — те, після якого, на мою думку, дехто з моїх родичів почав щось підозрювати.) Проте, якщо вона так його непокоїть, мені геть не зрозуміло, чому він її не здихається. Хай там як, але гадаю, що у випадку з цим кордитом він має якісь власні упередження. Його діймає щось пов’язане з минулим або ж мучить якийсь таємничий злий демон, символ усіх наших родинних злочинів, що зачаївся й, можливо, лишень вичікує вдалої миті, щоб заскочити нас зненацька.

Так чи інакше, доступу до підвалу в мене нема, тож я змушений стікати потом і возити купу залізних труб із міста, гнути їх, розрізати, розточувати, обтискати й знову гнути, затискаючи в лещатах, доки від моїх зусиль не почне скрипіти верстат, а з ним і весь сарай. Гадаю, це — ціле ремесло, і до того ж така праця вимагає неабияких навичок, та іноді мені все ж набридає з усім цим вовтузитись і лише думка про те, як саме я застосую ці маленькі чорні снаряди, змушує мене напружуватись і гнути горба далі.

Завершивши виготовляти бомби, я прибрав після себе в сараї й лише тоді пішов додому вечеряти.

— Він у розшуку, — несподівано мовив батько, запихаючись капустою із соєвим м’ясом.

Позирк його темних очей обпалив мене, мов спалах кіптявого полум’я; відтак батько знову втупився поглядом у їжу. Я ж хильнув із відкоркованої пляшки пива. Нова партія домашнього смакувала краще, ніж попередня, й до того ж вдалася міцнішою.

— Ерік?

— Так, Ерік. Його шукають на болотах.

— На болотах?

— Вони думають, він міг податися на болота.

— Ну, зрештою, це пояснює, чому вони шукають його саме там.

— Еге ж, — кивнув батько. — А що це ти там мугикаєш?

Я прокашлявся й знову взявся до своїх бургерів, удаючи, що слухаю.

— Я оце думав… — проказав він, запхав собі до рота ще більшу порцію зелено-коричневої суміші й ретельно її пережував.

Я все чекав, що ж він скаже далі. Батько мляво махнув ложкою:

— Яка довжина телефонного дроту?

— Згорнутого чи розтягнутого? — миттєво зреагував я, поставивши на стіл склянку пива.

Батько гмикнув і більше нічого не сказав, продовживши колупатись у своїй тарілці, якщо й не радий, то принаймні задоволений почутим. Я хильнув іще ковток.

— Хочеш, щоб я замовив для тебе з міста щось особливе? — урешті-решт запитав він, запиваючи вечерю натуральним апельсиновим соком.

Я заперечно похитав головою й хильнув пива.

— Ні, те саме, що й завжди, — знизав плечима.

— Картопля швидкого приготування, бургери з яловичиною, цукор, пиріжки, кукурудзяні пластівці й подібна бридня, так? — тато дещо глузливо вишкірився, хоча й проказав усе це доволі спокійно.

Я кивнув.

— Так. Цілком. Ти ж знаєш, що я люблю.

— Ти погано харчуєшся. Мені б слід бути з тобою суворішим.

Я нічого не відказав; лишень продовжував повільно жувати. Я був упевнений, що він стежив за мною з протилежного кінця столу, бовтаючи у своїй склянці сік і спостерігаючи, як я нахиляюся над тарілкою. Похитавши головою, батько підвівся з-за столу, прибрав за собою посуд і відніс його до раковини, щоб помити.

— Ідеш сьогодні гуляти? — відкрутивши кран, поцікавився він.

— Ні. Сьогодні я вдома. Завтра піду.

— Сподіваюсь, ти не припрешся додому п’яний мов чіп, як минулого разу. Колись тебе таки заарештують, і що тоді? Га?

Він зиркнув на мене.

— А я й не напиваюся мов чіп, — запевнив його я. — Келих-два за компанію, ото й усе.

— Але коли ти приходиш додому, то, як для компанійського хлопця, шуму від тебе тут дещо забагато.

Батько знову зміряв мене суворим поглядом і сів на стілець.

Я лише стенув плечима. Звісно, я напиваюся. А на біса ж тоді пити, якщо ти не напиваєшся? Утім, я поводжуся обережно; проблеми мені не потрібні.

— Що ж, у такому разі просто будь обережнішим. Хай там як, а я завжди знаю, скільки ти випив, із того, як ти пердиш.

Він фиркнув, удаючи випуск газів.

Мій батько розробив теорію, згідно з якою травлення безпосередньо пов’язане з роботою мозку. Це — ще одна з його ідей, якими він намагається зацікавити інших; на цю тему («Стан пердіння») він написав цілий трактат, який час від часу надсилає лондонським видавцям і який, звісно ж, йому неодмінно повертають назад. Він стверджує, що за запахом газів здатен не лише розрізнити, що саме їли чи пили певні особи, а й розгадати їхні характери, збагнути, що їм насправді *варто* було б їсти, дізнатися, чи достатньо вони врівноважені з психічної точки зору, зрозуміти, чи ці люди щось приховують, чи насміхаються за спиною зі своїх ближніх, а чи прагнуть здобути їхню прихильність, і навіть вловити те, що саме вони думають тієї миті, коли їх застав метеоризм (а тут уже здебільшого важив сам звук). Суцільне безглуздя.

— Гм, — безпомилково зауважив я.

— Знаю-знаю, — сказав він.

Я доїв, відкинувся на спинку стільця і втер рота, роздратований більше його поведінкою, аніж чимось іншим. Батько продовжував кивати.

— Я знаю, коли ти п’єш міцне, а коли — лаґер. І «ґіннесс» також відчувається.

— «Ґіннесс» я не п’ю, — відказав я, хоча це мене вразило. — Ще не вистачало підхопити від селючих ніг грибок.

Вочевидь, цей жарт він пустив повз вуха, оскільки за мить повів далі:

— Та як ти не розумієш? Ти ж просто пропиваєш гроші. Навіть не думай, що я буду фінансувати твій алкоголізм.

— Не кажи дурниць, — мовив я й устав з-за столу.

— Я знаю, що кажу. Я знав і сильніших за тебе мужиків, які казали, що бухло їх не переборе, а врешті-решт вони кінчали на дні канави з пляшкою кріпленого під боком.

Якщо це мав бути удар нижче пояса, то він схибив; фраза «сильніші за тебе мужики» вже давно вичерпала свій потенціал.

— Коротше, це ж моє життя, хіба ні? — відказав я, поклав свою тарілку в раковину й вийшов із кухні.

Батько змовчав.

Того вечора я дивився телевізор і працював із паперами, заносячи на мапи новоназваний Пагорб Чорного

Винищувача, стисло записуючи все, що я зробив із кролями, занотовуючи результати удару використаних мною бомб, а також робіт із виготовлення нової партії. Я вирішив, що на майбутнє929 носитиму в Бойовому Ранці «полароїд»; під час каральних вилазок із низьким рівнем ризику, таких, як оця проти кролів, корисність фотоапарата з надлишком компенсує додаткову вагу й необхідний для його використання час. Звісно, під час серйозної сутички в Бойовому Ранці не має бути нічого зайвого, а отже, камера лише заважатиме, але я вже протягом кількох років не відчував справжньої загрози, відтоді як кілька старших хлопців із Портеніла задирали мене в місті й влаштовували засідки на дорозі.

Я вже думав, що для мене настануть справді скрутні часи, однак очікуваного загострення конфлікту так і не відбулося. Одного разу, після того як вони спинили мене з велосипедом на дорозі, почали штовхатися й вимагати грошей, я пригрозив їм ножем. Тоді хлопці мене облишили, проте за кілька днів спробували захопити острів. За допомогою сталевих кульок і камінців я утримував їх на відстані, а вони відстрілювалися з пневматичних рушниць, і протягом деякого часу все це видавалося мені досить захопливим; але згодом з'явилася місіс Клемп, яка саме їхала до нас після щотижневих закупів, і пригрозила викликати поліцію, тож, облаявши стару бридкими словами, хлопці забралися геть.

Після того випадку я облаштував у стратегічно важливих місцях острова систему сховків, у яких зберігав поліетиленові пакети й коробки із запасами сталевих кульок, каміння, арбалетних стріл та свинцевих тягарців. Окрім того, на порослих травою дюнах за протокою я встановив сильця й розтяжки, під'єднані до скляних пляшок у такий спосіб, щоб той, хто спробує прокрастися на острів, потрапив до пастки або ж перечепився через дріт, який висмикував закопану в піску пляшку й розбивав її об камінь. Наступні кілька ночей я просидів на горищі, висунувши голову з заднього слухового вікна й нашорошивши вуха, намагаючись розчути дзвін розбитого скла, приглушену лайку або більш звичний сигнал — звуки сполоханих птахів, — проте нічого не сталося. Певний час я просто уникав хлопців, з'являючись у місті тільки в супроводі батька або ж тоді, коли ті були в школі.

Система сховків збереглася й досі; я навіть додав до одного чи двох таємних складів кілька пляшок із запальною сумішшю там, де ймовірний вектор атаки пролягав по достатньо твердій території, об яку можна було розбити пляшки, натомість розтяжки розібрав і сховав у сараї. Мій Оборонний Довідник, який містить у собі мапи острова з позначеними на них схованками, імовірними напрямками нападу, стислий виклад тактик, список наявної зброї, а також тієї, яку я мав змогу виготовити, у цій останній категорії включає такі неприємні речі, як розтяжки й сильця, встановлені на відстані людського зросту від вкопаних горлами в землю й прикритих травою розбитих пляшок, зариті в пісок і набиті дрібними цвяхами міни з електричними детонаторами, а також кілька цікавих, а то й незвичних, видів таємної зброї — наприклад, фрізбі із прикріпленими до країв лезами для гоління.

Не те щоб я хотів когось убити — усе це радше призначається для оборони, аніж для нападу, — але з цими речами я почуваюся набагато безпечніше. Незабаром я назбираю достатньо грошей, щоб придбати дійсно потужний арбалет, і я нетерпляче на це чекаю; він допоможе змиритися з тим, що мені так і не вдалося переконати батька купити рушницю або дробовик, якими я зміг би час від часу користуватись. Звісно, у мене є рогатки, пращі та пневматична рушниця, і за певних умов усі вони здатні бути смертоносними, однак річ у тому, що вони не мають тієї далекобійності, якої я так прагну. Із саморобними бомбами ситуація аналогічна. Їх треба встановлювати чи в кращому випадку жбурляти в ціль, утім, навіть якщо метати спеціально виготовлені маленькі заряди з пращі, страждає точність і скорострільність. До того ж із пращею може трапитися багато неприємних речей; метальним бомбам необхідний доволі короткий запал, щоб вони вибухали достатньо швидко після приземлення і їх не могли відкинути назад, а я вже кілька разів опинявся в небезпечних ситуаціях, коли бомби вибухали одразу після того, як полишали пращу.

Звісно, я також експериментував із гарматами — як із простими самопалами, так і з мортирами, які стріляли метальними бомбами по навісній траєкторії, — проте всі вони були неоковирними, небезпечними, повільними й самі могли в будь-яку мить злетіти в повітря.

Дробовик був би ідеальним варіантом, і хоча я також погодився б на рушницю 22-го калібру, усе ж доведеться вдовольнитися арбалетом. Можливо, колись мені вдасться вигадати спосіб подати заяву на отримання дозволу на володіння зброєю самотужки попри те, що офіційно мене не існує; але й тоді, зважаючи на всі обставини, мені можуть відмовити. «О, якби ж ми жили в Америці!» — іноді думаю я.

Коли задзвонив телефон, я саме записував, у яких пляшках давненько не перевіряв рівень випаровуваності запальної суміші. Зиркнувши на наручний годинник, я здивувався, що дзвонили так пізно: була майже одинадцята. Я збіг сходами до телефону, почувши, як батько підійшов до дверей своєї кімнати, коли пробігав повз.

— Портеніл 531.

У слухавці почулося пищання.

— Бляха-муха, Френку, я вже встиг натерти собі на ногах мозолі завбільшки з місячні моря! Чорт забирай, братка, ти там як?

Я зиркнув на телефон, а тоді перевів погляд на батька, який, спершись об перила поверхом вище, запихав сорочку піжами в штани.

— Привіт, Джеймі, нащо ти мені так пізно дзвониш? — мовив я в слухавку.

— Що?.. Ага… старий десь поблизу, так? — спитав Ерік. — Перекажи йому від мене, що він — мішок відбірного гною.

— Джеймі переказує тобі вітання, — гукнув я батьку, який мовчки розвернувся й рушив до своєї кімнати.

Я почув, як зачинилися двері. Тоді знову розвернув голову до телефону.

— Еріку, де ти тепер?

— Е, ні, я тобі ніфіга не скажу! Сам вгадай!

— Ну, *не знаю*… У Глазго?

— Ах-ха-ха-ха-ха-ха! — зареготав Ерік.

Я стиснув пластмасову слухавку.

— Як ти там? З тобою все гаразд?

— Так. Як сам?

— Чудово. Слухай, а що ти їси? У тебе є якісь гроші? Ти їдеш автостопом? Знаєш, тебе шукають, але в новинах поки що нічого не казали. Ти ж не… — я урвав себе раніше, ніж устиг сказати щось, на що він міг би образитись.

— Та все в мене добре. Я їм собак! Ха-ха-ха!

Я лише застогнав.

— Господи, ти ж жартуєш, так?

— Ну а що мені ще їсти? Френкі, у мене все прекрасно. Я тримаюся полів і лісів, багато ходжу пішки, стоплю, а коли дістаюся якого-небудь містечка, то знаходжу гарного жирного й соковитого пса, приручаю його, відводжу в ліс, а там уже вбиваю і їм. Що може бути простіше? Мені справді подобається життя просто неба.

— Але ж ти їх хоча б *готуєш*, правда?

— Бляха-муха! Звісно, я їх готую, — обурено відказав Ерік. — За кого ти мене маєш?

— І це все, чим ти харчуєшся?

— Ні. Ще я краду. З крамниць. Це так просто. Я навіть краду те, що не можу з’їсти, просто так, заради розваги. Наприклад, тампони й мішки для сміття, півкілограмові упаковки чіпсів і сотні соломинок для коктейлів, набори з дванадцяти різнокольорових свічок для тортів і рамки для фотографій, чохли для керма із шкірозамінника й вішаки для рушників, пом’якшувачі для тканин і кондиціонери повітря подвійної дії, що дозволяють позбутися стійких кухонних запахів, милі коробочки для всіляких дрібниць і блоки касет, кришки для бензобаків із замками й засоби для чищення платівок, телефонні довідники, журнали про схуднення, прихватки, пачки етикеток, накладні вії, косметичні набори, антинікотинову суміш, іграшкові наручні годинники…

— Невже ти не любиш чіпси? — перебив його я.

— Га? — спантеличено перепитав Ерік.

— Ти сказав про півкілограмові упаковки чіпсів як про щось неїстівне.

— Заради Бога, Френку, а *ти сам* зміг би впихнути в себе півкіло чіпсів?

— Ну а як ти загалом? — швидко запитав я. — Я про те, що тобі ж, певно, доводиться спати на землі. Ти часом не застудився?

— А я не сплю.

— *Не спиш?*

— Звісно, ні. У людини немає потреби спати. *Вони* це кажуть лише для того, щоб тримати тебе під *контролем*. Ти не мусиш спати; тебе просто *привчають* це робити з самого дитинства. Якщо ж ти поставиш собі на меті цього позбутися, то доволі легко впораєшся. Я поборов звичку спати. Тепер я взагалі не сплю. Так набагато простіше лишатися насторожі й не дозволяти їм до тебе *підкрастись*. До того ж можна продовжувати рухатись далі. Тебе ніщо не спиняє. Ти сунеш уперед, як корабель.

— Як корабель? — тепер уже він збив мене з пантелику.

— Френку, припини все за мною повторювати.

Я почув, як Ерік закинув в автомат іще кілька монет.

— Я навчу тебе не спати, коли повернусь.

— Дякую. Коли ти розраховуєш дістатися сюди?

— Рано чи пізно. Ха-ха-ха-ха-ха!

— Послухай, Еріку, але навіщо ти їси собак, якщо можеш стільки всього вкрасти?

— *Ідіоте*, я ж уже сказав тобі, що все це лайно неїстівне.

— Але чому б натомість не красти щось їстівне й не чіпати собак? — запропонував я і одразу ж зрозумів, що це була погана ідея, оскільки й сам зауважив, що під кінець речення тон мого голосу дедалі підвищувався, а це завжди вказувало на те, що я починаю молоти цілковиті нісенітниці.

— Ти що — *здурів*? — закричав Ерік. — Що з тобою? Що ти мелеш? Це ж *собаки*, хіба ні? Я ж не вбиваю котів, польових мишей чи золотих рибок? Я говорю тобі про *собак*, дебіле ти кінчений! *Собак!*

— Не треба на мене кричати, — спокійним тоном відказав я, попри те що вже й сам починав злитися. — Я просто поцікавився, навіщо ти витрачаєш стільки часу на те, щоб украсти щось неїстівне, а потім ще більше часу — щоб викрасти собаку, якщо можна було б, так би мовити, красти і їсти водночас.

— «Так би мовити»? *«Так би мовити»?* Що ти, нахрін, верзеш? — закричав своїм здавленим хрипким контральто Ерік.

— Ой, тільки не починай горлопанити, — простогнав я, заплющивши очі й провівши долонею вільної руки по лобі й волоссю на голові.

— Хочу й буду! — крикнув Ерік. — Як думаєш, заради чого я все це роблю? Га? Як думаєш, якого біса я все це роблю? Це ж *собаки*, гівнюче ти безголовий! Невже в тебе геть мізків не лишилось? Френкі, що трапилося з твоїми *мізками*? Язика проковтнув? Га? *Язика* проковтнув?

— Тільки не треба трощити… — сказав я навіть уже не в слухавку.

— А-а-а-а-а-а-а-а-а-р-р-р-г-г-г-х-х-х! Б-л-л-л-я-а-а-а-а-р-р-р-г-г-г-р-р-л-л-л-я-у-у-у-у-у-у-у-у-р-р-г-г-х-х!

Мені було чути, як Ерік плювався й давився, а тоді почав колошматити слухавкою по всіх частинах будки. Я зітхнув і задумливо натиснув на важіль. Щось мені ніяк не вдається нормально поспілкуватись із ним по телефону.

Я рушив до своєї кімнати, намагаючись забути про брата; мені хотілося лягти спати раніше, щоб вчасно прокинутися й провести церемонію найменування нової рогатки. Щойно я залагоджу це, можна буде подумати, як ліпше поводитися під час розмов з Еріком.

…І справді як корабель. Ох і псих же!

4

Бомбове Коло

Я часто думав про себе як про державу чи принаймні як про місто. Мені здавалося, що те, як по-різному я сприймав ті чи інші ідеї, розглядав імовірні лінії поведінки тощо, нагадувало зміну політичних настроїв у межах країни. Я завжди схилявся до думки, що люди голосують за новий уряд не тому, що їм дійсно імпонує його політика, а лише тому, що їм хочеться змін. І чомусь їм здається, що з новим урядом вони заживуть краще. Народ, звісно, дурний, однак схоже на те, що всі ці речі стосуються радше настроїв, примх і загальної атмосфери, аніж ретельно зважених аргументів. Я відчуваю, що в моїй голові відбувається точнісінько те саме. Іноді мої думки й почуття суперечать одні одним, тому я й вирішив, що, вочевидь, у моєму мозку мешкає сила-силенна різних людей.

Наприклад, якась частина мене завжди відчувала почуття провини за вбивства Блайта, Пола та Есмеральди. Та сама частина тепер відчуває себе винною через те, що я помстився невинним кроликам за витівки одного паскудного самця. Утім я ставлюся до неї як до опозиційної партії в парламенті або критичної преси; вона закликає до совісті та пригальмовує певні процеси, однак наразі вона не при владі й навряд чи колись їй удасться там опинитись. Інша частина мене — расистська; імовірно, тому, що я майже не зустрічав людей із іншим кольором шкіри й мені відомо про них лише те, що я читаю в газетах і бачу по телевізору, де здебільшого говорять про їх численність і керуються презумпцією винності. Ця частина досі має на мене доволі сильний вплив, хоча я, звісно ж, розумію, що жодних логічних підстав для расової ненависті не існує. Щоразу, як я зустрічаю в Портенілі людей з іншим кольором шкіри, котрі купують собі сувеніри або зупиняються щось перехопити, я мрію, щоб вони про щось мене запитали й тоді я зміг би продемонструвати їм свою ввічливість та довести, що здоровий глузд сильніший за печерні інстинкти або виховання.

З цієї ж причини *потреби* в помсті кроликам не було. Потреби в помсті немає взагалі, навіть у великому світі. На мою думку, відплата людям, які лише опосередковано або ж випадково пов’язані з тими, хто заподіяв зло, потрібна винятково для того, щоб ті, хто вчиняють помсту, відчули себе краще. Це як у випадку зі смертним вироком — ви прагнете його тому, що він принесе задоволення особисто *вам*, а не тому, що вважаєте його засобом стримування чи вірите в ще якусь схожу дурню.

Кролі хоча б ніколи не дізнаються, що їм заподіяв шкоду Френк Колдгейм, на відміну від людей, які чудово розуміють, що чинять із ними зловмисники, і отже, помста призводить до цілком протилежного задуманому результату, радше підбурюючи до опору, аніж придушуючи його. Але я принаймні визнаю, що все це робиться лишень задля того, аби потішити своє еґо, зберегти почуття власної гідності, і просто заради задоволення, а не задля порятунку держави, підтримання справедливості чи вшанування честі полеглих.

Саме тому деякі частини мене ставилися до церемонії найменування нової рогатки як до забави, ба навіть дивилися на неї з презирством. Цей стан у моїй голові скидався на те, як інтелектуали глузують з релігії, не здатні заперечувати її вплив на маси. Під час обряду я змастив металеві, гумові й пластмасові деталі нової зброї вушною сіркою, шмарклями, кров’ю, сечею, пупковим пухом і піднігтьовим сиром, а тоді влаштував їй бойове хрещення, вистріливши по безкрилій осі, що повзала циферблатом Фабрики, порожнім джгутом, після чого заліпив собі ним по голій нозі й заробив синця.

Якісь частини мене вважали все це безглуздям, однак їх була абсолютна меншість. Решта мене знала, що такі речі *працюють*. Вони наділяли мене силою, робили частиною місця, яким я володів і де, власне, перебував. І від цього мені робилося добре.

Я знайшов в одному з альбомів, які тримав на горищі, фотографію Пола, де той був зображений немовлям, і після церемонії написав на зворотному боці фотокартки ім’я нової рогатки, обгорнув її довкола сталевої кульки, закріпив шматочком скотчу і, злізши з горища, вийшов у прохолодну мряку нового дня.

Я пішов до старого, вкритого тріщинами стапеля на північному кінці острова. Натягнувши джгут майже до максимуму, я вистрілив кулькою з фото, і та засвистіла в повітрі, перевертаючись на льоту. Сплеску я не помітив.

Доки ім’я рогатки нікому не відоме, то вона в безпеці. Звісно, це не допомогло Чорному Винищувачу, але він загинув через мою помилку, а я володію настільки великою силою, що коли все летить шкереберть — що трапляється зрідка, проте все ж трапляється, — навіть ті речі, яким я забезпечив захист, стають вразливими. Знову ж таки, народ моєї голови-держави злився через те, що я припустився такої помилки, і був налаштований ужити попереджувальних заходів, щоб така ситуація не виникла в майбутньому. Я відчував себе так, наче мого генерала, котрий програв битву чи втратив якусь важливу територію, покарали, а чи навіть розстріляли.

Утім я зробив для захисту своєї нової рогатки все можливе, і навіть зважаючи на картання себе за те, що прикрий випадок на Кролячих Угіддях коштував мені вірної зброї з численними бойовими заслугами (не кажучи вже про значні витрати з Оборонного Бюджету), я вирішив, що це сталося на краще. Якби не ця перевірка, я, можливо, і не викрив би ту частину себе, що призвела до помилки з кролем, і вона й досі була б у мені. Некомпетентний або введений в оману генерал пішов у відставку. Цілком імовірно, що коли повернеться Ерік, мені знадобиться бути на піку своєї форми.

Незважаючи на те, що світанок, туман і мряка мали б мене дещо захмелити, після церемонії найменування я все ще почувався цілком добре й упевнено.

Я відчув, що готовий до Пробіжки, тож лишив куртку біля Стовпа, поблизу якого я був тоді, коли Діґґз приніс новини, і надійно запхнув рогатку за пояс. Пересвідчившись, що мої шкарпетки не зібгались, я перешнурував черевики для бігу й повільно потрусив уздовж смуги піщанику між смугами припливу. Мряка почасти зникла, і червоний розпливчастий диск сонця раз по раз визирав із-поміж туману й хмар. Із півночі задував легенький вітерець; я біг так, щоб він дув мені в обличчя. Швидкість я набирав поступово, спершу знадившись до легкого, розрахованого на довгу дистанцію бігу, який підготував би мої легені й ноги до пришвидшення. Стиснуті в кулаки, мої руки рухалися в плавному ритмі: спершу одне плече — потім інше. Глибоко дихаючи, я підтюпцем біг по піску. Діставшись розлогого гирла острівної ріки там, де вона розливалася піщаним берегом, я підлаштував свої кроки так, щоб без зайвого напруження перестрибувати через усі потічки, що траплялися на моєму шляху. Подолавши перешкоду, я схилив голову й пришвидшився. Мої голова й кулаки таранили повітря, ноги згинались, розгинались, напружувались і штовхали мене вперед.

Доки я біг, вітер і мряка шмагали мене по обличчю. Легені стискались і вибухали, стискались і вибухали; мокрий пісок стікав моїми підошвами, здіймаючись за мною кривими фонтанами, коли я пришвидшувався. Задерши голову, я підставив шию вітру, немов коханець, що очікує поцілунку, і дощ накинувся на неї, як риба на наживку. Завдяки гіпервентиляції я відчув, як мої м'язи розслабились і знову набули сили. Я напружився і пришвидшився, перестрибуючи через зогнилі водорості, запліснявілі шматки деревини, бляшанки й пляшки, що траплялися на моєму шляху; я почувався бісериною на нитці, яку гойдав вітер; повітря совгало моїм горлом, свистіло в легенях і просочувалося в м'язи ніг — нестримний потік енергії сповнював мене всього. Я мчав щодуху, доки мав сили; а коли відчув, що вони почали мене полишати, то розслабився й на якийсь час перейшов на звичайний швидкий біг.

Я біг по піску, ліворуч дюни проминали повз мене, мов трибуни на іподромі. Попереду виднілося Бомбове Коло, де я міг спинитись або збочити. Я знову пришвидшився, схиливши голову до землі й закликаючи себе напружитись бодай ще раз, і мій внутрішній голос, мов прес, витиснув з моїх ніг останні зусилля. Я *летів* над піском — корпус уперед, легені розриваються, ноги працюють, мов поршні.

За мить, діставшись Бомбового Кола, я різко уповільнився, перейшов на повільний біг і, ледь не перечепившись через власні ноги, упав на пісок та заходився віддихуватись і відхекуватись, позираючи на сіре небо та невидиму мряку, що стікала по скелях. Мої груди здіймалися, як скажені, серце билося, мов у клітці. Вуха сповнив глухий рев; тіло здригнулося й загуділо. М'язи ніг стрепенулись. Відкинувши голову набік, я притиснувся щокою до холодного вогкого піску.

Цікаво, а що відчуває людина в мить, коли по неї приходить смерть?

Бомбове Коло, батькова скалічена нога, його палиця, а можливо, й небажання купити мені мотоцикл, свічки в черепі, легіони загиблих мишей і хом'яків — у всьому цьому винна Аґнес, друга дружина мого батька й моя матір.

Я не пам'ятаю своєї матері, адже якби пам'ятав, то ненавидів би її. Однак я ненавиджу її ім'я, мені ненависна сама думка про неї. Це вона дозволила Стоувам забрати Еріка до Белфаста, забрати його з острова, позбавити всього, що було йому знайоме. Вони вважали тата поганим батьком, оскільки той одягав Еріка в дівчачий одяг і давав йому цілковиту свободу дій, і моя матір дозволила їм забрати мого брата, бо не любила як дітей загалом, так і Еріка зокрема; вона думала, що він якимось чином погано впливав на її карму. Імовірно, ця ж нелюбов до дітей змусила її полишити мене одразу після народження й повернутися лише раз, коли відбулася фатальна подія й коли вона принаймні частково стала відповідальною за той нещасний випадок, що трапився зі мною. Тож загалом, на мою думку, у мене достатньо підстав її ненавидіти. Я лежав на Бомбовому Колі, на тому місці, де вбив її другого сина, і сподівався, що вона вже також мертва.

Назад я побіг повільно, сповнений сил і почуваючись навіть краще, ніж на початку Пробіжки. Я вже не міг дочекатися, доки піду ввечері гуляти — хильну кілька келихів, поспілкуюся з моїм другом Джеймі й повідриваюся під гучну музику серед пітного натовпу в «Армз». Я ще раз ненадовго пришвидшився лише для того, щоб витрусити з волосся пісок, і згодом знову перейшов на розслаблений біг підтюпцем.

Зазвичай скелі Бомбового Кола наводять мене на роздуми, і цей раз також не став винятком, тим паче що я ще й розлігся поміж каміння, мов який-небудь Ісус, — відкритий небу й з думками про смерть. Що ж, принаймні Пол помер настільки швидко, наскільки це можливо; того разу я вже точно повівся гуманно. Блайт мав удосталь часу усвідомити, що відбувалося, доки він стрибав Зміїним Парком і верещав, а розлючена гадюка раз по раз кусала його за куксу, та й маленька Есмеральда, певно, здогадувалася, що мало трапитися, коли вітер повільно відносив її геть.

Коли я вбив свого брата Пола, йому було п'ять років. Мені на той час було вісім. Минуло два роки після того, як я звів рахунки з Блайтом за допомогою гадюки, перш ніж мені трапилася нагода позбутися Пола. Не те щоб я відчував до нього якусь особисту неприязнь; просто я розумів, що лишати його живим — не варіант. Я знав, що, доки він не помре, мені ніколи не звільнитися від спогадів про пса (Ерік, бідолашний добрий і розумний Ерік, якому, втім, нічогісінько не було відомо, вважав, що вони й досі мене мучать, а я просто не міг зізнатися йому, чому був цілком упевнений, що все вже минуло).

Одного ясного й спокійного осіннього дня, після того як уночі лютий шторм позривав з даху будинку шифер, викорчував дерево біля старої овечої кошари й навіть висмикнув один із тросів підвісного пішохідного мосту, ми з Полом рушили прогулятись піщаним берегом на північ острова. Тато попросив Еріка допомогти йому прибрати й полагодити дах, і я забрав Пола з собою, щоб не плутатися в них під ногами.

Ми з Полом завжди ладнали. Можливо, оскільки я ще змалечку розумів, що надовго він у цьому світі не

затримається, то намагався зробити його перебування тут якомога приємнішим і тому ставився до Пола набагато краще, ніж решта хлопчаків ставляться до своїх молодших братів.

Діставшись до річки на краю острова, ми побачили, що шторм приніс із собою багато змін; дельта значно розрослась, у піску з'явилося безліч потічків; бурхливі коричневі води текли великими канавами й підмивали береги, від яких відвалювалися шматки ґрунту й відносилися невпинними потоками геть. Аби перебратися на другий берег, нам довелося дійти аж до позначки найнижчого рівня води. Ми рушили далі; я тримав Пола за руку без жодного злого умислу в душі. Пол щось наспівував собі під ніс і ставив мені всілякі дитячі запитання на кшталт того, чому шторм не забрав із собою всіх птахів і чому море не переповнюється, коли вода в річці біжить так швидко?

Доки ми тихенько простували піщаним берегом, спиняючись, щоб поглянути на всілякі викинуті морем цікавинки, пляж перед нами поступово зникав. Там, де раніше пісок нерозривною золотою лінією простягався до самого горизонту, тепер починало виднітися дедалі більше скель, і згодом за дюнами попереду нас з'явився всуціль кам'яний берег. Протягом ночі шторм змив увесь пісок за річкою аж до тих місць, яким я ще не дав назви або яких навіть ніколи не бачив. Це мене вразило й спершу трохи злякало, оскільки я не очікував настільки значних змін і переймався, що колись таке може статися й з рештою острова. Я пам'ятав, як батько розповідав мені, що такі речі вже траплялися раніше, але впродовж кількох тижнів або місяців пісок неодмінно повертався знову.

Полу неабияк подобалося бігати, перестрибувати з валуна на валун і жбурляти камінці в ставки, що утворилися між скелями. Відливні ставки він бачив уперше. Усе ще наштовхуючись на цікаве морське сміття, ми рушили спустошеним берегом далі й урешті-решт дісталися іржавих решток — поглянувши на них здалеку, я спершу подумав, що то цистерна для води або напівзарите в пісок каное. Ця річ стирчала під гострим кутом із піску й здіймалася приблизно на півтора метра над землею. Доки я її роздивлявся, Пол намагався ловити в ставку рибу.

Здивовано торкнувшись поверхні конусоподібного циліндра, я відчув у ньому не зрозумілі мені спокій і силу. Відступивши, поглянув на нього ще раз. Чітко усвідомивши форму цієї речі, я зміг уявити собі, наскільки велика її частина була похована під піском. Це виявилася бомба, що застрягла хвостом донизу.

Я обережно наблизився до неї знову й, заспокійливо шикаючи, ніжно її погладив. Іржава, червоно-чорна, її округлі форми вже почали підгнивати, від неї тхнуло сирістю; її корпус залишав на піску тінь. Пройшовши вздовж тіні через пісок і скелі, я наштовхнувся на маленького Пола, який радісно хлюпався в ставку, розплескуючи воду величезним шматком дошки завбільшки ледь не з нього самого. Я усміхнувся й покликав його до себе.

— Бачиш? — проказав я.

Це було риторичне запитання. Пол кивнув, не зводячи з бомби широко розплющених очей.

— Це дзвін, — сказав я йому. — Такий, як ті, що висять у міській церкві. Ми чуємо їхнє бемкання щонеділі. Зрозумів?

— Так. Одлазу після сніданку. Так, Фленку?

— Що?

— Бом-бом в неділю одлазу після *сніданку*, Фленку.

Пол легенько ляснув мене по коліну своєю опецькуватою долонею.

Я кивнув.

— Так, правильно. Дзвони бемкають. Це — здоровенні порожні металеві штуки, усередині яких живе бом-бом, і вони бемкають щонеділі після сніданку. Саме так.

— Сніданок? — суворо насупивши маленькі брови, поглянув на мене Пол.

Я терпляче похитав головою.

— Ні. Дзвін.

— «Д» — «Дзвін», — тихо проказав Пол, киваючи сам собі, позираючи на іржавий корпус і вочевидь пригадуючи старий підручник.

Він був кмітливим малюком; батько збирався відправити його в належний час до школи й уже заздалегідь почав навчати абетки.

— Правильно. Очевидно, цей старий дзвін упав з корабля або ж його прибило сюди під час повені. І я знаю, що ми зробимо; я піднімуся на дюни, а ти вдариш по ньому своєю дошкою. Побачимо, чи я почую дзвін. То як? Зможеш? Але зважай, що він може бемкнути дуже гучно, — ти можеш злякатись.

Я нахилився, щоб наші обличчя опинилися на одному рівні. Пол рішуче покрутив головою й притиснувся своїм носом до мого.

— Ні! Я не злякаюсь! — крикнув він. — Я…

Він ледь не проскочив повз мене й не зацідив по бомбі дошкою — уже навіть замахнувся, здійнявши її над головою, але я встиг дотягнутися й ухопити його за зап’ясток.

— Не *зараз*, — мовив я. — Почекай, доки я відійду подалі. Це — старий дзвін, і, можливо, у нього зосталося сил бемкнути лишень один останній раз. Ти ж не хочеш витратити його намарне, правда ж?

Пол заходився викручуватися, і з виразу його обличчя було зрозуміло, що він готовий витратити намарне що завгодно, тільки б йому дозволили вгатити дошкою по дзвону.

— Добле, — погодився він і припинив пручатися.

Я відпустив його.

— Але мозна я вдалю його *з усієї* сили?

— Бий що є сили. Коли я махну тобі з вершечка отієї дюни рукою. Добре?

— Мозна я потленуюсь?

— Тренуйся на піску.

— А на калюзах мозна?

— Так. Хороша ідея. Потренуйся на калюжах.

— А на *цій* мозна?

Він вказав дошкою на округлий ставок, що утворився довкола бомби. Я похитав головою.

— Ні. Це може розізлити дзвін.

Пол насупився.

— Дзвони мозуть *злитися*?

— Так. Можуть. А тепер я йду. Ти вдариш дзвін з усієї сили, а я послухаю, добре?

— Так, Фленку.

— Ти ж не вдариш по дзвону, доки я тобі не махну, правда ж?

Він похитав головою.

— Обісяю.

— Гаразд. Я хутко.

Розвернувшись, я повільно побіг до дюн. У спині з’явилося дивне відчуття. Не зупиняючись, я озирнувся через плече, щоб перевірити, чи довкола нікого не було. Але побачив лише кілька чайок, що кружляли вкритим розірваними хмарами небом. А також Пола. Досі не відходячи від бомби, він щосили гатив дошкою по піску, тримаючи її обома руками і з криком підстрибуючи під час кожного удару. Я помчав швидше, лишивши позаду скелі, дістався твердого вогкого піску, перетнув лінію припливу, вискочив на сухий золотавий пісок, який дещо уповільнив мій біг, і посунув до найближчої порослої травою дюни. Здершись нагору, я поглянув туди, де за піском і скелями стояв Пол — крихітна постать на тлі яскравих відблисків ставків і мокрого піску в тіні похилого металевого конуса. Я встав на повний зріст, дочекався, доки він мене помітить, востаннє оглянув околиці, а тоді махнув руками над головою й упав долі.

Лежачи й чекаючи, я зрозумів, що не пояснив Полу, *де саме* бити по бомбі. Нічого не відбулося. Я лежав і відчував, як мій живіт повільно вгрузає в пісок на вершечку дюни. Зітхнувши, я підвів голову.

Здалеку Пол скидався на маріонетку, що смикалася, підстрибувала, замахувалася обома руками й раз у разперіщила дошкою бік бомби. Крізь шелест вітру в траві до мене ледь долинали його відчайдушні крики.

«Чорт!» — вилаявся я про себе, підпер рукою підборіддя, і тут Пол, кинувши на мене короткий погляд, вгатив їй по носі.

Коли він зробив удар, я прибрав руку з-під підборіддя, готуючись прихилити голову, аж раптом Пол, бомба, ореол невеличкого ставка довкола неї й усе в радіусі приблизно десяти метрів зненацька розчинилося у величезному стовпі піску, води й каміння, що лиш раз, у першу коротку мить детонації, спалахнув зсередини сліпучим сяйвом вибуху.

Здоровенний фонтан осколків розрісся й похитнувся, почавши опадати, щойно ударна хвиля досягла дюни й мене. Я навіть помітив, як на сухі схили ближніх дюн осипався пісок. Невдовзі до мене докотився й грюкіт: спотворений удар і рокіт грому. Спостерігаючи за сплесками довкола епіцентру вибуху, я бачив, що радіус падіння осколків поступово розширявся. Вітер відносив стовп газу й піску геть, за ним простиралася берегом тінь, а під його основою утворювалась туманна поволока, схожа на ту, що іноді з’являється під важкою хмарою, коли тільки-но починає дощити. Тепер уже було видно кратер.

Я побіг донизу. Зупинився приблизно за п’ятнадцять метрів від досі димної вирви. До розкиданих довкола шматків та осколків я ретельно не приглядався й позирав на них лише краєм ока, бажаючи й водночас не бажаючи побачити криваві шматки м’яса або рештки одягу. Від пагорбів за містом долинув невпевнений гуркіт луни. Краї кратера були позначені величезними уламками підстильних порід, що залягали під піском; вони стирчали, мов зламані зуби, — одні пнулися вгору, інші схилялися до землі. Поспостерігавши, як здійняту вибухом хмару віднесло подалі й розвіяло за затокою, я розвернувся і якомога швидше побіг додому.

Сьогодні я вже можу з упевненістю сказати, що то була п’ятсоткілограмова німецька бомба, скинута підбитим «He. 111», який намагався повернутися на аеродром у Норвегії після невдалої атаки на розташовану віддалік у затоці базу гідропланів. Мені подобається тішити себе думкою про те, що його підбили саме з мого бункера, змусивши пілота розвернутися й позбутися бомб.

Верхівки деяких із тих величезних уламків виверджених порід досі стирчать над поверхнею піску, який уже давно намело знову; вони утворюють Бомбове Коло — найбільш доречний для вшанування пам’яті бідолашного мертвого Пола монумент: богохульне кільце каменів, між якими танцюють тіні.

Мені знову пощастило. Ніхто нічого не бачив, та нікому й на думку не спало б, що це *міг* зробити я. Цього разу я горював, мене мучило почуття провини, тож Еріку довелося наглядати за мною, доки я бездоганно, хоча й самотужки, грав свою роль. Мені не подобалося обманювати Еріка, проте я розумів, що це було необхідно; я не міг зізнатися, оскільки він не зрозумів би, *навіщо* я це зробив. Він би злякався й, найімовірніше, назавжди припинив би зі мною дружити. Тому я був змушений вдавати з себе замучену совістю дитину, яка звинувачує в усьому себе, а Ерік утішав мене, доки наш батько побивався від горя.

Щоправда, мені не сподобалося, як мене розпитував про той випадок Діґґз, а подекуди навіть здавалося, що він, можливо, про щось здогадувався, однак, схоже, мої відповіді його цілком задовольнили. Заважало й те, що я був змушений називати свого батька «дядьком», а Еріка й Пола — «двоюрідними братами»; у такий спосіб тато намагався обдурити полісмена на той випадок, якщо Діґґз надумає копнути глибше й виявить, що офіційно мене не існує. Згідно з легендою я був сиротою, сином давно померлого молодшого брата нашого батька, а на острові перебував лиш іноді, хоча й упродовж тривалого часу, оскільки, доки вирішувалась моя подальша доля, мене постійно передавали від одних родичів до інших.

Так чи інакше, я пережив це випробування, і навіть море чи не вперше прийшло мені на допомогу — одразу ж після вибуху почався приплив і приблизно за годину, перед тим як Діґґз прибув оглянути місце нещасного випадку, на березі вже не зосталося жодних слідів, які могли б мене виказати.

Повернувшись додому, я побачив там місіс Клемп, яка саме розвантажувала величезний плетений кошик, прилаштований над переднім колесом її древнього велосипеда, якого вона сперла об кухонний стіл. Місіс Клемп розпихала привезені з міста продукти по шафах, складала їжу в холодильник і морозилку.

— Доброго ранку, місіс Клемп, — радісно привітався я, заходячи на кухню.

Вона озирнулася й поглянула на мене. Місіс Клемп була страшенно старою й геть крихітною.

— А, це *ти*? — оглянувши мене з ніг до голови, проказала вона й знову розвернулася до велосипедного кошика, занурила в його глибини обидві руки й дістала звідти довгасті газетні згортки.

Стара прошкандибала до морозилки, здерлася на низенький стілець, що стояв поряд, розгорнула газети, під якими виявились упаковки моїх бургерів із яловичиною, і поклала їх у морозильну камеру, перехилившись через бортик та ледь не повністю опинившись у морозилці. На мить я уявив, наскільки просто було б… але одразу ж затрусив головою, щоб позбутися дурних думок. Усівшись за стіл, я почав спостерігати за її роботою.

— Як ваші справи, місіс Клемп? — запитав я.

— У *мене* все добре, — похитавши головою, відказала вона, злізла зі стільця, узяла ще кілька заморожених бургерів і понесла їх до морозилки.

Цікаво, що як у неї колись трапиться обмороження? Я був упевнений, що помітив, як на її рідких вусах виблискували крихітні кристалики льоду.

— Треба ж таке! Ви нам сьогодні цілу купу всього привезли! І як це вам вдалося не впасти дорогою з велосипеда?

— *Мені*? Е, ні. Тобі ніколи не бачити, як *я* впаду, — знову похитала головою місіс Клемп.

Вона підійшла до раковини, стала навшпиньки, відкрутила кран із гарячою водою, сполоснула руки, витерла їх об свій картатий фартух із синього нейлону та дістала з велосипедного кошика сир.

— Місіс Клемп, чи можу я запропонувати вам чашку чаю або кави?

— За *мене* не переймайся.

Стара похитала головою в холодильнику, залізши у відділ, розташований під тим, де робиться лід.

— Що ж, як скажете.

Я поспостерігав, як вона ще раз помила руки. Коли місіс Клемп почала відділяти салат латук від шпинату, я підвівся й рушив до своєї кімнати.

Тієї суботи ми обідали, як зазвичай; їли рибу й картоплю з городу. Місіс Клемп традиційно сиділа за столом на моєму місці навпроти батька. Я всівся трохи подалі, спиною до раковини, і складав на тарілці візерунки з риб’ячих кісток, доки батько й місіс Клемп обмінювались украй формальними, ледь не ритуальними люб’язностями. Я склав із кісток мертвої риби скелет людини і скропив його кетчупом, щоб надати йому більш реалістичного вигляду.

— Ще чаю, містере Колдгейм? — запропонувала стара.

— Ні, дякую, місіс Клемп, — відказав батько.

— Френсісе? — звернулась вона до мене.

— Ні, дякую, — відмовився я.

Горошина цілком пасувала замість позеленілого черепа. Я поклав її на місце голови. Батько й місіс Клемп гомоніли собі про те і се.

— Я, звісно, *перепрошую*, але чула, що позавчора до вас приїздив констебль… — проказала стара й увічливо кашлянула.

— Так і було, — відказав мій батько та запхав собі до рота стільки їжі, щоб іще впродовж хвилини не мати змоги мовити й слова.

Місіс Клемп схилилася над своєю пересоленою рибою й відсьорбнула чаю. Я гмикнув, і тато сердито зиркнув на мене з набитим писком; його щелепи нагадували борців, що зчепилися в поєдинку.

Тему було закрито.

Суботній вечір у «Колдгейм армз»: я, як і завжди, стояв у глибині прокуреного й набитого людьми залу з повним пластиковим келихом лаґера в руці, дещо напруживши ноги й спершись на вкриту шпалерами колону, а Джеймі-карлик сидів у мене на плечах, час від часу ставлячи мені на голову свою пінту міцного, і намагався підтримувати зі мною розмову.

— То як, Френкі, що останнім часом робив?

— Нічого такого. Убив днями кількох кролів, а ще постійно доводилось відповідати на дивні дзвінки від Еріка. Ото й усе. А ти що?

— Та майже нічого. А як це Ерік тобі дзвонить?

— Ти хіба не знав? — поглянув я на нього. Джеймі нахилився й зиркнув на мене. У перевернутому вигляді людські обличчя і справді кумедні. — Він утік.

— *Утік?*

— Ш-ш. Якщо про це нікому не відомо, то не варто й говорити. Ага. Він вибрався. Дзвонив кілька разів додому — казав, що прямує сюди. Того дня, коли він накивав п’ятами, до нас приходив Діґґз.

— Господи! Він у розшуку?

— Анґус каже, що так. А хіба в новинах про це нічого не було? Я думав, ти вже щось чув.

— Нє-а. Боже мій!.. Думаєш, вони стануть розповідати про це в місті, доки його не впіймали?

— Не знаю, — відказав я, і якби міг, то знизав би плечима.

— А що як він досі палить собак? Бляха! Пам’ятаєш, як він змушував дітей їсти черв’яків? Місцеві ж просто знавісніють.

Я відчув, як Джеймі похитав головою.

— Мабуть, вони просто нічого не розголошують. Очевидно, думають, що зможуть його перехопити.

— Думаєш, піймають?

— Хо-хо. Звідки мені знати? Він, можливо, і псих, але ж розумний. Інакше б йому нізащо не вдалося втекти, та й по телефону він звучить, як розумака. Хоча й схиблений на всю голову.

— Таке враження, що ти взагалі не переймаєшся.

— Сподіваюсь, йому таки вдасться сюди дістатись. Я б хотів побачити його знову. І хотів би, щоб він повернувся, бо… ну, бо мені цього хочеться.

Я хильнув пива.

— Бляха! Сподіваюсь, через це не виникне ніяких заворушень.

— Усяке може трапитись. Але це єдине, що мене непокоїть. Схоже, він досі ненавидить собак. Вочевидь, дітей він не чіпатиме, але менше з тим.

— А як він пересувається? Він розповів тобі, як збирається сюди дістатись? У нього є якісь гроші?

— Якісь, певно, є — він же за щось телефонує. Однак здебільшого Ерік живе з крадіжок.

— Боже! Ну принаймні після втечі з дурдому ти не втрачаєш права на скасування вироку.

— Ага, — погодився я.

На сцену вийшов гурт — чотири панки з Інвернесса, їхній гурт мав назву «Обригани». Співак носив «ірокез» і о́дяг із безліччю ланцюгів та застібок. Він схопив мікрофон і, щойно решта взялися трощити свої інструменти, загорланив:

Я живу, як той бомж, мене кинула дівка,Я втратив роботу й здрочився на нитку…

Я ще міцніше притиснувся спиною до колони й відсьорбнув пива, Джеймі почав гойдати ногами, б’ючи мене п’ятами в груди; верескслива, гуркітлива музика заполонила просяклу потом залу. Схоже, буде весело.

Під час перерви, доки один із барменів мив шваброю запльовану підлогу під сценою, я пішов у бар узяти собі ще випивки.

— Як завжди? — запитав Дункан, який стояв за баром.

Джеймі кивнув.

— А як справи у Френка? — поцікавився бармен, наливаючи один лаґер й одне міцне.

— Добре. А ти? — відказав я.

— Потихеньку, потихеньку. Пляшки ще потрібні?

— Ні, дякую. Для мого домашнього вже достатньо.

— Але ж ти все одно приходитимеш до нас, чи не так?

— О, так, — запевнив його я.

Дункан простягнув Джеймі його пінту, я взяв зі стійки свою й поклав на її місце гроші.

— На здоров’я, пацани, — мовив бармен, коли ми розвернулися й знову рушили до колони.

Кілька пінт по тому, коли «Обригани» вперше вийшли на «біс», ми з моїм другом уже танцювали й стрибали — Джеймі кричав, плескав у долоні та витанцьовував у мене на плечах. Зазвичай я не заперечую, коли Джеймі просить, щоб заради нього я потанцював із дівчиною, але одного разу йому трапилась якась висока діваха й він захотів, щоб ми обоє вийшли на вулицю, де він зміг би з нею поцілуватись. Від самої думки про те, як її цицьки притиснуться до мого обличчя, мене ледь не знудило, тому я був змушений його розчарувати. Утім здебільшого дівчата-панки не пахнуть парфумами, зрідка носять спідниці, та й ті — зазвичай шкіряні. Ми з Джеймі потрапили у штовханину й кілька разів ледь не впали, однак навіть дотягнули до кінця вечора без жодної подряпини. На нещастя, Джеймі розбалакався з якоюсь дівкою, проте я був надто зайнятий тим, щоб дихати якомога глибше й змусити дальню стіну не пливти в мене перед очима, тому на них мені було начхати.

— Ага. А я от скоро збираюся купити собі байк. І, звісно ж, на двісті п’ятдесят кубів, — вихвалявся Джеймі.

Я слухав їхню розмову одним вухом. Джеймі в жодному разі не збирався купувати мотоцикл, адже він навіть до педалей не дістав би, але я, навіть якби міг, усе одно нічого б не сказав, бо хто ж говорить жінкам правду? Та й, окрім того, для цього, так би мовити, й існують друзі. Діваха — коли мені все ж вдалося її роздивитися — виявилася двадцятилітньою нечепурою й довкола очей мала стільки фарби, що нею можна було пофарбувати дверцята «роллс-ройса». Вона курила бридку французьку сигарету.

— У моєї подруги Сью є байк. «Судзукі 185GT». Колись був її братана. Але вона збирає на «Ґолд Вінґ».

Працівники пабу вже виставляли стільці на столи, прибирали сміття, тріснуті пластикові келихи й зіжмакані пакети з-під чіпсів, але мені все ще було недобре. Чим більше я слухав цю дівку, тим неприємнішою вона мені здавалась. У неї був жахливий акцент: імовірно, звідкілясь із західного узбережжя; я б не здивувався, якщо й із Глазго.

— Нє-а, я б на такий навіть не глянув. Надто важкий. Мені досить і півтонни. Мене впирають «Мото Ґуцці», але

я з підозрою ставлюся до кардана…

Господи! Я ледь стримувався, щоб не залити куртку цієї дівахи всіма кольорами веселки; вони просочилися б крізь дірки в одежі, укрили б іржею застібки, сповнили б по вінця її кишені; під час першого ж жахливого нападу нудоти Джеймі полетів би шкереберть через усю залу й влучив би в штабель ящиків з-під пива, що вишикувались під колонками; а ці двоє просто стояли собі й обмінювалися безглуздими байкерськими фантазіями.

— Куриш? — запропонувала дівчина, простягнувши повз мій ніс пачку, щоб пригостити Джеймі.

У мене в очах продовжували танцювати зблиски синьої пачки, навіть коли вона її опустила. Вочевидь, хоча мені й було відомо, що Джеймі не курить, він усе ж узяв сигарету, оскільки я побачив здійняту догори запальничку; вона клацнула прямо в мене перед очима, і з неї зірвався сніп іскор, які здалися мені феєрверком. Я майже відчував, як плавиться потилична частка мого мозку. Подумав покепкувати з Джеймі з приводу того, що куріння зупиняє ріст, однак усі лінії зв’язку в моїй голові виявилися перенавантаженими терміновими повідомленнями, що надходили від моїх кишок. Я відчував усередині якесь жахливе бовтання й був упевнений, що покласти цьому край можна лише в один спосіб, проте не міг навіть поворухнутись. Я застряг між підлогою й колоною, мов аркбутан, а Джеймі й далі заливав дівці про рев «тріумфівського» двигуна й те, як чудово кататися на великій швидкості вздовж берега Лох-Ломонда вночі.

— Ти тут типу на канікулах?

— Ага, з друганами. У мене є чувак, але він зараз на буровій.

— Ага, ясно.

Я досі глибоко дихав, намагаючись прочистити голову за допомогою кисню. Мені було геть невтямки, як Джеймі, який був наполовину меншим і легшим за мене, вдається ніколи не п’яніти, байдуже, скільки б ми разом не випили. Але я був певен того, що він не хитрує, проливаючи своє пиво на підлогу; якби він так робив, то я був би весь мокрий. Раптом я усвідомив, що дівчина нарешті звернула увагу й на мене. Вона ткнула мене в плече, і, як я згодом зрозумів, вочевидь, не вперше.

— Гей! — мовила вона.

— Що? — вичавив із себе я.

— Ти в нормі?

— Ага, — повільно кивнув я, сподіваючись, що це її задовольнить, а тоді закинув голову догори й поглянув убік, немовби щойно помітив на стелі щось надзвичайно цікаве й важливе.

Джеймі копнув мене ногою.

— Що? — знову спитав я, намагаючись на нього не дивитися.

— Ти тут ночувати зібрався?

— Що? — перепитав я. — Ні. То що — ти готовий? Добре.

Я завів руки за спину, щоб намацати колону, знайшов її й відштовхнувся, сподіваючись, що не послизнуся на мокрій від пива підлозі.

— Друже Френкі, може, ти краще опустиш мене на землю? — проказав Джеймі, копнувши мене сильніше.

Притискаючись спиною до колони, я ковзнув донизу, доки практично не сів на підлогу. Дівчина допомогла Джеймі зіскочити. Його руде та її біляве волосся раптом яскраво спалахнуло в нарешті повністю освітленій залі. До нас зі щіткою та великим відром, витрушуючи попільнички й протираючи меблі, наближався Дункан. Я спробував підвестися й відчув, як Джеймі й діваха вхопили мене попід руки й допомогли стати на ноги. У мене почало троїтись в очах, і я не міг утямити, як таке можливо, якщо в людини лише два ока. А ще ніяк не міг зрозуміти, чи говорять вони до мене, а чи одне до одного.

— Ага, — проказав я на той випадок, якщо вони все ж зверталися до мене, і відчув, як мене вивели через запасний вихід на свіже повітря.

Мені потрібно було в туалет, і здавалося, що на кожен крок мої кишки відповідали ще більшою кількістю спазмів. Я з жахом уявляв собі, що моє тіло складається з двох майже однакових за розміром частин, в одній з яких містилась сеча, а в іншій — неперетравлене пиво, віскі, чіпси, смажений арахіс, слина, шмарклі, жовч, один-два шматки риби й картопля. Якась хвора частина мого мозку раптом подумала про яєчню, обкладену скрученими шматочками бекону з озерцями жиру на масній тарілці, обідок якої було всіяно згустками топленого сала. Я ледь стримав жахливий напад нудоти. Спробував подумати про щось *приємне*; та оскільки на думку нічого не спадало, вирішив зосередитись на тому, що відбувалося довкола. Ми вийшли з «Армз» і рухалися тротуаром повз банк; з одного боку від мене був Джеймі, з другого — дівчина. Ніч видалася хмарною й прохолодною, у ліхтарях світилися натрієві лампи. Запахи пабу лишилися позаду, і тепер я дихав свіжим повітрям. Я усвідомлював, що дещо заточуюсь, раз по раз наштовхуючись то на Джеймі, то на дівчину, але нічим не міг цьому зарадити; я почувався, наче один із тих древніх динозаврів, які мали, по суті, окремий мозок, щоб контролювати рухи задніх ніг. У мене ж, схоже, було по окремому мозку на кожну кінцівку, однак усі вони розірвали між собою будь-які дипломатичні відносини. Хитаючись і перечіпляючись, я докладав усіх зусиль,

щоб просуватися вперед, поклавшись на своє щастя й двох людей, котрі були зі мною. Хоча, чесно кажучи, жодному з них я особливо не довіряв: Джеймі був занадто маленький, щоб утримати мене, якщо я справді почну падати, а дівчина — це дівчина. Імовірно, вона заслабка; а навіть якщо це не так, то, вочевидь, просто подивиться, як я розіб'ю собі череп об бруківку, адже жінкам подобається бачити чоловіків безпорадними.

— Ви двоє завжди так? — запитала діваха.

— Як так? — уточнив Джеймі, хоча, як на мене, задля профілактики йому не завадило б проказати це більш обуреним тоном.

— Коли ти в нього на плечах.

— О, ні. Просто так я міг краще бачити музикантів.

— Слава Богу. Я вже подумала, що ви й по нужді так ходите.

— Аякже. Завалюємось до кабінки, а далі все просто: Френк — в унітаз, а я — у бачок.

— Приколюєшся?!

— Ага, — відказав спотвореним усмішкою голосом Джеймі.

Слухаючи всі ці дурниці, я намагався йти якомога рівніше. Мене дещо дратувало те, що Джеймі говорив про моє справляння нужди, нехай навіть і жартома; йому ж бо добре відомо, наскільки це мене зачіпає. Раз чи двічі він заради сміху підбивав мене взяти участь у доволі непересічному спортивному змаганні, яке влаштовують у чоловічому туалеті «Колдгейм армз» (або й у будь-якому іншому місці); його суть полягає в тому, щоб ганяти струменем сечі сигаретні недопалки в пісуарі.

Мушу визнати, я був свідком того, як у цій забаві брав участь Джеймі, і це справило на мене неабияке враження. У «Колдгейм армз» для цього змагання ідеальні умови, оскільки там стоїть довжелезний пісуар-жолоб; він простягається вздовж однієї стіни, доходить до половини іншої й має лише один стічний отвір. За словами Джеймі, мета гри — провести змоклий недопалок із будь-якої точки жолоба до неприкритого отвору, завдавши йому якомога сильніших пошкоджень *en route*. Ти набираєш очки за кількість керамічних перегородок, через які вдасться перекинути бичок (а також додаткові бонуси, якщо влучиш недопалком в отвір або зможеш прогнати його від найдальшого кінця жолоба), за обсяг завданих пошкоджень (виявляється, розмочити крихітний чорний конус обвугленого кінчика вкрай важко), а також за кількість знищених у такий спосіб недопалків протягом усього вечора.

У цю гру можна грати й у більш обмеженому форматі, послуговуючись невеличкими настінними пісуарами, які сьогодні зустрічаються в туалетах набагато частіше, проте Джеймі ніколи цього не робив, оскільки був настільки низьким на зріст, що, аби потрапити в один із таких, йому потрібно було відійти на метр від пісуара й цілити в нього по дуговій траєкторії.

Хай там як, але схоже, що це робить довгий процес справляння нужди набагато цікавішим, але не для мене, — це жорстоко, однак така вже моя доля.

— Він тобі братан чи як?

— Нє-а. Друг.

— І часто він так?

— Ага. Щосуботи.

Це, звісно, жахлива брехня. Я рідко напиваюся до такого стану, коли не можу говорити або рівно пересуватись. І я б сказав про це Джеймі, якби міг вимовити бодай слово й не був змушений зосереджувати всю свою увагу на переставлянні ніг. Здавалося, що нарешті нудота відступила, проте та ж сама безвідповідальна й деструктивна частина мого мозку — імовірно, лише кілька нейронів, але, гадаю, такі знайдуться в кожному мозку (а достатньо ж навіть щонайменшого хуліганського елемента, щоб і решта середовища зажила собі дурної слави), — не припиняла згадувати про холодну тарілку з яєчнею та беконом, і щоразу, як це траплялося, я ледь стримувався, щоб не зблювати. Зусиллям волі я ви´кликав у своїй уяві холодний подих вітру на вершинах пагорбів або гру тіней на воді над хвилястим піщаним дном — речі, які завжди вважав уособленням чистоти й свіжості та які допомагали відволікти мозок від роздумів про вміст мого шлунка.

Проте тепер мені закортіло сцяти ще більше, ніж раніше. Джеймі й дівка були від мене на відстані кількох дюймів — вони тримали мене під руки, і я почасти наштовхувався то на нього, то на неї, — однак я вже був настільки п'яний (останні дві швидко випиті пінти, а на додачу ще й віскі, нарешті розчинилися в моїй розігнаній кровоносній системі), що з таким само успіхом міг намагатися докричатися до них з іншої планети. Вони йшли по обидва боки від мене й мололи несусвітню дурню з таким виглядом, нібито це були надзвичайно важливі речі, а я, маючи більше мізків, ніж у них обох разом узятих, і володіючи вкрай життєво важливою інформацією, не здатен був мовити й слова.

Тут мав бути якийсь вихід. Я потрусив головою, намагаючись протверезіти, і зробив іще кілька глибоких вдихів. Вирівняв ходу. Зосередив усю свою увагу на *словах* і тому, як вони вимовляються. Поворухнув язиком і прочистив горло. Я *мусив* узяти себе в руки. Мусив *налагодити спілкування*. Доки ми переходили дорогу, я роззирнувся довкола; помітив низько прибиту до стіни табличку «Юніон-стрит». Поглянувши спершу на Джеймі, а тоді — на дівчину, я відкашлявся й досить чітко мовив таке:

— Не знаю, чи ви двоє коли-небудь поділяли, а хоча, хтозна, якщо вже зайшла про це мова, можливо, й досі поділяєте, принаймні між собою — бо ж у будь-якому разі не зі мною, — помилкове судження, згідно з яким, так уже склалося, я колись трактував слова, викарбувані на отій табличці, проте хай там як, а я й справді вважав, що слово «юніон» у вищезгаданій назві стосувалося трейд-юніонізму, а отже, об'єднань робітників, і тоді мене вразило рішення батьків міста дати цій вулиці таку соціалістичну назву; я навіть подумав, що не все ще втрачено стосовно перспектив імовірного примирення чи принаймні перемир'я в класовій війні, якщо визнання значущості профспілок може бути зафіксоване в назві настільки важливої й гідної шанування транспортної артерії, але, мушу визнати, я позбувся цієї, на превеликий жаль, надто оптимістичної омани, коли мій батько — а Господь уберіг його від почуття гумору — поінформував мене, що насправді місцеві можновладці спільно з меріями сотень інших міст по всій території доти незалежного королівства в такий спосіб урочисто увічнили на той час нещодавно укладену унію між парламентами Англії та Шотландії, безсумнівно, з метою отримання вигоди, пропонованої цією ранньою формою схеми злиття й поглинання.

Дівчина зиркнула на Джеймі:

— Він щось бовкнув?

— Мабуть, просто горло прочищав, — відказав Джеймі.

— Та наче щось про банани молов.

— *Банани?* — недовірливо перепитав Джеймі, поглянувши на неї.

— Ага, — сказала вона, подивившись на мене й похитавши головою. — Саме так.

Ну от тобі й спілкування, подумав я. Очевидно, обоє настільки п'яні, що навіть не розуміють правильної англійської мови. Я важко зітхнув, поглянувши по черзі на них обох, доки ми повільно просувались центральною вулицею, минаючи «Вулворт» і світлофори. Дивлячись прямо перед собою, я намагався придумати, що ж мені, у біса, робити. Вони допомогли мені перейти наступну вулицю, але, переступаючи через бордюр, я ледь не впав. Умить я надзвичайно добре усвідомив вразливість свого носа й передніх зубів, а також те, що могло трапитися, якщо вони увійдуть у контакт із гранітом портенільських тротуарів на будь-якій швидкості, що перевищуватиме кількадесят сантиметрів за секунду.

— А якось ми з друганом гасали в лісовому заповіднику на горбах і розганялися на всіх тих гірках, як на шосе, — аж під п'ятдесят.

— Та ну нафіг!

Боже ж ти мій, вони й досі говорять про мотоцикли!

— І куди ми його зараз тягнемо?

— До моєї мамки. Як вона ще не спить, то зробить нам чаю.

— До твоєї маман?

— Ага.

— Ох...

Мене наче громом прибило. Рішення було таким очевидним, що я навіть уявити собі не міг, як так сталося, що я не додумався до цього раніше. Я зрозумів, що можливості чекати вже не було й сенсу зволікати також, — якщо я нічого не зроблю, то за мить вибухну, — тож, пригнувши голову, вирвався з рук Джеймі й дівчини та помчав вулицею. Я втечу; зроблю, як Ерік, і відтак знайду собі десь гарне й тихе місце, щоб нарешті нормально висцятися.

— Френку!

— Йобаний стид! Що йому ще в голову стукнуло?

Тротуар досі був у мене під ногами, які рухалися більш-менш так, як треба. Я чув голоси Джеймі й дівки — вони бігли за мною й кричали, але я вже проминув вуличне кафе та пам'ятник полеглим на війні й поступово набирав швидкість. Розтягнутий сечовий міхур не надто мені в цьому допомагав, утім заважав набагато менше, ніж я сподівався.

— Френку! Повернись! Френку, годі вже! Що сталося? Френку, псих ти нещасний! Ти ж собі шию зламаєш!

— А нехай собі! Він же здурів!

— Ні! Він — мій друг! *Френку!*

Я завернув за ріг на Банк-стрит, ледь оминув два ліхтарі, різко взяв ліворуч на Адам-Сміт-стрит і вискочив до автомайстерні «Макґарвіз». Перед нею пригальмував і забіг за бензоколонку, хапаючи ротом повітря, відригуючи й відчуваючи, як у скронях стукає кров. Я скинув штани й розкарячився, притулившись до «п'ятизіркової» колонки та важко віддихуючись, доки шорстким, мов деревна кора, бетоном заправки розтікалося озерце паруючої сечі.

Почулися кроки, і праворуч від мене з'явилася тінь. Я озирнувся й побачив Джеймі.

— Ху-х, ху-х, ху-х… — відхекувався він, схопившись однією рукою за сусідню колонку, нахилившись до землі й спершись іншою рукою об коліно; його груди важко здіймались. — Ось… ху-х… ось… ху-х… ось ти… ху-х… де. У-ф-ф-ф-ф-ф-ф-ф…

Він усівся на підвищення, на якому стояли бензоколонки, й утупився поглядом у темне скло контори. Я також сидів навпочіпки, спершись спиною об колонку й чекаючи, доки з мене припинить крапати. Я завалився назад і важко опустився на бордюр; затим, похитуючись, підвівся й натягнув штани.

— Навіщо ти це зробив? — усе ще відхекуючись, спитав Джеймі.

Я відмахнувся, намагаючись застібнути ремінь. Мене знову починало нудити від міцного запаху прокуреного після пабу одягу.

— Виб… — я спробував сказати «вибач», але просто зблював.

Антисоціальна частина мого мозку раптом знову подумала про жирну яєчню з беконом — і мій шлунок випустив фонтан. Я зігнувся навпіл, блюючи й відчуваючи, як мої кишки скручуються вузлом; попри мою волю вони поводились, мов живі, — вочевидь, саме так почувається жінка, усередині якої штовхається дитина. Від струменя блювоти дерло в горлі. Якби не Джеймі, я б уже впав. Уклякнувши на місці, мов напіврозкритий складаний ніж, я гучно забризкував заправку. Аби я не зарився носом у бетон, однією рукою Джеймі схопив мене за пояс, а другою підтримував за лоба й щось бурмотів. Нудота не минала, з’явився сильний біль у шлунку; очі сповнилися слізьми, з носа текло, й мені здавалося, що моя голова готова луснути, мов перестиглий помідор. У перервах між спазмами я намагався дихати, випльовуючи згустки блювоти, кашляючи й ригаючи водночас. Я чув, що видаю такі ж страшні звуки, як оскаженілий Ерік по телефону, і сподівався, що ніхто не проходитиме поблизу й не побачить мене в такому негідному й безпорадному стані. Я припинив блювати, відчув себе краще, почав знову, і мені стало в десять разів гірше, ніж було раніше. З допомогою Джеймі я пересунувся вбік і став рачки на відносно чистій ділянці бетону, де бензинові плями здавалися старими. Я закашлявся, кілька разів блювонув і впав Джеймі на руки, підтягнувши коліна до підборіддя, щоб притлумити біль у м’язах живота.

— Краще стало? — поцікавився Джеймі.

Я кивнув і нахилився вперед, сівши на обидві сідниці; поставив п’яти на бетон і опустив голову між колін. Джеймі поплескав мене по спині.

— Друже Френкі, зажди хвилинку.

Через кілька секунд він повернувся з грубими паперовими рушниками; одним із них Джеймі витер мені рота, а іншим — решту обличчя. Й опісля навіть відніс їх до смітника.

І хоча я досі почувався п’яним, у мене болів живіт, а в горлі ніби погризлися їжаки, мені справді стало набагато краще.

— Дякую, — спромігся сказати я і спробував підвестися.

Джеймі мене підтримав.

— Боже мій, Френку, ну ти й напився.

— Ага, — відказав я, витираючи рукавом очі й озираючись, щоб пересвідчитись, що довкола досі ані душі. Я поплескав Джеймі по плечу, і ми рушили в напрямку дороги.

Йдучи порожньою вулицею, я глибоко дихав, а Джеймі підтримував мене під лікоть. Дівчина, очевидно, кудись поділась, однак я анітрохи не жалкував.

— Чому ти тікав?

— Приспічило, — похитав головою я.

— Що? — реготнув Джеймі. — Чому ж ти просто не сказав?

— Бо не міг.

— Тільки через дівку?

— Ні, — відповів я й закашлявся. — Говорити не міг. Перепив.

— Що? — засміявся Джеймі.

Я кивнув.

— Ага.

Він знову розсміявся й похитав головою. Ми рушили далі.

Мати Джеймі ще не спала, а тому пригостила нас чаєм. Це була велика жінка, яку вечорами я завжди бачив у зеленому халаті, якщо ми з її сином зазирали до неї в гості після пабу, а таке траплялося доволі частенько. Я не відчував до неї неприязні, навіть попри те, що вона вдавала, нібито я подобаюсь їй більше, ніж насправді.

— Ох, хлопче, а я бачила тебе й у кращому стані. Ось, сідай і випий чаю. Ах ти ж бідося.

Мене посадили в крісло у вітальні муніципального будинку, а Джеймі пішов вішати наші куртки. Я чув, як він підстрибує в коридорі.

— Дякую вам, — прохрипів я пересохлим горлом.

— Ось так, милий. Хочеш, я ввімкну для тебе обігрівач? Ти часом не змерз?

Я похитав головою, вона усміхнулась, кивнула, поплескала мене по плечі й пішла на кухню. До вітальні зайшов Джеймі й усівся на диван поряд із кріслом. Поглянувши на мене, він вишкірився й похитав головою.

— Треба ж таке! Щоб аж до такого *стану*!

Джеймі сплеснув у долоні й почав розгойдуватися на краєчку дивана; його ноги не діставали до підлоги. Я закотив очі й відвернувся.

— Не переймайся ти, друже Френкі. Кілька чашок чаю — і тобі стане легше.

— Угу, — спромігся відповісти я і здригнувся.

Я вийшов від Джеймі приблизно о першій ночі, дещо протверезівши й обпившись чаєм. Живіт і горло вже майже не доймали, але я все ще хрипів. Сказавши Джеймі та його матері «добраніч», я пройшов околицями міста до стежки, що вела на острів, і рушив нею до мосту й нашого будинку в суцільній темряві, час від часу користуючись своїм маленьким ліхтариком.

Прогулянка серед боліт, дюн і пасовищ видалася тихою. Окрім звуків власних кроків, до мене лише зрідка долинав далекий гул вантажівок, що проїжджали через місто. Майже все небо вкривали хмари, місяць ледь світив, і я геть нічогісінько не бачив перед собою.

Мені пригадалося, як два роки тому, повертаючись серед літа цією ж стежкою в сутінках, після того як цілий день пролазив на пагорбах за містом, я помітив дивні вогні, що рухалися в темному небі десь далеко за островом. Вони коливалися й доволі незвичним чином пересувалися — мерехтіли, сновалися й палахкотіли важким щільним сяйвом, якого на небі аж ніяк не могло бути. Якийсь час я спостерігав за ними в бінокль, і подекуди серед рухливих вогнів мені начебто вдавалося розгледіти певні конструкції. Мене вхопили дрижаки, і мій мозок напружився, намагаючись якомога швидше віднайти пояснення тому, що я бачив на власні очі. Я швидко окинув поглядом довколишню темряву й знову зосередився на далеких і абсолютно безшумних стовпах мерехтливого полум’я. Вони висіли в небі, неначе вогняні обличчя, які, невідомо на що очікуючи, спостерігали за островом.

І невдовзі я зрозумів.

То був міраж, віддзеркалення в шарах повітря над морем. Я бачив газові факели бурових платформ, розташованих у Північному морі, ймовірно, за сотні кілометрів від острова. Поглянувши на нечіткі обриси довкола небесних вогнів іще раз, я й дійсно розгледів серед газового сяйва розпливчасті силуети бурових вишок. Зрадівши, я рушив далі, перебуваючи в набагато кращому настрої, аніж до того, як помітив незрозумілі видіння, — мені спало на думку, що хто-небудь із менш розвинутими логічним мисленням та уявою на моєму місці міг би вирішити, що побачив НЛО.

Урешті-решт я дістався острова. У будинку не світилося жодне вікно. Я постояв серед темряви, намагаючись усвідомити його розміри, і подумав, що у кволому місячному сяйві він здавався навіть більшим, аніж був насправді; наш дім нагадував голову кам’яного велетня, гігантський осяяний місяцем череп, сповнений примар і спогадів, який невідривно дивився на море, доки його могутнє, поховане під камінням і піском тіло чекало на нікому не відому команду, а чи заповітне слово, готуючись у будь-яку мить скинути із себе кайдани.

Будинок дивився на море, впивався поглядом у ніч; я відчинив двері й опинився всередині.

5

Букет квітів

Я вбив маленьку Есмеральду, бо відчував, що заборгував як самому собі, так і світу в цілому. Зрештою, на моєму рахунку вже налічувалося двоє дітей чоловічої статі, а отже, я зробив жіноцтву щось на кшталт статистичної послуги. З огляду на це я виснував, що якщо вже дотримуватися своїх переконань, то необхідно бодай трішечки відновити рівновагу. Так уже склалося, що моя двоюрідна сестра виявилася найпростішою та найочевиднішою мішенню.

Знову ж таки, особисто їй я зла не бажав. Діти — це не люди, у тому сенсі, що вони не є маленькими чоловіками або жінками; вони — окремий вид, який із часом (можливо) виросте й набуде ознак тієї чи іншої статі. Маленькі дітлахи, які ще не зазнали лихого впливу суспільства й за виховання яких ще не взялися належним чином батьки, не виказують ознак статі, і тому їх цілком можна любити. Мені й справді подобалась Есмеральда (навіть попри те, що її ім’я здавалося мені дещо сопливим), і я частенько бавився з нею, коли її привозили до нас у гості. Вона була донькою Гармсворта й Мораґ Стоув, моїх дядька й тітки з боку першої дружини батька; саме вони були тією парою, яка доглядала за Еріком у ранньому дитинстві. Іноді влітку вони приїздили погостювати до нас із Белфаста; батько добре ладнав із Гармсвортом, а оскільки я доглядав за Есмеральдою, вони мали змогу розслабитися й гарно відпочити. Думаю, місіс Стоув дещо переймалася, довіряючи мені свою донечку того літа, адже минув лише рік після того, як я уколошкав Пола в розквіті його сил, утім у дев’ятирічному віці я, безперечно, був життєрадісною, врівноваженою, відповідальною й балакучою дитиною і, коли мова заходила про загибель мого молодшого брата, наочно демонстрував свою журбу. До того ж я впевнений, що лише моя бездоганно чиста совість дала мені змогу переконати дорослих у своїй абсолютній безневинності. Я навіть удався до подвійного блефу й прикинувся, що відчуваю деяку провину *з хибних причин*, щоб дорослі самі наказали мені не звинувачувати себе в тому, що не зміг вчасно попередити Пола про небезпеку. Я був просто неперевершений.

Я вирішив, що спробую вбити Есмеральду, ще навіть до того, як вона з батьками приїхала до нас на відпочинок. Ерік вирушив з однокласниками в морський круїз, тож я отримав можливість лишитися з нею наодинці. Було ризиковано вдаватися до цього лишень через рік після смерті Пола, однак я мусив щось зробити, аби відновити рівновагу. Я відчував це нутром, відчував самими кістками; я *мусив*. Це відчуття нагадувало нестерпне свербіння, немовби я йшов тротуаром у Портенілі й випадково човгнув однією п’ятою по бруківці. У такому випадку, щоб знову відчути себе добре, я *мусив* човгнути й іншою — і бажано з майже однаковою силою. Так само, коли я зачіплявся одним плечем об стіну або стовп ліхтаря, то мусив негайно ж зачепитися й іншим чи принаймні почухати його рукою. У низці схожих випадків я намагався підтримувати рівновагу, хоча й гадки не мав чому. Просто так було треба; і саме тому я мусив укоротити віку *якій-небудь* жінці, гойднути терези в інший бік.

Того року я захопився спорудженням повітряних зміїв. Гадаю, то був 1973-й. Я використовував багато матеріалів: очерет, нагелі, металеві вішаки для одягу, алюмінієві дуги для наметів, папір, поліетиленову плівку, пакети для сміття, простирадла, мотузки, нейлонові канати, шпагат, усілякі ремінці, пряжки, шнурки, канцелярські резинки, шматки дроту, шпильки, шурупи, цвяхи, а також деталі розчленованих моделей яхт та інших іграшок. Я зробив ручну лебідку з подвійною ручкою, храповиком і барабаном, на який можна було намотати півкілометра шпагату; я будував різні хвости для тих зміїв, які їх потребували, і власне самих зміїв — десятки як великих, так і маленьких, і навіть кілька керованих. Я зберігав їх у сараї, але врешті-решт, коли моя колекція занадто розрослась, мені довелося виставити велосипеди надвір під брезент.

Того літа я часто запускав зміїв разом з Есмеральдою. Я дозволяв їй бавитися з маленьким змієм на одній мотузці, доки сам розважався з керованим. Я змушував його пролітати над і під її літавцем або ж, стоячи на вершечку дюни, вводив свого змія в піке, зрізав усі високі піщані вежі, попередньо зведені під дюною, а тоді примушував його знову набрати висоту й спостерігав, як за ним у повітрі тягнеться піщаний слід із решток зруйнованих веж. І хоча мені довелося витратити на це чимало часу й пережити кілька катастроф, одного разу я зруйнував за допомогою повітряного змія дамбу. Я примушував його раз у раз зачіпляти одним кутом вершечок загати, поступово пробиваючи в її стіні тріщину, крізь яку змогла просочитися вода, миттю заваливши дамбу й затопивши розташоване нижче за течією піщане селище.

Одного дня я стояв на вершечку дюни й боровся з потоками вітру, які жбурляли змія в повітрі, — перехоплював, перетягував, підлаштовував, регулював і перекручував мотузку, допоки якоїсь миті шпагат не обгорнув шию Есмеральди, мов зашморг; і в мене одразу ж виникла ідея. Повітряний змій.

Не сходячи з місця й удаючи, ніби мене не цікавить нічого, окрім безперервного прораховування траєкторії змія, я все спокійно обдумав і переконався, що моє рішення цілком обґрунтоване. Доки я над ним міркував, воно остаточно сформувалось, розвинулось і врешті-решт перетворилось на таку собі Немезиду, що мала з’явитися в цьому світі й покарати мою двоюрідну сестру. Пригадую, як я тоді усміхнувся й змусив свого змія швидко пронестися над водоростями й морем, над піском і бурхливим припливом, прискоритися, а затим стрімко набрати висоту, ледь-ледь не зачепивши дівчинку, що сиділа на вершечку дюни й судомно смикала рукою мотузку, яка поєднувала її з небом. Есмеральда озирнулася, посміхнулася й радісно вискнула, мружачись у світлі літнього сонця. Я також засміявся у відповідь, контролюючи те, що шугало в небі, незгірш за те, що крутилося в моїй голові.

Я збудував великого змія.

Він виявився настільки здоровенним, що навіть не вліз у сарай. Я сконструював його зі старих алюмінієвих дуг для наметів; якісь із них я колись давно відшукав на горищі, решту знайшов на міському звалищі. Спершу я напнув на них чорні пакети для сміття, але згодом замінив їх наметовим поліестером, також знайденим на

горищі.

Замість мотузки я використав товсту нейлонову рибальську волосінь оранжевого кольору, намотану на новий спеціально зміцнений барабан, що кріпився ременями до грудей. Хвіст змія складався зі скручених сторінок журналу «Ґанз енд Аммо», який я в той час регулярно виписував. На крилі я намалював червоною фарбою голову собаки, оскільки тоді ще не знав, що я аж ніякий не Пес. Колись давно батько запевнив мене, що я народився під сузір’ям Великого Пса, бо ж у мить моєї появи на світ над нами сяяв Сіріус. У будь-якому разі, то був лише символ.

Якось я прокинувся рано-вранці, щойно зійшло сонце. Решта ще спали. Я пішов до сараю, виніс повітряного змія, приволік його на дюни, зібрав докупи, забив у землю кілок від намету, прив’язав до нього нейлонову волосінь і якийсь час поганяв цього здорованя на короткому повідку. Хоча вітер був доволі слабкий, я весь спітнів, намагаючись приборкати своє творіння, і, навіть попри товсті зварочні рукавиці, мені запекли руки. Вирішивши, що на цього змія можна покластись, я відніс його до сараю.

По обіді вітер посилився, хоча так само дув у бік Північного моря, тож ми з Есмеральдою, як і зазвичай, вирушили на прогулянку, затримавшись біля сараю, щоб прихопити з собою розібраного змія. Есмеральда допомагала мені нести його через дюни, слухняно притискаючи до своїх пласких грудей волосінь і лебідку та бавлячись із храповиком барабана, доки ми не дісталися місцини, яку точно неможливо було побачити з будинку. То була висока дюна, схожа на голову, що завмерла в кивку, спрямованому в бік далекої Норвегії або Данії; трава на її вершині ворушилася, мов волосся над чолом, і стирчала в усі боки.

Доки я ретельно, урочисто й повільно збирав повітряного змія, Есмеральда пішла шукати квіти. Пам’ятаю, як вона говорила до них, немовби вмовляючи показатись, дозволити себе зірвати, зламати й втиснути в букет. Поки вона ходила, опускалась навпочіпки, повзала по землі рачки й спілкувалася з квітками, а вітер розвівав перед її обличчям біляве волосся, я з’єднував частини змія в одне ціле.

Урешті-решт змія було зібрано; цілком готовий до запуску, він лежав на землі, нагадуючи повалений намет, — зелений змій на зеленій траві. Над ним шугав вітер і змушував його тріпотіти — тканина тихо ляскала, змій ворушився й здавався живим, а морда собаки сердито позирала з його крила. Розділивши оранжеву волосінь, я прив’язав її до змія, відділив один моток від другого та розплутав по черзі всі вузли.

Я гукнув Есмеральду. Моя двоюрідна сестра принесла букет крихітних квітів, і мені довелося терпляче зачекати, доки вона не розповіла про них усіх, вигадуючи їм власні назви, якщо забувала або не знала справжніх. Вдячно прийнявши подаровану мені маргаритку, я запхав її в петлицю лівої нагрудної кишені своєї куртки. Я сказав Есмеральді, що завершив будувати нового змія й вона може допомогти мені його випробувати. Есмеральда була в захваті, їй кортіло потримати троси, на що я відказав, що вона, ймовірно, отримає таку можливість, проте керуватиму змієм, звісно ж, я. Також вона хотіла одночасно тримати в руці букет, і я сказав їй, що й це цілком можливо.

Есмеральда охала й ахала, побачивши розмір змія та злого песика, намальованого на його крилі. Змій лежав на скуйовдженій вітром траві, посіпуючись, мов роздратований скат манта. Я знайшов головні керівні троси й дав їх Есмеральді, показавши, як саме їх потрібно тримати. Я сказав їй, що зробив петлі для зап’ястків, щоб вона не згубила троси. Просунувши руки крізь петлі з плетеної нейлонової мотузки, Есмеральда міцно схопила трос однією рукою, а в іншій стисла і трос, і свій яскравий букет. Я з’єднав свої керівні троси й, не випускаючи їх із рук, підійшов до змія. Есмеральда підстрибувала на місці й просила, щоб я чимшвидше його запустив. Востаннє озирнувшись довкола, я легенько копнув ніс змія, і цього виявилося достатньо, щоб вітер здійняв його в повітря. Я помчав до своєї двоюрідної сестри, доки провисла частина тросів між нею та змієм, що стрімко набирав висоту, ще не встигла напнутись.

Змій злетів у небо, мов скажений, і розправив хвоста з таким звуком, наче хтось роздер картон. Він тремтів і тріщав угорі. Розсікав повітря хвостом і розправляв свої порожні кістки. Я стояв за спиною Есмеральди, тримав троси майже біля її крихітних веснянкуватих ліктів і чекав на ривок. Троси напнулись, і я його відчув. Щоб не впасти, мені довелося заритися п’ятами в землю. Я налетів на Есмеральду, і та скрикнула. Вона впустила троси після першого ж нещадного ривка, що напнув нейлонову волосінь, і тепер просто стояла собі, то озираючись до мене, то переводячи погляд на небо, доки я намагався приборкати силу, що шугала над нами в повітрі. Моя двоюрідна сестра досі тримала квіти, і залежно від того, як я рухав тросами, її застряглі в петлях руки смикалися, мов у маріонетки. Мені в груди вперлась лебідка, між нею й моїми руками провиснув короткий відрізок волосіні. Есмеральда востаннє озирнулась до мене, захихотіла, і я також засміявся їй у відповідь. А опісля — відпустив троси.

Лебідка вдарила її в поперек, і вона звискнула. Щойно троси напнулись і петлі довкола її зап’ястків зашморгнулися сильніше, дівча збило з ніг. Я відсахнувся назад — частково задля того, щоб усе виглядало природно на випадок, якщо за нами хтось таки спостерігав, а частково через те, що, відпустивши лебідку, я дійсно втратив рівновагу. Я впав на землю в ту саму мить, коли Есмеральда полишила її назавжди. Змій тріпотів і ляскав, ляскав і тріпотів крилами, здіймаючи в небо дівчинку, лебідку й усе решту. Якусь секунду я лежав горілиць і спостерігав, а тоді підскочив і якомога швидше побіг навздогін Есмеральді, знову ж таки лише тому, що знав — мені нізащо її не зловити. Вона верещала й дриґала ногами, однак невблаганні нейлонові петлі міцно тримали її зап’ястки, змія затиснуло в лещатах вітру, і моя двоюрідна сестра вже була далеко поза зоною досяжності, навіть якби я й мав бажання її впіймати.

Я біг і біг, а тоді підстрибнув і скотився схилом дюни, що виходив до моря, спостерігаючи, як повітряний змій здіймав крихітну постать, що борсалася між тросів, дедалі вище в небо. До мене заледве долинали її крики, волання й тонкий плач, який пориви вітру відносили в далечінь. Есмеральда летіла понад піском і скелями в бік моря, а я в п’янкому захваті мчав берегом, спостерігаючи, як вона безперестанку дриґає ногами, копаючи

застряглу лебідку, і як задирається догори її сукенка.

Вона здіймалася дедалі вище, а я продовжував бігти вслід за вітром і змієм. Я розплескав укриті брижами калюжі на березі й зупинився по коліна у воді. У ту ж мить від Есмеральди щось відвалилося — спершу це щось виглядало твердим і суцільним, але невдовзі розпорошилося в повітрі. Спочатку я подумав, що вона всцялася, аж раптом небо пролилося дивним дощем із квітів — вони падали у воду прямо переді мною. Діставшись до них по мілині, я позбирав усі, які зміг, час від часу відводячи погляд від свого врожаю й задираючи голову, щоб подивитися, як повітряний змій відносить Есмеральду в Північне море. Мені спало на думку, що вона цілком може перетнути цю кляту водойму й дістатися берега ще до того, як стихне вітер, та навіть попри це я був переконаний, що зробив усе, що міг, а отже, честь було порятовано.

Якийсь час я спостерігав, як її постать робилася дедалі меншою й меншою, а тоді розвернувся й рушив до берега.

Я розумів, що три смерті впродовж чотирьох років за моєї безпосередньої присутності *не могли* не викликáти певних підозр, а тому ретельно продумав свою подальшу поведінку. Не побігши одразу ж додому, я натомість повернувся до дюн і всівся на землю, не випускаючи з рук квіти. Я співав собі пісні, вигадував історії, голоднів, качався в піску, втирав його собі в очі й загалом намагався довести себе до жахливого, як для такого маленького хлопчика, психічного стану. Так я й просидів там до раннього вечора, уп’явшись поглядом у море, доки мене не знайшов молодий міський хлопець, що працював лісником.

Він виявився одним із пошукової команди, організованої Діґґзом після того, як мій батько й родичі зауважили нашу відсутність, не змогли нас знайти й ви´кликали поліцію. Хлопець здирався на дюни, насвистуючи й мимохідь збиваючи палицею очерет і траву.

Я не звертав на нього жодної уваги, продовжуючи дивитись на море, тремтіти й стискати в руках квіти. Коли хлопець передав через шеренгу членів пошукової команди, які пробиралися поміж дюн, звістку, до мене прийшли батько й Діґґз, однак я зігнорував їх появу також. Урешті-решт довкола мене зібрався з десяток людей; вони оглядали мене, ставили запитання, чухали голови, позирали на годинники й роззиралися навкруги. Я ж навіть не підвів на них погляду. Вони знову вишикувались у ланцюг і продовжили пошуки Есмеральди, а мене віднесли додому. Мені запропонували суп, але, попри те що мене мучив страшенний голод, я до нього навіть не доторкнувся; на всі запитання я відповідав кататонічним мовчанням і порожнім поглядом. Дядько й тітка трусили мене, їхні обличчя почервоніли, а очі набрякли від сліз, проте я на них не зважав. Нарешті батько відніс мене до моєї кімнати, роздягнув і вклав у ліжко.

Упродовж ночі хтось постійно сидів зі мною в кімнаті, але хто б це не був — батько, Діґґз, а чи хто-небудь інший, — я цілісіньку ніч не давав заснути ані їм, ані собі. Якийсь час полежавши тихенько й удавши, що заснув, я зненацька заходився якомога гучнішим криком, падав із ліжка й починав борсатися на підлозі. Щоразу мене піднімали, заспокоювали й знову вкладали в ліжко. Відтак я знов-таки прикидався, що засинав, і за кілька хвилин наново починав біснуватись. Якщо ж хтось із них намагався до мене заговорити, я просто лежав у ліжку, тремтів і позирав на них, мов глухонімий.

Так тривало аж до світанку, коли пошукова команда, не знайшовши Есмеральди, повернулася з порожніми руками, і тільки тоді я дозволив собі поринути в сон.

Мені знадобився тиждень, щоб прийти до тями, і це був один із найкращих тижнів у моєму житті. Ерік повернувся з круїзу, і, коли він прибув додому, я почав потроху розмовляти; спершу просто молов якісь нісенітниці, але згодом став закидати оточуючим незв’язні натяки на те, що зі мною трапилося, які неодмінно супроводжувалися криками й кататонічними нападами.

Якось посеред тижня мене побіжно оглянув лікар Макленнан, після того як Діґґз відхилив усі батькові протести з приводу того, щоб мій медичний огляд провадив хтось іще, окрім нього самого. Та навіть попри це він залишився в кімнаті, похмуро й підозріло за всім спостерігаючи, щоб простежити, аби під час огляду дотримувались певних обмежень; я був вдячний батькові за те, що він не дозволив лікарю оглянути мене повністю, й у відповідь на це почав поводитися більш притомно.

Під кінець тижня мене іноді все ще мучили вдавані нічні кошмари, а час від часу я раптово затихав і починав тремтіти, проте харчувався більш-менш добре й доволі успішно відповідав на більшість запитань. Розмови про Есмеральду й те, що з нею трапилося, так само викликáли в мене короткі напади: я заходився криком і на якийсь час впадав в абсолютний ступор, але після довгих і терплячих розпитувань повідомив своєму батькові та Діґґзу те, у чому й збирався їх переконати: великий повітряний змій; Есмеральда заплуталася в тросах; я намагався їй допомогти, лебідка вислизнула в мене з рук; відчайдушний біг; далі — провал.

Я пояснив їм, що вважаю себе проклятим і переконаний у тому, що накликáю смерть і нещастя на всіх оточуючих, а також боюся, що мене посадять до в’язниці, оскільки люди подумають, ніби Есмеральду вбив я. Розплакавшись, я обійняв батька, а тоді — навіть Діґґза, і, принюхавшись під час цього до жорсткої тканини його синьої форми, практично відчув, як він розтанув і повірив мені. Я попрохав Діґґза піти до сараю, дістати звідти всіх моїх зміїв і спалити їх, що він слухняно зробив у видолинку, який тепер називається Лощиною Зміїного Багаття. Мені було шкода повітряних зміїв, і я розумів, що задля реалістичності буду змушений відмовитися від них назавжди, однак воно того вартувало. Есмеральду так і не знайшли; схоже, я був останнім, хто її бачив, оскільки Діґґзові розпитування команд траулерів, екіпажів бурових платформ і т. д. не дали жодних результатів.

Отже, мені вдалося вирівняти рахунок і прожити пречудовий, хоча й виснажливий, тиждень, упродовж якого я залюбки вдавав із себе актора. Квіти, які я не випускав із рук, коли мене несли додому, вирвали в мене з пальців, поклали в поліетиленовий пакет і закинули на холодильник. Два тижні по тому я знайшов їх там — зав'ялі, мертві, забуті й залишені без уваги. Якось уночі я переніс їх у храм на горищі, де й досі зберігаю в маленькій скляній пляшечці ці схожі на стару ізоляційну стрічку крихітні бурі сплетіння засохлих рослин. Іноді я замислююся над тим, де ж знайшла свій останній прихисток моя двоюрідна сестра; чи лежить вона зараз на морському дні, чи її викинуло хвилями на який-небудь безлюдний скелястий берег, а чи прибило вітром до високої гори на поталу чайок або орлів…

Я хотів би думати, що вона померла в польоті, прив'язана до гігантського змія; облетіла весь світ і, здіймаючись дедалі вище, умирала від голоду й зневоднення, поступово втрачаючи вагу, доки врешті-решт не перетворилася на крихітний скелетик серед течій в атмосфері планети; таку собі Летючу Голландку. Утім сумніваюся, що така романтична фантазія могла виявитися правдою.

Майже всю неділю я пролежав у ліжку. Після нічного загулу я прагнув відпочинку, великої кількості рідини, поменше їжі й хотів, щоб минуло похмілля. Я навіть думав заректися більше ніколи не напиватись, однак, зваживши на свій юний вік, вирішив, що це, імовірно, не надто реально, тож постановив більше ніколи не напиватися *аж так*.

Коли я не вийшов снідати, батько прийшов і постукав у двері моєї кімнати.

— Що там з тобою трапилося? Хоча можеш не відповідати — мені все й так зрозуміло.

— Нічого, — прохрипів я.

— От і чудово, — саркастично мовив батько. — Скільки вчора випив?

— Небагато.

— Угу, — відказав він.

— Невдовзі спущусь, — проказав я й покрутився в ліжку, вдаючи, ніби встаю.

— Це ти вчора ввечері дзвонив?

— Що? — перепитав я, припинивши крутитись.

— Але ж дзвонив, так? Я вирішив, що це був ти. Хоча й намагався говорити чужим голосом. Навіщо ти так пізно дзвонив?

— А-а… Тату, чесно, я такого не пам'ятаю, — обережно відповів я.

— Угу. Дурень ти безголовий, — мовив він і посунув по коридору геть.

Я лежав і думав. Я був цілком упевнений, що вчора додому не телефонував. Я був із Джеймі в пабі, потім із ним та дівкою на вулиці, після того тікав і якийсь час був сам, відтак Джеймі мене знайшов, пізніше я був із ним і його матір'ю, а опісля майже в цілком тверезому стані рушив додому. Провалів у пам'яті в мене не було. Я припустив, що дзвонив Ерік. Зі слів батька можна було виснувати, що він спілкувався з ним недовго, інакше б неодмінно впізнав голос свого сина. Я відкинувся на ліжку й сподівався, що Ерік досі на волі, що він прямує сюди й що мої голова та кишки невдовзі припинять нагадувати мені, наскільки їм зле.

— Поглянь на себе, — промовив батько, коли по обіді я врешті-решт зійшов донизу в халаті, щоб подивитися по телевізору старий фільм. — Сподіваюсь, ти собою пишаєшся. Мабуть, думаєш, що це робить тебе чоловіком.

Він цикнув, похитав головою, а тоді знову занурився в читання «Саєнтіфік амерікен». Я обережно опустився в одне з великих м'яких крісел у вітальні.

— Тату, я дійсно вчора трохи напився. Визнаю. Мені шкода, якщо це тебе дратує, але запевняю, я за це страждаю.

— Що ж, сподіваюсь, це тебе чогось навчить. Ти хоч уявляєш, скільки мозкових клітин ти вчора вбив?

— Добрих кілька тисяч, — відказав я після короткої паузи, яка знадобилась мені для підрахунку.

Батько з ентузіазмом закивав:

— І це щонайменше.

— Ну я намагатимусь більше так не робити.

— Угу.

— П-р-р-*р-р*! — гучно мовив мій анус, здивувавши як мене, так і мого батька.

Той відклав журнал, зупинив погляд у мене над головою й осмислено посміхнувся; я прочистив горло і якомога непомітніше поколихав подолом свого халата. Я побачив, як вигнулися й затремтіли батькові ніздрі.

— Лаґер і віскі, еге ж? — проказав він, сам собі кивнув і знову взявся за журнал.

Я відчув, як мої щоки спалахнули, і скреготнув зубами, радіючи, що батько сховався за глянцевими сторінками. *Як* йому це вдалося? Я зробив вигляд, що нічого не трапилося.

— Ой, до речі. Сподіваюсь, ти не матимеш нічого проти, але я розповів Джеймі про те, що Ерік утік, — сказав я.

Батько зиркнув на мене з-над журналу, похитав головою і знову занурився в читання.

— Ідіот, — відказав він.

Увечері, після радше перекусу, аніж вечері, я піднявся на горище й за допомогою телескопа оглянув острів, аби пересвідчитись, що, доки я відпочивав у будинку, довкола нічого не сталося. Схоже, навкруги панував спокій. Надворі було хмарно й прохолодно. Я вийшов на коротку прогулянку вздовж берега до південного кінця острова і, повернувшись, лишився вдома дивитися телевізор; здійнявся легкий вітерець, і краплі дощу похмуро застукотіли в шибку.

Коли пролунав телефонний дзвінок, я вже лежав у ліжку. Хутко підвівшись, оскільки ще не встиг заснути, я збіг донизу, щоб устигнути до апарата поперед батька. Я не знав, чи він уже вклався, а чи ні.

— Так? — проказав я, відхекуючись і заправляючи піжаму в штани. На іншому кінці дроту почулося пищання, а тоді хтось зітхнув.

— Ні.

— Що? — насупившись, перепитав я.

— Ні, — повторив голос у слухавці.

— Га? — відказав я, невпевнений, що то — Ерік.

— Ти кажеш «так», а я кажу «ні».

— А що ти хотів почути?

— Портеніл 531.

— Гаразд. Портеніл 531. Алло?

— Гаразд. До побачення.

Почувся сміх, і запала тиша. Я роздратовано поглянув на слухавку й поклав її на важіль. Повагався. Телефон задзвонив знову. Я схопив слухавку після першого ж дзеленчання.

— Та… — почав я, але почув пищання. Дочекався, доки воно припиниться, і проказав: — Портеніл 531.

— Портеніл 531, — повторив Ерік. Принаймні я думав, що то був Ерік.

— Так, — сказав я.

— Що так?

— Так, це Портеніл 531.

— А я думав, що *це* — Портеніл 531.

— *Це* він і є. Хто на зв’язку? Це ти?..

— Я. А це Портеніл 531?

— Так! — крикнув я.

— А хто ти?

— Френк Колдгейм, — відповів я, намагаючись заспокоїтись. — А ти хто?

— Френк Колдгейм, — відказав Ерік.

Я озирнувся довкола, поглянув на сходи вгорі й унизу, проте батька ніде не було видно.

— Привіт, Еріку, — усміхнувшись, промовив я, вирішивши, що б не сталося, сьогодні його не злити. Краще вже покласти слухавку, ніж сказати щось хибне й змусити мого брата розбити чергову власність поштової служби.

— Я ж щойно сказав, що мене звуть Френк. Чому ти називаєш мене Еріком?

— Годі тобі, Еріку. Я впізнав твій голос.

— Мене звуть Френк. Припини називати мене Еріком.

— Добре. Добре. Я називатиму тебе Френком.

— Тоді хто ти?

Я на мить задумався.

— Ерік? — промовив нерішуче.

— Ти ж щойно сказав, що тебе звуть Френк.

— Ну… — зітхнув я, спершись однією рукою об стіну й розмірковуючи над тим, що ж мені відповісти. — Я… я просто пожартував. О Боже… та я й не знаю.

Похмуро позираючи на слухавку, я чекав, що ж скаже Ерік.

— Менше з тим, Еріку, що там чути? — запитав він.

— Та нічого такого. Учора ходив у місто. Був у пабі. Ти дзвонив?

— Я? Ні.

— А тато казав, що хтось телефонував. Я подумав, що то був ти.

— І навіщо ж мені дзвонити?

— Та звідки мені знати? — я знизав плечима. — З тієї ж причини, що й сьогодні. Але нехай.

— І навіщо ж, на твою думку, я зателефонував сьогодні?

— Не знаю.

— Господи! Ти не знаєш, навіщо я дзвоню, не знаєш, як тебе звати, неправильно розчув моє ім’я. Ну ти й дурбецало!

— О Боже! — мовив я, радше до себе, аніж до Еріка. Я вже відчував, що ця розмова ні до чого путнього не приведе.

— Не хочеш поцікавитись, як справи в *мене*?

— Так, хочу, — сказав я. — Як ти там?

— Жахливо. А ти?

— Добре. А чому жахливо?

— Насправді тобі начхати.

— Звісно ж, ні. Що вже трапилося?

— Нічого, що могло б тебе зацікавити. Запитай мене про щось інше, наприклад про те, яка тут у мене погода, де я є чи ще про щось. Я ж знаю, що тобі начхати, як я себе почуваю.

— Аж ніяк. Ти — мій брат. Звісно ж, я переймаюся, — заперечив я й у цю ж мить почув, як відчинилися двері кухні, а за кілька секунд унизу з’явився батько й, узявшись рукою за велику дерев’яну кулю, що прикрашала останнє поруччя сходів, поглянув на мене. Аби краще чути, він задер і дещо схилив набік голову. Я розчув не все, що мені казав Ерік, і зрозумів лише:

— …чхати, як я себе почуваю. Щоразу, коли я дзвоню, чую тільки одне: «Де ти?» Ось і все, що тебе цікавить. Тобі нецікаво, що відбувається у мене в голові. Тебе непокоїть лише, де моє тіло. Не знаю навіть, навіщо я це роблю. Не знаю та й годі. Я міг би й узагалі не дзвонити.

— Гм, що ж. От і маєш… — мовив я, подивившись на батька й посміхнувшись. Той стояв на місці, мовчав і не рухався.

— От бачиш, що я мав на увазі? Оце й усе, що ти можеш сказати. «Гм, що ж. От і маєш…» Дякую тобі, блядь, аж підскакую! От як ти переймаєшся!

— Аж ніяк. Усе геть навпаки, — сказав я йому, а тоді, дещо відставивши слухавку від рота, крикнув батькові: — *Тату*, це знову Джеймі!

— …і навіщо я тільки намагаюся? Я й справді не… — не припиняв торочити Ерік, очевидно, не звернувши уваги на те, що я щойно сказав. Батько також пропустив мою репліку повз вуха, лишившись стояти із задертою головою там, де й стояв.

Я облизав губи й мовив:

— Що ж, Джеймі…

— Що? От бачиш? Ти знову забув, як мене звуть. І який тоді в цьому сенс? Ось що мені скажи. Гм? Який сенс? *Він* мене не любить. Але ж *ти* мене любиш, чи не так? Гм?

Його стало дещо гірше чути, і на лінії з'явилася сильніша луна; певно, Ерік відставив слухавку від рота. Здавалося, нібито він говорить із кимось, хто стоїть у телефонній будці поруч із ним.

— Так, Джеймі, звісно.

Я посміхнувся батьку, кивнув і заклав одну руку під пахву, намагаючись виглядати якомога більш розслабленим.

— Ти ж любиш мене, сонечко, адже так? Твоє серденько палає вогнем… — бурмотів десь удалині Ерік. Я проковтнув застряглий у горлі клубок і знову посміхнувся батькові.

— Так воно й буває, Джеймі. Я *тату* так уранці й сказав.

Я махнув батькові рукою.

— Любов спопеляє твою душу, чи не так, крихітко?

У мене аж серце підскочило, коли окрім Ерікового бурмотіння я розчув у слухавці чиєсь швидке хекання. Від млявого скиглення й чавкання я увесь укрився гусячою шкірою. У голові все попливло, неначе я одним махом вихилив чарку п'ятдесятисемиградусного віскі. «Хе-х, хе-х, у-у-у, у-у-у», — продовжувало долинати зі слухавки. На тлі цього Ерік тихо бурмотів якісь заспокійливі слова. О Боже мій! У нього ж там собака! О ні!

— Гей! Слухай! Джеймі, послухай! Що думаєш? — у розпачі вигукнув я. Цікаво, чи батько помітив мої сироти? Мабуть, у мене й очі на лоба повилазили, але я нічим не міг цьому зарадити; я чимдуж намагався придумати щось, аби відволікти Еріка від пса. — Я тут… е… подумав, що нам з тобою… треба якось попросити Віллі, щоб він дозволив нам іще раз покататися на його розвалюсі. Ти ж пам'ятаєш його мінівен? Ну той, на якому він іноді ганяє пляжем. Минулого разу було справді круто, хіба ні?

У роті пересохло, і я почав хрипіти.

— Що? Що ти таке верзеш? — раптом перепитав Ерік, знову підсунувшись до слухавки. Проковтнувши застряглий у горлі клубок, я ще раз посміхнувся батьку, і мені здалося, що він дещо примружився.

— Джеймі, невже ти не пам'ятаєш, як ми ганяли на мінівені Віллі? Я тут *дивлюся на тата,* — ці слова я прошипів, — і думаю, що непогано було б умовити його купити мені якусь стару тарантайку, щоб можна було їздити хоч на чомусь.

— Що ти за фігню несеш? Я ніколи ні на чиїй машині не їздив пляжем. Ти знову забув, хто я, — не почувши мене, відказав Ерік. Я відвернувся від батька й утупився поглядом у куток; гучно зітхнувши, відставив слухавку від рота й прошепотів сам до себе: «Боже ж ти мій…»

— Так, Джеймі. Саме так, — безнадійно повів я далі. — Наскільки я зрозумів, мій брат намагається дістатись сюди. Ми *тут із татом* сподіваємось, що з ним усе гаразд.

— Ах ти ж падло мале! Говориш так, наче мене й не чуєш! *Господи*, як же мене бісить, коли люди так поводяться! Але *ти* — ти зі мною так не поводитимешся, чи не так, запальна ти моя?

Його голос знову зазвучав віддалено, і я почув у слухавці собаку — ба навіть щеня. Подумати лишень. Я ввесь спітнів.

З коридору до мене долинули звуки кроків і клацання кухонного вимикача. Знову почулися кроки в коридорі, а затим — на сходах. Хутко розвернувшись, я посміхнувся батькові, який наближався до мене.

— Облиш, Джеймі, це стара пісня! — жалібно проказав я, виснажений як метафорично, так і буквально.

— Не займай телефон надто довго, — мовив батько, проходячи повз, і рушив сходами вище.

— Добре, тату! — радісно крикнув я, починаючи відчувати біль поблизу сечового міхура, що іноді виникає в мене, коли все складається якнайгірше і я не бачу жодного виходу із ситуації.

— *А-а-а-а-у-у-у-у!*

Я відірвав слухавку від вуха й витріщився на неї, не в змозі зрозуміти, чий це був крик — Еріка чи собаки?

— Алло? Алло? — гарячково зашепотів я, поглядаючи на стіну другого поверху, аби пересвідчитися, що на ній уже немає батькової тіні.

— *Га-а-а-у-у-у-а-а-а-а-а-а-а-у-у-у-у-у-у*! — проскавучало в слухавці. Мене кинуло в дрож, і я увесь затремтів. Господи, що ж він із тією твариною *робить*? На іншому кінці дроту почувся глухий металевий звук, схожий на лайку крик, а потім знову брязкіт і грюкіт ударів.

— Ах ти ж падло мале! Ар-рх! Блядь! Суко! Вернись сюди! Ах ти ж…

— Алло! Еріку! Тобто Френку! Тобто… Алло! Що там у тебе відбувається? — прошипів я, позираючи на сходи, скоцюрбившись біля телефону й прикриваючи вільною рукою рота. — Алло?

Спочатку почувся якийсь гуркіт, після чого Ерік прокричав прямо в слухавку:

— То все через тебе!

Пролунав черговий удар. Якийсь час до мене долинав лише незрозумілий шум, і як би я не напружувався, мені все одно не вдавалося з’ясувати його походження; то могли бути просто перешкоди на лінії. «Можливо, варто покласти слухавку?» — подумав я і вже навіть приготувався це зробити, аж раптом знову зачув нерозбірливе бурмотіння Еріка.

— Алло? Що ти сказав? — запитав я.

— Ти ще там, га? Маленьке падло від мене втекло. І все через тебе. Боже, ну яка з тебе користь?

— Вибач, — щиро перепросив я.

— Надто пізно! Чорт! Ця паскуда мене вкусила. Але я впіймаю її знову. Падло таке! — Почулося пищання. Ерік закинув в автомат дріб’язок. — Сподіваюсь, ти радий? Так?

— Чому це я маю радіти?

— Тому, що ця клята *шавка* від мене втекла, гівнюк ти малий!

— Хто? Я? — перепитав я, щоб потягнути час.

— Ти ж не хочеш, щоб я повірив у те, що тобі *шкода*?

— Е…

— Ти зробив це навмисне! — закричав Ерік. — Навмисне! Ти хотів, щоб вона втекла! Навіть погратися мені не даєш! Хай собі собака розважається, еге ж?! А мені, виходить, не можна? Ах ти ж гівнюк! Падло гниле!

— Ха-ха! — непереконливо розсміявся я. — Що ж, дякую за дзвінок… е… Френку. Бувай.

Я брязнув слухавкою і якусь мить постояв, вітаючи себе з тим, як добре, зважаючи на обставини, мені вдалося залагодити справу. Витерши спітнілого лоба, я востаннє зиркнув на стіну вгорі й не побачив там жодної тіні.

Похитавши головою, я поплентався сходами нагору. Щойно ступив на останню сходинку, телефон задзвонив знову. Я завмер. Якщо я відповім на дзвінок… Але якщо не відповім, то це зробить батько, і тоді…

Я збіг униз, схопив слухавку й почув, як в автомат закинули дріб’язок.

— Виродок! — Лайку змінив оглушливий грюкіт пластмаси по металу і склу. Заплющивши очі, я дослухався до брязкоту й стукання, аж доки після одного особливо гучного удару не почув низьке, не притаманне телефонам дзижчання; відтак я знову поклав слухавку, розвернувся, поглянув нагору й утомлено рушив сходами до своєї кімнати.

Я лежав у ліжку й думав. Незабаром мені доведеться спробувати вирішити цю проблему дистанційно. Це був єдиний вихід. Варто спробувати повпливати на ситуацію через її першопричину: Старого Сола. Вдатися до найпотужніших чарів, доки Ерік власноруч не розтрощив усю телефонну мережу Шотландії та не винищив усе поголів’я собак країни. Але спершу слід знову запитати поради у Фабрики.

Моєї безпосередньої провини в тому, що трапилося, не було, однак я не міг заперечувати свою цілковиту причетність, а отже, існувала ймовірність, що, якби мені усміхнулась доля, я, зрештою, зміг би чимось зарадити в даній ситуації за допомогою черепа старого пса й Фабрики. Мені не хотілося думати про те, наскільки чутливим, враховуючи його психічний стан, міг виявитися мій брат до моїх вібрацій, проте я мусив щось зробити.

Сподіваюся, тому щеняті все ж *вдалося* втекти. Чорт забирай! *Я* ж не звинувачую в тому, що сталося, усіх собак. Старий Сол був злочинцем, він увійшов у нашу родинну історію та мою особисту міфологію як Кастратор, але, завдяки польотам крихітних створінь над протокою, наразі я отримав над ним цілковиту владу.

І хоча Ерік — мій брат, він точно схиблений на всю голову. Йому ще неабияк пощастило, що хоча б хтось при здоровому глузді досі його любить.

6

Сад Черепів

Важко сказати, що, коли Аґнес Колдгейм на дев’ятому місяці вагітності приїхала до нас на своєму «BSA 500» зі стрілоподібним кермом і червоним оком Саурона на бензобаку, мій батько нестримно зрадів її появі. І це цілком зрозуміло, адже, зрештою, вона кинула його майже одразу після мого народження, залишивши самого з верескливим немовлям на руках. Хай там як, а зникнути на три роки, жодного разу не зателефонувати, не надіслати навіть листівки, а тоді примчати на мотоциклі стежкою, що вела від Портеніла, перетнути міст, ледь не зачепивши гумовими ручками керма опори, постати перед моїм батьком із чужим дитям — а можливо, й не одним, — у пузі й очікувати, що він її прихистить, нагодує, догляне та прийме пологи, було дещо нахабно.

Зважаючи на те, що мені тоді було лише три роки, я майже нічого з того не пам’ятаю. Власне, до трьох років я взагалі нічого не пам’ятаю. Втім, урешті-решт, у мене для цього достатньо підстав. Я змалечку навчився складати докупи ті крихти інформації, якими мій батько вирішував зі мною поділитися, а отже, як на мене, міг доволі точно уявити собі, що відбувалося. Траплялося, що й місіс Клемп повідомляла мені деякі подробиці, проте, вочевидь, їй можна було довіряти не більше, ніж розповідям мого батька.

Еріка тоді з нами не було; на той час він жив у Белфасті зі Стоувами.

Засмагла, величезна, уся обвішана бусами й одягнена в яскравий східний халат, Аґнес вирішила народити в позі лотоса (у якій, як вона стверджувала, дитину було зачато), читаючи під час цього мантру «Ом», і навідріз відмовилася відповідати на батькові запитання про те, де і з ким вона була впродовж трьох минулих років. Аґнес сказала, що ні вона, ні її тіло йому не належать. Із нею все гаразд і вона вагітна — ось і все, що йому варто знати.

Незважаючи на протести батька, Аґнес влаштувалася в їхній колишній спальні. Можливо, у глибині душі він усе ж радів її поверненню або й навіть плекав безглузду надію на те, що вона залишиться з ним, — не знаю. Але не думаю, що тато дійсно вольова людина, попри той замислений вигляд, до якого він вдається, коли хоче справити враження. Припускаю, що рішучого характеру моєї матері було цілком достатньо, щоб узяти над ним гору. У будь-якому разі, вона зробила по-своєму й прожила два тижні того п’янкого літа, сповненого любові, миру і т. д., у бездоганному комфорті.

На той час у мого батька чудово функціонували обидві ноги, тож він користувався ними, щоб бігати з кухні до вітальні, з вітальні до спальні й навпаки, щойно Аґнес торкалася маленьких дзвіночків, пришитих до її джинсів кльош, що висіли на спинці стільця біля ліжка. Окрім того, йому доводилося доглядати ще й за мною. Я тоді вештався геть усюди й постійно потрапляв у яку-небудь халепу, як і належить будь-якій нормальній, здоровій трирічній дитині.

Як я й кажу, я нічогісінько з того не пам’ятаю, проте мені розповідали, що я полюбляв дражнити Старого Сола — старезного криволапого бульдога, якого мій батько тримав (як мені сказали) лише тому, що він був дуже потворним і не любив жінок. Мотоцикли він також не любив, тож, коли приїхала Аґнес, знавіснів, загарчав і кинувся на неї. Аґнес погнала його копняками через сад, він заскавучав, утік у дюни й не з’являвся, доки моя матір не виявилася безпечно прикутою до ліжка. Місіс Клемп стверджує, що радила батькові позбутися пса ще за багато років до того, як усе це сталося, однак, як на мене, старий, слинявий, пропахлий рибою пес із каламутно-жовтими очима завоював його прихильність саме своєю огидністю.

Одного спекотного безвітряного дня близько обіду в Аґнес почалися перейми; вона спливала потом і гуділа собі під ніс «Ом», доки мій батько кип’ятив воду й готував інструменти, а місіс Клемп витирала їй із чола піт і, найімовірніше, розповідала про всіх своїх знайомих жінок, які померли під час пологів. Я в той час бавився надворі й — наскільки можу собі уявити — радів усій тій пов’язаній із пологами метушні, оскільки завдяки їй отримав більше свободи і, звільнившись від батькового нагляду, мав змогу робити на території будинку й саду все, що мені заманеться.

Чим саме я розлютив Старого Сола, чи він зробився дратівливим під впливом спеки, а чи в день свого приїзду Аґнес дійсно копнула його по голові, як стверджує місіс Клемп, — про це мені нічого не відомо. Однак маленькому, кошлатому, брудному, засмаглому й сміливому малюку, тобто мені, цілком могло спасти на думку вдатися до яких-небудь пустощів із твариною.

Це трапилося в садку на ділянці, яку пізніше тато засадив овочами, коли схибнувся на здоровій їжі. Моя мати стогнала, рохкала, тужилася й важко дихала, місіс Клемп і батько їй усіляко допомагали, і до виходу плода лишалося близько години, аж раптом усі троє (чи принаймні двоє; припускаю, Аґнес могла виявитися надто зайнятою) почули оскаженілий гавкіт і високий страшний вереск.

Мій батько підбіг до вікна, визирнув у сад, скрикнув і вискочив з кімнати, лишивши місіс Клемп із виряченими від спантеличення очима саму.

Він вибіг у сад і взяв мене на руки. Після того знову забіг до будинку, гукнув стару, поклав мене на кухонний стіл і, як міг, спробував зупинити кровотечу за допомогою рушників. Доволі розлючена місіс Клемп, досі не розуміючи, що відбувається, принесла батькові ліки, які він у неї попросив, і ледь не зомліла, побачивши той жах, що коївся в мене межи ніг. Тато вихопив у неї сумку й наказав повертатися нагору до моєї матері.

За годину, накачаний знеболювальним і знекровлений, я прийшов до тями у своєму ліжку, і мій батько,

прихопивши з собою дробовик, якого тоді ще тримав у будинку, вирушив на пошуки Старого Сола.

Він знайшов його за кілька хвилин, навіть не вийшовши, так би мовити, з дому. Старий пес зіщулився біля дверей підвалу в прохолодному затінку під сходами. Він скиглив і дрижав; моя юна кров змішалася в пащі собаки зі смердючою слиною та густим очним слизом, пес заскімлив і, задерши свою тремтячу голову, благально поглянув на мого батька, але той схопив його й задушив.

Тепер мені врешті-решт вдалося змусити тата розповісти цю історію; і, за його словами, щойно задушений пес випустив останній дух, як він почув іще один крик, цього разу згори, з будинку, крик новонародженого хлопчика на ім’я Пол. Я навіть уявити собі не можу, які збочені думки крутилися в голові мого батька, коли він обрав для тієї дитини таке ім’я, утім, так чи інакше, Анґус назвав свого нового сина саме так. Він був змушений обрати ім’я сам, оскільки Аґнес надовго не затрималася. Два дні вона відновлювала сили, удаючи, що шокована та нажахана тим, що трапилося зі мною, а на третій — сіла на свій байк і чкурнула геть. Батько спробував її спинити, заступивши дорогу, але Аґнес збила його на стежці перед мостом і зламала йому ногу.

Отже, місіс Клемп довелося доглядати за моїм батьком, у той час як він намагався піклуватися про мене. Він не дозволив старій викликати лікаря і вправив собі ногу власноруч, але не надто вдало, через що тепер накульгує. Звісно, місіс Клемп була вимушена віддати новонароджене немовля до місцевої лікарні того ж дня, коли мати Пола вшилася з острова. Батько заперечував, однак місіс Клемп зауважила, що їй цілком достатньо мороки з двома каліками, тож про немовля, яке вимагало постійного догляду, не могло бути й мови.

Отаким був останній візит моєї матері до нашого будинку на острові. Один труп, один новонароджений, двоє так чи інакше довічних калік. Непоганий результат для двох тижнів літа, сповненого бурхливого психоделічного кохання, миру та всесвітньої любові.

Старого Сола поховали на схилі за будинком, на ділянці, яку я згодом назвав Садом Черепів. Мій батько стверджує, що зробив тварині розтин і знайшов у її шлунку мої крихітні геніталії, однак мені так і не вдалося вмовити його розповісти, що він із ними зробив.

Пол — це, звісно ж, Сол. Цей мій ворог був — що, як на мене, цілком очевидно, — достатньо підступним, щоб переселитися в тіло хлопчика. Ось чому мій батько обрав для мого нового брата саме таке ім’я. Мені просто пощастило, що я вчасно це помітив і вдався до запобіжних заходів на ранньому етапі, інакше лише Богу відомо, ким могла б вирости ця дитина, одержима душею Сола. Проте доля, шторм і я привели його до Бомби, і це все остаточно залагодило.

Що стосується маленьких тварюк — піщанок, білих мишей і хом’яків, — то, аби я отримав змогу віднайти Череп Старого Сола, вони мусили гинути, захлинаючись у багні. Я запускав крихітних тварючок за допомогою катапульти на протилежний берег протоки задля того, щоб улаштувати їм похорон. Інакше батько нізащо не дозволив би мені перекопувати сімейний цвинтар домашніх тварин, а отже, вони мусили мерти, полишаючи це життя в доволі безглуздому вбранні: половинці бадмінтонного волана. Я купував волани в міській крамниці, де продавали іграшки та спортивний інвентар, відрізав гумовий корок і пропихував піддослідну тваринку (одного разу, лише заради принципу, я використав справжню лабораторну морську свинку, однак здебільшого вони надто дорого коштували й були дещо заважкими) крізь пластиковий отвір, немовби одягаючи на неї щось на кштальт маленької спіднички. Оперивши в такий спосіб тварин, я запускав їх над протокою в мул, де на них чекала задушлива смерть; опісля я ховав їх, використовуючи замість трун великі сірникові коробки, які ми завжди тримали біля плити і які я роками зберігав для того, щоб складати в них солдатиків, будувати іграшкові будиночки тощо.

Батькові я казав, що намагаюся переправити тварин на протилежний берег і ті, яких мені доводиться ховати, просто не долітають, що вони — жертви наукових дослідів, але сумніваюся, що мені взагалі потрібне було яке-небудь виправдання; бо, схоже, мій батько, попри те що колись був хіпі, ніколи не переймався стражданнями нижчих форм життя — імовірно, завдяки своїй медичній освіті.

Звісно, я вів журнал, і, згідно із записами, мені знадобилося не менше тридцяти семи експериментальних польотів, перед тим як, вгризаючись у земляну шкіру Саду Черепів, моя вірна лопата з довгим держаком наштовхнулася на щось твердіше за піщаний ґрунт і я нарешті відшукав те місце, де були поховані кістки пса.

Було б добре, якби мені вдалося ексгумувати череп собаки рівно через десять років після дня його смерті, однак насправді я на кілька місяців спізнився. Менше з тим, під кінець Року Черепа мій давній ворог опинився в *моїх* руках; однієї принагідно темної грозової ночі я дістав кістяну сферу із землі, викорчувавши її звідти, мов зогнилий зуб, у світлі ліхтаря за допомогою лопати на ім’я Міцний Удар, доки мій батько спав (як мав би і я), небеса здригалися від грому, лив дощ і довкола лютував буревій.

Коли я добіг до Бункера, то вже *весь* тремтів, ледь не вмираючи зі страху перед своїми параноїдальними фантазіями, проте в будь-якому разі перемога була за мною; я приніс брудний череп у дот, відчистив його, поставив усередину свічку, наклав потужні закляття, оточив його важливими речами, а тоді — змерзлий і змоклий до нитки — щасливо повернувся до свого теплого ліжечка.

Отже, враховуючи всі обставини, я думаю, що все зробив правильно й вирішив свою проблему якнайкраще. Мій ворог двічі помер, але *все одно* опинився в моїх руках. Я не є повноправним чоловіком, і цьому вже ніяк не зарадити; утім я — це я, і, як на мене, це можна вважати гідною компенсацією.

А от палити собак — просто безглуздо.

7

Космічні загарбники

Доки я не зрозумів, що іноді птахи можуть бути моїми союзниками, я робив їм усілякі капості: ловив, стріляв, прив’язував до жердин на березі перед припливом, підкладав їм під гнізда бомби з електронними детонаторами тощо.

Моя улюблена гра полягала в тому, щоб за допомогою приманки й тенет упіймати двох птахів і прив’язати їх одне до одного. Зазвичай це були чайки; я брав міцну оранжеву волосінь, прив’язував один її кінець до лапи одного птаха, а інший — до лапи другого, а тоді всідався на вершечку дюни та спостерігав. Іноді я прив’язував чайку до ворони, але, незважаючи на те, чи належали вони до одного виду, чи ні, птахи швидко виявляли, що не в змозі нормально літати, — хоча теоретично довжини волосіні для цього мало б вистачити, — і врешті-решт (після кількох фігур кумедної й незграбної повітряної акробатики) все завершувалося бійкою.

Утім після смерті одного з птахів уцілілий — зазвичай поранений — опинявся в не надто виграшному становищі, адже замість живого суперника виявлявся прив’язаним до його важкого трупа. Мені траплялося кілька доволі цілеспрямованих птахів, котрі віддзьобували лапу полеглого супротивника, однак більшості з них це не вдавалося або ж вони до цього не додумувалися, і протягом ночі їх знаходили щури.

У мене були й інші ігри, проте ця завжди здавалася мені одним із моїх найбільш виважених винаходів; на додачу до певної символічності в ній гарно поєднувалися бездушність та іронія.

Коли у вівторок уранці я їхав велосипедом до міста, на мого Гравія насрав якийсь птах. Спинившись, я поглянув на чайок та двійко дроздів, що кружляли вгорі, а тоді зірвав жмуток трави й витер жовто-білу погань з переднього крила. День видався ясним і сонячним, віяв легенький бриз. На наступні кілька днів прогноз був чудовий, і я сподівався, що ця хороша погода протримається аж до прибуття Еріка.

Ми зустрілися з Джеймі в барі «Колдгейм армз», пообідали й перейшли до автомата з відеогрою.

— Якщо він настільки відбитий, то мені в голові не вкладається, чому його досі не зловили, — сказав Джеймі.

— Я ж тобі вже казав: він псих, але надзвичайно хитрий. Він — не *дурний*. Ще змалечку був на диво тямущим. Рано навчився читати. Усі родичі, дядьки й тітки тільки й примовляли: «Ох, вони тепер так швидко дорослішають», і всіляке таке. А я тоді ще навіть не народився.

— Але, так чи інакше, він — божевільний.

— Це *вони* так кажуть, а я от навіть не знаю.

— А як же собаки? І личинки?

— Ну добре, згоден. Визнаю, це виглядає доволі божевільним, але іноді мені здається, що, можливо, він щось задумав, можливо, він насправді не псих. Може, йому просто набридло поводитися, як усі нормальні люди, і він вирішив удати з себе божевільного, а вони забрали його в дурдом, бо він занадто далеко зайшов.

— І тепер він не тямить себе від люті, — вишкірився Джеймі, попиваючи пиво, доки я знищував на екрані верткі різнокольорові космічні кораблі всіх можливих конструкцій.

Я засміявся.

— Ага, як скажеш. Але я не знаю. Можливо, він дійсно псих. Можливо, я псих. Можливо, усі психи. Або принаймні — уся наша сім’я.

— А от *тепер* ти діло кажеш.

Я на мить затримав свій погляд на Джеймі й усміхнувся.

— Просто іноді мені так здається. Мій батько дивак… Припускаю, я теж, — я стенув плечима й знову зосередився на космічній битві. — Але це мене не турбує. Довкола ціла купа набагато божевільніших людей.

Якийсь час, доки я знищував на екрані цілі ескадри прудких космічних кораблів, Джеймі сидів мовчки. Урешті-решт мені припинило щастити і я потрапив у полон. Я всівся пити своє пиво, а Джеймі приготувався розбити вщент кілька яскравих флотилій. Він схилився над екраном, і мій погляд зупинився на його тімені. Мій друг починав лисіти, хоча я знав, що йому було лише двадцять три. Зі своєю непропорційно великою головою та короткими, схожими на обрубки кінцівками, якими він напружено смикав, тиснучи на кнопку «вогонь», і крутив джойстик, Джеймі знову нагадав мені маріонетку.

— Ага, — мовив він через якийсь час, атакуючи ескадру загарбників, — і багато з них політики, президенти й таке інше.

— Що? — перепитав я, не зрозумівши, про що він говорить.

— Більш схиблені. Багато з них є лідерами країн, релігійними гуру або воєначальниками. Справжні безумці.

— Ага, певно, що так, — замислено відказав я, спостерігаючи баталію на екрані догори ногами. — Але що як вони єдині притомні люди? Зрештою, вони при владі й у них купа грошей. Вони керують іншими, як їм заманеться. Вони можуть наказати їм померти заради них або працювати на них, або привести їх до влади, захищати, сплачувати замість них податки й купувати їм іграшки. Вони ті, хто вціліють у наступній великій війні, сховавшись у своїх бункерах і тунелях. А тому, якщо вже так подивитися, то хто має право називати їх безумцями тільки з огляду на те, що вони поводяться не так, як слід поводитися, на думку якого-небудь наївного Джо? Якби вони думали так само, як наївний Джо, вони й *були б* наївними Джо, а всі вершки дісталися б кому-небудь іншому.

— Виживає найсильніший.

— Ага.

— Виживає… — Джеймі затримав подих і з такою силою смикнув джойстик, що ледь не впав зі стільця, однак йому все ж вдалося ухилитися від жовтих пострілів загарбників, які загнали його в куток екрана, — …наймерзенніший.

Він поглянув на мене й швидко посміхнувся, перед тим як знову схилитися над джойстиком. Я хильнув пива й кивнув.

— Як скажеш. Якщо виживає наймерзенніший, то ми в глибокій дупі.

— І це значить, що всі ми — наївні Джо, — зауважив Джеймі.

— Ага. Або ж геть усе людство. Увесь наш вид. Якщо ми дійсно такі злі й тупі, що скинемо одні на одних усі наші чудові водневі й *нейтронні* бомби, то, можливо, буде справді краще, якщо ми знищимо себе до того, як навчимося літати в космос і заподіємо шкоди іншим расам.

— Ти маєш на увазі, що ми станемо «космічними загарбниками»?

— Ага! — засміявся я й загойдався на стільці. — Саме так! Це і є ми!

Засміявшись іще раз, я постукав рукою по екрану над ескадрою червоних і зелених летючих штукенцій саме в ту мить, коли одна з них, відділившись від основної групи, спікірувала на корабель Джеймі, але попри те, що жоден із її пострілів не досяг цілі, перед тим як залетіти за нижній край екрана, вона зачепила його своїм зеленим крилом, і корабель Джеймі вибухнув, потонувши в яскравому спалаху червоно-жовтого полум’я.

— Чорт! — відкинувшись на спинку стільця й похитавши головою, вилаявся Джеймі.

Я підсунувся до екрана, чекаючи, доки на ньому з’явиться мій корабель.

Трішечки захмелілий після трьох випитих пінт, я їхав на велосипеді до острова й щось собі насвистував. Мені завжди подобалося спілкуватися з Джеймі на обіді. Іноді ми розмовляємо й суботніми вечорами, однак, доки грають гурти, нам нічого не чути, а опісля я вже надто п’яний, щоб спілкуватись, а навіть якщо й можу щось говорити, то потім усе одно нічогісінько з нашої розмови не пам’ятаю. Але, якщо подумати, можливо, це й на краще, враховуючи те, на яких балакучих, грубих, самовпевнених і пихатих ідіотів перетворюються цілком розумні люди, щойно молекули алкоголю в їхній крові перевищують кількість нейронів чи щось таке. На щастя, це помітно лише у тверезому стані, тож вирішення цієї проблеми настільки ж приємне (принаймні під час самого процесу), наскільки й очевидне.

Коли я повернувся, батько спав у шезлонгу перед будинком. Поставивши велосипед у сарай, я деякий час постояв біля дверей і поспостерігав за батьком, ставши в такий спосіб, щоб на той випадок, якщо він раптом прокинеться, усе виглядало так, наче я саме закриваю двері сараю. Батькова голова була дещо схилена в мій бік, а рот — трішечки відкритий. Він одягнув темні окуляри, однак крізь їхнє скло я чудово бачив його заплющені очі.

Мені хотілося сцяти, тож я не міг спостерігати за ним довго. Не те щоб у мене була для цього певна причина; мені це просто подобалося. Приємно було усвідомлювати, що я його бачу, а він мене — ні, що я при тямі й пам’яті, а він — ні.

Я пішов до будинку.

Після побіжного огляду Стовпів решту понеділка я лагодив Фабрику й дещо в ній покращував; я пропрацював увесь день, доки не втомилися очі й батько не покликав мене до вечері.

Увечері дощило, тож я лишився вдома дивитися телевізор. Спати я вклався рано. Ерік не зателефонував.

Позбувшись приблизно половини випитого в «Армз» пива, я пішов поглянути на Фабрику ще раз. Я виліз на тепле й залите сонячним світлом горище, де пахло старими цікавими книжками, і вирішив улаштувати невеличке прибирання.

Я розклав по коробках старі іграшки, закріпив відгорнуті кутики килима й шпалер, пришпилив кілька мап, що впали з косої дерев’яної стелі на підлогу, поклав на місце інструменти й матеріали, якими користувався, коли лагодив Фабрику, та зарядив ті її деталі, які цього потребували.

Під час прибирання я знайшов кілька цікавих речей: власноруч вирізьблену з дерева астролябію, коробку з розібраною масштабною моделлю оборонних споруд Візантії, рештки моєї колекції ізоляторів із телеграфних стовпів і кілька старих блокнотів, якими я користувався, коли батько вчив мене французької. Погортавши їх, я не виявив очевидної брехні; батько не навчив мене непристойної лайки замість виразів «Перепрошую» або «Чи не підкажете, як мені дістатися до вокзалу?», але я переконаний, що встояти перед такою спокусою йому було тяжко.

Завершивши прибирання, я кілька разів чхнув, вдихнувши блискучу пилюку, що здійнялася на залитому золотавим світлом горищі. Я знову взявся оглядати полагоджену Фабрику лише тому, що мені подобалося її роздивлятись, копирсатися в ній, торкатися її руками, рухати її маленькі важелі, дверцята й пристрої. Урешті-решт я змусив себе від неї відірватися, вирішивши, що невдовзі мені випаде нагода скористатися нею як слід. Удень я впіймаю нову осу й використаю її завтра вранці. Перед прибуттям Еріка мені кортіло спитати Фабрику ще раз; я хотів краще уявляти собі, що мало трапитися.

Звісно, було дещо ризиковано двічі запитувати в неї про одне й те саме, однак, як на мене, обставини склалися виняткові, та й, зрештою, Фабрика належала мені.

Осу я впіймав без проблем. Вона більш-менш добровільно залізла до ритуальної банки з-під джему, у якій я завжди тримав об’єкти для Фабрики. Поклавши в банку кілька листочків і шматочок апельсинової шкірки, я накрив її кришкою з дірками, залишив у затінку на березі річки й почав будувати дамбу.

Стікаючи потом під променями сонця, я працював аж до раннього вечора, мій батько в цей час фарбував задню частину будинку, а оса, ворушачи вусиками, досліджувала вміст банки.

Коли я вже збудував половину дамби, мені спало на думку (хоча мить була для цього не найвдаліша), що було б весело закласти в неї вибухівку, тож я обладнав водозлив і збігав до сараю по Бойовий Ранець. Принісши ранець до струмка, я обрав найменшу бомбу з електричним детонатором, яку тільки зміг знайти. Я прив’язав її дроти, оголені кінчики яких стирчали з просвердленого в чорному металевому корпусі отвору, до вимикача ліхтарика й поклав вибухівку в два поліетиленові пакети. Заклавши заряд в основу головної дамби, я вивів дроти за греблю й провів їх уздовж загаченої частини струмка майже до того місця, де стояла банка з осою. Аби все виглядало більш-менш природно, я сховав дроти під піском, а тоді продовжив будівництво.

Система дамб вийшла величезною й надзвичайно складною; вона обслуговувала не одне, а цілих два піщаних селища, перше з яких було розташоване між двома верхніми дамбами, а друге — нижче за течією за третьою й, власне, останньою. Я збудував мости, дороги, невеличкий замок із чотирма баштами, а також два тунелі. За кілька хвилин до вечірнього чаювання я розмотав залишки дроту в корпусі ліхтарика й переніс банку з осою на вершечок найближчої дюни.

Звідти мені було видно батька, який досі фарбував лиштви на вікнах вітальні. Я ще пам’ятаю, що колись фасад будинку, його розвернуте до моря обличчя, прикрашали візерунки; навіть тоді вони вже потьмяніли, утім якщо мене не зраджує пам’ять, то була другорядна класика психоделічного мистецтва; величезні вири й мандали, розкидані по фасаду, мов різнокольорові татуювання; вони звивалися довкола вікон і обрамляли двері. Пережитки батькового хіпівського минулого, які тепер обсипалися й зникли, стерті вітрами, морською вологою, дощами й сонячним промінням. Наразі на їх місці можна було розгледіти лише якісь нечіткі обриси, а також кілька чудернацьких кольорових плям, що нагадували облущену шкіру.

Я відкрив корпус ліхтарика, уклав туди циліндричні батарейки, закріпив їх і натиснув кнопку вимикача. Послідовно з імпульсом дев’ятивольтової «крони», примотаної до ліхтарика ізоляційною стрічкою, він скерував напругу по з’єднаних із корпусом бомби дротах, які виходили з отвору для лампочки. Десь усередині бомби розжарилась металева мочалка — спершу ледве-ледве, але згодом яскравіше, — і, щойно вона почала плавитись, біла кристалічна суміш вибухнула, розірвавши металевий корпус, як папір, попри те що я довгенько пітнів із надміцними лещатами, аби бодай трішки його зігнути.

Бам! Стіну головної дамби розірвало на друзки; брудна суміш диму, газу, води й піску злетіла в повітря й забризкала все довкола. Вибух пролунав глухо й потужно, і, сидячи на вершечку дюни, я відчув крізь штани, як за мить до цього рвучко й сильно здригнулася земля.

Грудки здійнятого в повітря піску з плюскотом попадали у воду й засипали дороги та будиночки. Звільнена маса води ринула крізь пробиту вибухом діру в піщаній греблі, підмиваючи краї розколу, і накрила бурою хвилею перше селище, торуючи собі шлях до наступної дамби, підпираючи її стіну, відкочуючись назад, руйнуючи піщані будиночки, завалюючи замок набік і розламуючи його вкриті тріщинами вежі. Опори мосту не витримали, дощечка зісковзнула одним кінцем у воду, дамбу почало заливати, і невдовзі потік, що на ділянці довжиною в добрих п’ятдесят метрів від першої дамби набрав неабияку швидкість і досі продовжував підпирати стіну другої, геть змив її гребінь. Обвалився розтрощений замок.

Полишивши банку з осою на дюні, я помчав униз у захваті від того, як потік води линув розгалуженим руслом, зносив будиночки, розливався дорогами, протікав крізь тунелі, а досягши останньої дамби, швидко прорвав її й затопив решту будівель у другому селищі. Усюди обвалювалися дамби, підмивало будинки, падали мости, осипалися тунелі й зсувалися береги; доки я захоплено спостерігав за процесом руйнації, у моєму животі здійнялася хвиля приємного збудження й клубком підкотилася аж до горла.

Я поглянув на сплетені дроти, які під час повені прибило до одного з берегів, а тоді подивився на потік води, що швидко мчав по висхлому піску в напрямку моря. Схрестивши ноги, спершись ліктями на коліна й підперши руками підборіддя, я всівся навпроти того місця, де колись було перше селище, а тепер повільно зсувалися бурі набряклі водою пагорки, і чекав, доки розбурхана водна стихія заспокоїться. Мені було тепло й радісно; я відчував легкий голод.

Коли течія вже майже повернулася до нормального стану й від результатів моєї багатогодинної праці фактично не лишилося жодного сліду, я врешті-решт помітив те, що шукав: понівечений і вигнутий сріблясто-чорний корпус бомби стирчав у піску трохи нижче зруйнованої нею дамби. Не роззуваючись, я сперся носаками черевиків об сухий берег і посунув на руках по дну, доки не випростався над водою майже в повний зріст. Підібравши залишок бомби з дна, я обережно затиснув її гострий корпус у зубах і, так само пересуваючись на руках, попрямував назад до берега, де, відштовхнувшись від твердого ґрунту, звівся на рівні ноги.

Я витер майже плаский шматок металу ганчіркою і сховав до Бойового Ранця, після чого забрав банку з осою й рушив додому пити чай, перестрибнувши через струмок трохи вище того місця, де була розташована перша загата.

Наші життя сповнені символами. Усі наші дії — це елементи системи, на роботу якої ми маємо принаймні частковий вплив. Сильні особистості вибудовують власні системи, які своєю чергою впливають на системи інших, а слабкі пересуваються заздалегідь прокладеними для них маршрутами. Слабкі, нещасні й дурні. Осина Фабрика — також елемент системи, адже вона пов’язана з життям і — навіть міцніше — зі смертю. Вона складна, як саме життя, й утворена з багатьох компонентів. Вона здатна відповідати на запитання, оскільки кожне питання — це початок пошуку кінця, а Фабрика і є втіленням Кінця, ба більше — самої смерті. Залиште ваші нутрощі, палички, гральні кості, книжки, птахів, голоси, підвіски й решту подібного лайна собі; у мене є Фабрика, а вона орієнтується на теперішнє та майбутнє; минуле її не цікавить.

Тієї ночі я вклався спати, знаючи, що Фабрика була підготовлена, налаштована й лишень очікувала на осу, яка навпомацки повзала в банці біля мого ліжка. Я думав про Фабрику на горищі в себе над головою й чекав на телефонний дзвінок.

Осина Фабрика — прекрасна, смертоносна й бездоганна. Вона дасть мені уявлення про те, що має статися, допоможе зрозуміти, як діяти, а вже порадившись із нею, я спробую встановити зв’язок з Еріком за допомогою черепа Старого Сола. Зрештою, ми з ним брати, нехай навіть тільки наполовину, і до того ж обоє чоловіки, навіть якщо я лише наполовину. Десь у глибині душі ми один одного розуміємо, навіть попри те, що він божевільний, а я при здоровому глузді. Окрім того, між нами є зв’язок, про який я донедавна навіть не задумувався, хоча тепер зрозумів, що він цілком може стати в пригоді: ми обидва вбивали й обоє послуговувались для цього своїми головами.

Мені вкотре спало на думку, що саме *для цього* чоловіки й створені. Кожна стать має свій талант; жінки вміють народжувати, а чоловіки — убивати. Ми — а я вважаю себе гідним пошани чоловіком — сильна стать. Ми навалюємося, прориваємося, проштовхуємося й беремо своє. Той факт, що я здатен лише на аналоги цієї сексуальної термінології, мене анітрохи не бентежить. Я відчуваю це у своїх кістках, у своїх некастрованих генах. А отже, Ерік мусить відгукнутися.

Настала одинадцята, потім — дванадцята, і, щойно пролунав сигнал точного часу, я вимкнув радіо й заснув.

8

Осина Фабрика

Рано-вранці, доки батько ще спав, а холодне світло ледь пробивалося крізь густу завісу свіжих хмар, я тихенько підвівся, ретельно вмився й поголився, повернувся до своєї кімнати, повільно вдягнувся та поніс банку із сонною осою на горище, де на неї чекала Фабрика.

Я поставив банку на маленький олтар під вікном і завершив останні необхідні приготування. Щойно все було готово, я зачерпнув із горщика коло олтаря зеленого желеподібного мийного засобу й добряче змастив ним долоні. Звірився з графіком припливів і відпливів у маленькій червоній книжечці, яку тримав по інший бік олтаря, і відзначив час повної води. Встановив дві осині свічки на ті поділки циферблата Фабрики, де мали б спинитися годинникові стрілки, показуючи час, коли місцевий рівень води досягне своєї найвищої точки, а тоді посунув кришку на банці з осою, вийняв листя, шматочок апельсинової шкірки й залишив комаху саму.

Я помістив банку на прикрашений різноманітними могутніми речами олтар: тут був череп змії, яка вбила Блайта (її вистежив його батько й розрубав навпіл садовою лопатою; я встиг сховати її передню частину в піску, доки Діґґз не забрав її з собою як речовий доказ), осколок бомби, яка знищила Пола (найменший із тих, які мені вдалося знайти; їх там була ціла купа), шматок наметового поліестеру з повітряного змія, який забрав із собою Есмеральду (хоча, звісно, це був обрізок, а не шмат готового змія), і маленька тарілочка з пожовтілими сточеними зубами Старого Сола (вийняти їх із черепа було нескладно).

Я приклав руки до промежини, заплющив очі й почав повторювати свій таємний катехізис. Я міг цитувати його напам’ять машинально, однак намагався вдумуватися в сенс повторюваних мною фраз. У цих питаннях і відповідях містилися мої зізнання, мої мрії й надії, мої страхи та об’єкти моєї ненависті, і згадки про них досі викликали в мене дрож, навіть коли я проговорював ці слова, не задумуючись. Якби поблизу виявився магнітофон, усю жахливу правду про три вчинені мною вбивства було б розкрито. Одне лиш це робило мій катехізис надзвичайно небезпечним. Окрім того, він розповідав правду про те, ким я є, чого прагну й що відчуваю, а слухати те, що ти думаєш про самого себе в нападі крайньої відвертості або ж перебуваючи в найжалюгіднішому стані, імовірно, настільки ж неприємно, наскільки принизливо чути те, про що думаєш, коли тебе сповнюють надії та найбільш неправдоподібні сподівання.

Завершивши з цим, я дістав із банки осу, нахилився до нижньої частини Фабрики й без подальших зволікань запустив її всередину.

Осина Фабрика займає площу в кілька квадратних метрів і скидається на невпорядковане нагромадження металевого, дерев’яного, скляного й пластмасового брухту. Усі її частини розташовані довкола циферблата старого годинника, що раніше висів над входом будівлі Королівського банку Шотландії в Портенілі.

Циферблат — це найважливіша з моїх знахідок на міському звалищі. Я натрапив на нього в Рік Черепа, докотив стежкою до острова, перетягнув через міст і відтак доправив додому. Спершу я сховав свій трофей у сараї, дочекався, доки батько кудись піде, а тоді цілий день надривався й обливався потом, щоб витягнути його на горище. Циферблат виготовлений із металу й має приблизно один метр у діаметрі; він важкий і майже не ушкоджений; цифри на ньому римські; як і решта годинникового механізму, він був виготовлений в Единбурзі в 1864 році — рівно за сто років до мого народження. І це, звісно ж, не випадковість.

Оскільки годинник мав показувати час у два протилежні боки, то цілком очевидно, що десь мав би лишитися ще один циферблат; утім, попри те, що, знайшовши свій, я кілька тижнів прочісував звалище, мені так і не вдалося відшукати інший, і ця коротенька історія робить Фабрику ще загадковішою — це її власна легенда про пошуки Грааля. Старий Кемерон, який торгує в місті залізними виробами, розповів мені, що ходили чутки, нібито решту годинникового механізму відвезли на металобазу в Інвернессі, а отже, можливо, той інший циферблат уже давно переплавили або ж тепер він прикрашає стіну якогось багатого будинку на Блек-Айл, побудованого за гроші, зароблені на переплавлянні розбитих автомобілів і коливанні цін на свинець. Як на мене, краще вже перше.

Кілька дірок у циферблаті я запаяв, але отвір, через який механізм годинника з’єднувався зі стрілками, лишив — саме крізь нього до Фабрики потрапляють оси. Щойно комаха опиняється всередині, вона може повзати циферблатом, скільки їй заманеться, і розглядати крихітні свічечки з вмурованими в них мертвими родичами, якщо, звісно, захоче; а як ні, то ні.

Однак, діставшись до краю циферблата, який я обгородив фанерною стіною в два дюйми заввишки й накрив спеціально замовленим у місті круглим склом метрового діаметра, оса може обрати один із дванадцяти крихітних, заледве більших за неї саму, люків, кожен із яких веде до одного з коридорів, розташованих навпроти гігантських — на погляд комахи — цифр. Якщо Фабрика вирішить, що так має бути, то під вагою оси спрацює високочутливий пусковий механізм, виготовлений зі шматочка бляшанки, нитки й англійської шпильки, і, щойно комаха потрапить до обраного нею коридору, крихітний люк за нею зачиниться. Попри те, що я стежу за тим, щоб усі механізми завжди були гарно змащені й відрегульовані, лагоджу їх і перевіряю, щоб вони спрацьовували від найменшого дотику, — і через це вимушений пересуватися навшпиньках, коли Фабрика зайнята своєю повільною й смертоносною роботою, — іноді вона все ж не схвалює перший вибір оси й дозволяє їй знову виповзти з коридору на циферблат.

Часом оси літають над циферблатом або ж повзають по скляному кругу, подекуди довго затримуються біля заблокованого центрального отвору, крізь який потрапили до Фабрики, однак рано чи пізно всі вони обирають

коридор, люк якого спрацьовує, і вирушають назустріч своїй долі.

Більшість смертей, які пропонує Фабрика, відбуваються автоматично, проте іноді вона вимагає, щоб я втрутився й завдав осі *coup de grâce*, і це, звісно ж, якимось чином пов’язано з тим, що саме вона намагається мені повідомити. Якщо оса заповзає в дуло старої пневматичної рушниці, я мушу натиснути на гачок; якщо вона опиняється в Киплячому Басейні, я маю ввімкнути струм. Але якщо комаха заповзає до Павучої Вітальні, Венериної Печери або Мурашні, мені лишається просто сидіти й спостерігати, як природа бере своє. Якщо ж доля приведе осу до Кислотної Ями, Льодяної Камери або відділу під доволі жартівливою назвою Чоловіча Вбиральня (де знаряддям убивства виступає моя власна сеча, часто доволі свіжа), мені знов-таки випадає роль спостерігача. Якщо комаха потрапляє на шипи Вольтової Кімнати, я спостерігаю за тим, як її спопеляє електричний струм; якщо зрушує Смертельну Гирю — за тим, як та розчавлює її, перетворюючи на липку пляму; а якщо забрідає до Коридору Лез — за тим, як вона корчиться, коли бритви кришать її на шматки. Якщо під’єднати альтернативні відділи, то можна побачити, як оса проливає на себе розплавлений віск, їсть отруєний джем або як її проштрикує запущена за допомогою канцелярської резинки шпилька; вона може навіть ініціювати низку подій, які призведуть до того, що комаха опиниться в герметично закритій камері, до якої з сифона з газованою водою постачатиметься вуглекислий газ, проте якщо вона обере басейн із гарячою водою або нарізний тунель Повороту Долі, я буду змушений власноруч заподіяти їй смерть. Ну і якщо оса потрапляє до Вогняного Озера, саме я мушу натискати на стрижень, щоб спрацювала запальничка й зайнявся бензин.

Смерть у вогні завжди позначалася цифрою XII, і це був один із тих Кінців, які ніколи не підлягали заміні Альтернативами. Вогонь символізує смерть Пола, яка настала приблизно опівдні; так само відхід Блайта представлений Павучою Вітальнею, розміщеною біля цифри IV. Есмеральда, ймовірно, потонула (а отже, це Чоловіча Вбиральня) — годину її смерті я довільно позначив цифрою VIII, суто для симетрії.

Я простежив, як оса виповзла з банки під фотографією Еріка, яку я поклав обличчям на скло. Комаха не гаяла часу; за кілька секунд вона вже опинилася на циферблаті Фабрики. Перелізши через назву виробника та рік виготовлення годинника, не звернувши жодної уваги на осині свічки, вона, майже нікуди не збочуючи, рушила прямісінько до великої цифри XII, перебралася через неї й пролізла крізь люк навпроти, який, тихенько клацнувши, одразу ж за нею зачинився. Оса швидко поповзла коридором, а затим — сплетеним із нитки тунелем, що за своєю структурою нагадував вершу для лобстерів, а отже, не дозволяв комасі розвернутися в протилежний бік, і, опинившись у начищеній до блиску сталевій лійці, зісковзнула в засклену камеру, де їй судилося померти.

Я зітхнув і розслабився. Провівши рукою по волоссю, я знову нахилився до скляної камери, куди впала оса, спостерігаючи, як вона повзає в почорнілому чайному ситечку, яке висіло над мисочкою з бензином і вигравало райдужними переливами. Я співчутливо усміхнувся. Завдяки наявності багатьох крихітних дірочок у металевій стелі та підлозі скляної трубки, камера гарно провітрювалася, тож можна було не перейматися тим, що оса помре, задихнувшись бензиновими випарами; зазвичай, коли Фабрика була заряджена, якщо принюхатись, то на горищі можна було вловити ледь чутний запах бензину. Я відчував його, спостерігаючи за осою, і, можливо, ще запах свіжої фарби, однак із приводу останнього був невпевнений. Знизавши плечима, я натиснув на кнопку — і довгий штифт, ковзнувши алюмінієвим відрізком наметової дуги, чиркнув коліщатко та торкнувся механізму подачі газу розташованої над мисочкою з бензином одноразової запальнички.

Мені не знадобилося навіть другої спроби; бензин зайнявся з першого ж разу, яскраво спалахнувши в ранковій напівтемряві горища; тонкі язички полум’я затанцювали під відкритим денцем ситечка. Вогонь до оси не діставав, однак вона відчула жар, розлючено задзижчала, злетіла над беззвучним полум’ям, ударилася об скло, відскочила, опинившись у ситечку, спробувала перелізти через край, ледь не впала у вогонь, а тоді ще раз злетіла, кілька разів стукнулася об сталеву стелю камери й відтак знову потрапила до сталевої, помережаної дірочками пастки. Оса підстрибнула востаннє, кілька секунд безнадійно політала камерою, але, очевидно, уже встигла обпалити собі крила, оскільки її божевільний політ виглядав доволі хаотично, і невдовзі вона звалилася в сітчасту металеву напівсферу, де й померла — спершу кілька разів смикнулась, але згодом зіщулилась і завмерла; над її тілом почав звиватися куций дим.

Я сидів і спостерігав, як запікається й підсмажується почорнілий труп комахи, сидів і спостерігав, як досягає ситечка спокійне полум’я, огортаючи його, мов долоня, сидів і спостерігав, як мерехтить відображення маленьких тріпотливих вогняних язичків на протилежній стінці скляної трубки, — а затим простягнув руку, відщипнув денце циліндра, підсунув до себе мисочку з бензином, накрив її металевою кришкою й загасив вогонь. Відкривши камеру зверху, я скористався пінцетом і дістав труп назовні. Поклав його в сірникову коробку й розмістив її на олтарі.

Фабрика не завжди віддає своїх мерців; після кислоти або мурах не лишається нічого, а після венериної мухоловки або павука — у кращому разі порожня суха оболонка. Але переді мною знову лежав обвуглений труп; і я знову мусив його позбутися. Схопившись руками за голову, я деякий час розгойдувався на низькому табуреті. Мене оточувала Фабрика, за моєю спиною стояв олтар. Я оглянув усі її відділи, усі ці знаряддя вбивства, проходи, коридори, камери, усі ці джерела світла в кінці тунелів, резервуари, контейнери, важелі, пускові механізми, батарейки й ниточки, опори й підставки, трубки й дроти. Клацнув кількома перемикачами, і в бічних коридорах запрацювали маленькі вентилятори, проганяючи повітря крізь отвори над наперстками з джемом та спрямовуючи його до циферблата. Якийсь час я дослухався до їхнього шуму, доки й сам не зачув запах джему, однак той мав заманювати на вірну смерть нерішучих ос, але в жодному разі не мене. Тож я негайно вимкнув мотори.

Я почав усе вимикати; від’єднував дроти, випорожнював резервуари, годував живих створінь. Крізь слухові вікна можна було побачити, як надворі починало розвиднюватися, у свіжому повітрі зачулися крики перших ранніх пташок. Щойно ритуал виведення Фабрики зі стану бойової готовності було завершено, я повернувся до олтаря й окинув поглядом усі його частини, різноманітні мініатюрні цоколі й маленькі баночки, сувеніри,

зібрані мною впродовж усього життя, речі з минулого, які я колись знайшов і зберіг. Фотографії всіх моїх мертвих родичів — тих, котрих убив я, і тих, що померли самі. Фотографії живих — Еріка, батька, матері. А також фотографії неживих об’єктів — «BSA 500» (на жаль, не *того*; гадаю, усі фото *того* мотоцикла батько знищив), будинку (коли той іще був прикрашений яскравими візерунками) і навіть власне олтаря.

Я провів сірниковою коробкою з трупом оси над олтарем, помахав нею перед баночкою з береговим піском, пляшечками з моїми цінними рідинами, стружкою з батькової палиці, іншою сірниковою коробкою із загорнутими у вату молочними зубами Еріка, флаконом із кількома батьковими волосинами й пляшечкою з іржею та фарбою, які я зішкрябав із мосту. Запаливши осині свічки, я заплющив очі й притис картонну труну до лоба, щоб відчути осу всередині; у мене засвербіло й залоскотало під черепом. Після того я задув свічки, накрив олтар, підвівся, обтрусив від пилу штани, узяв фотографію Еріка, яку залишив на склі Фабрики, загорнув у неї осину труну, закріпив канцелярською резинкою й сховав до кишені своєї куртки.

Я поволі йшов берегом до Бункера, запхавши руки до кишень, схиливши голову долі, дивлячись на пісок і свої ноги, однак насправді не бачачи їх. На мене всюди очікував вогонь. Про нього двічі згадала Фабрика, я інстинктивно прикликав його на допомогу, коли на мене напав знавіснілий кріль, він просочувався в усі порожні куточки моєї пам’яті. До того ж завдяки Еріку він щодня підступав дедалі ближче.

Підставивши обличчя поривчастому вітру, я поглянув на пастельно-блакитне й подекуди рожевувате вранішнє небо, відчув вологий бриз, почув шум далекого відпливу. Десь замекала вівця.

Я мусив звернутися по допомогу до Старого Сола, мусив спробувати встановити зв’язок із моїм божевільним, схибленим братом, доки вогонь не стер Еріка з лиця землі або не зруйнував моє життя на острові. Я намагався переконати себе, що, можливо, насправді все не настільки серйозно, однак нутром відчував, що справи кепські; Фабрика не бреше, і нарешті чи не вперше її відповідь була відносно конкретною. Це мене непокоїло.

Поставивши осину труну перед черепом Старого Сола, у давно висхлих очницях якого серед їдкої темряви Бункера мерехтіло полум’я свічки, я опустився навколішки перед олтарем і схилив голову. Я думав про Еріка; згадував, яким він був до того неприємного випадку, і хоча це трапилося, коли Еріка на острові не було, він так чи інакше лишався його частиною. Я пам’ятав його розумним, добрим, чуйним хлопцем, яким він насправді й був, і думав про те, чим він став тепер — утіленням стихії вогню й розрухи, що наближалося до острівних пісків, мов божевільний янгол, у чиїй голові роїлася луна криків, викликаних безумством і мареннями.

Нахилившись уперед і не розплющуючи очей, я поклав праву долоню на череп старого пса. Свічка всередині горіла недовго, тож кістки були ледь теплими. Якась неприємна й цинічна частина мене підказувала, що я скидався на містера Спока із серіалу «Зоряний шлях» у процесі ментального злиття, однак я на неї не зважав; у будь-якому разі, це не мало жодного значення. Я глибоко дихав і ще глибше поринав у думки. Переді мною пропливало Ерікове веснянкувате обличчя, рудувате волосся й тривожна усмішка. Юне обличчя з витонченими інтелігентними рисами, зовсім юне, таким я уявляв його собі, якщо намагався пригадати брата щасливим, яким він був, коли ми разом проводили літні місяці на острові.

Я зосередився, затримав подих і натужився, немов під час запору; до вух прилинула кров. Вказівним і великим пальцями лівої руки я натис на повіки, а правою не відпускав череп Старого Сола, який починав поступово нагріватися. У мене перед очима затанцювали вогні й закрутилися хаотичні візерунки, що нагадували брижі на поверхні води або ж відбитки людських пальців.

Мій шлунок несамохіть стиснувся, у животі здійнялася хвиля пекучого збудження й прокотилася всім тілом. Я розумів, що то були лише кислоти й залози, однак відчув, як вони перенесли мою свідомість з одного черепа в інший, а відтак іще в один. Ерік! Зв’язок був! Я вже відчував його; відчував біль у ногах, мозолі на ступнях, дрож у м’язах, брудні, липкі від поту долоні, свербіж у немитій голові; я відчував його запах, як свій власний, дивився на світ його запаленими, налитими кров’ю очима, які весь час пекли й майже не знали спочинку, кліпав сухими повіками. Відчував у шлунку тягар неперетравлених решток якоїсь бридкої їжі, смак паленого м’яса, кісток і шерсті на язику; я був там! Я був…

Мене обдало шквалом вогню. Я відлетів від олтаря, мов осколок м’якої шрапнелі, відскочив від присипаної землею бетонної підлоги й ударився об дальню стіну доту; у голові дзижчало, права рука пекла. Я завалився на бік і згорнувся калачиком.

Якийсь час я просто лежав і відсапувався, обхопивши себе руками, дещо погойдуючись і соваючи головою по підлозі Бункера. Здавалося, ніби моя правиця розпухла до розмірів боксерської рукавиці й стала такого ж кольору. З кожним ударом серця, що поступово заспокоювалося, у руці пульсував біль. Тихенько застогнавши, я повільно сів, потираючи очі й досі трошки похитуючись, прихиляючись головою до колін і знову відхиляючись назад. У такий спосіб я намагався хоч якось заспокоїти своє понівечене еґо.

Коли туман в очах розвіявся, я оглянув Бункер і зауважив, що череп досі світився, у ньому все ще палала свічка. Поглядаючи на нього, я почав зализувати руку. Роззираючись довкола, я намагався зрозуміти, чи нічого не розтрощив у польоті, однак, схоже, усе лишилося на своїх місцях; постраждав тільки я. Мене пробрав дрож, але я зітхнув і розслабився, притулившись головою до прохолодної бетонної стіни.

Згодом я нахилився вперед і торкнувся досі тремтячою долонею холодної підлоги. Через кілька хвилин я обтрусив руку від бруду й, напруживши зір, спробував оглянути її на наявність видимих ушкоджень, проте в Бункері було надто темно. Я поволі звівся на ноги й підійшов до олтаря. Тремтячими руками запалив свічки по

обидва боки від нього, помістив труп оси в одну з пластмасових коробочок, що стояли ліворуч, і спалив тимчасову картонну труну на металевій тарілці перед черепом Старого Сола. Фотографія Еріка зайнялася, і його дитяче обличчя поглинув вогонь. Дмухнувши в одну з очниць Старого Сола, я загасив полум’я й вийняв із черепа свічку.

Якусь мить я постояв, збираючись із думками, а тоді рушив до виходу й відчинив металеві двері Бункера. Ніжно-яскраве світло хмарного ранку змусило мене примружитись. Я відвернувся, загасив решту свічок і ще раз поглянув на свою руку. Долоня почервоніла від опіку. Я знову її лизнув. Мені майже вдалося. Я був переконаний, що схопив Еріка за барки, заволодів його свідомістю й став його частиною, побачив світ його очима, почув, як пульсує в його голові кров, торкнувся землі під його ногами, відчув запах його тіла й смак його останньої їжі. Але він виявився сильнішим за мене. Жодна нормальна людина не спроможна була загасити пожежу в його голові. У ньому вирувала божевільна сила цілковитої самовідданості, яку тільки абсолютно схиблені люди здатні підтримувати в собі повсякчас, а найжорстокіші солдати та найагресивніші спортсмени лиш іноді можуть імітувати. Усі клітинки Ерікового мозку були зосереджені на досягненні поставленої мети — повернутися й улаштувати пожежу, і жоден звичайний мозок — навіть мій, аж ніяк не звичайний і до того ж набагато потужніший, ніж у більшості, — не міг зрівнятися з такою міццю. Ерік розпочав тотальну війну, проголосив джихад; він летів на крилах «божественного вітру», прямуючи до загибелі (щонайменше власної), і я нічим не міг цьому зарадити.

Я зачинив Бункер і, дивлячись собі під ноги, попростував пляжем додому, ще більш замислений та стурбований, аніж коли йшов сюди.

Решту дня я просидів удома — читав книжки й журнали, дивився телевізор і весь час думав. Я не міг вплинути на Еріка зсередини, а отже, напрямок атаки необхідно було змінити. Моя власна заснована на Фабриці міфологія була достатньо гнучкою, щоб змиритися з невдачею й розглядати її як вказівку, що допоможе мені віднайти правильне рішення. Мої передові загони зазнали поразки, але решта моїх можливостей досі лишалася незадіяною. Я переможу, хоча й утримаюся від безпосередніх дій. Принаймні від безпосереднього застосування будь-яких інших сил, окрім сили творчої уяви, яка, урешті-решт, лежить в основі всього іншого. Якщо ж цього виявиться замало, щоб прийняти виклик Еріка, то я цілком заслуговуватиму на смерть.

Батько досі фарбував, лазячи по драбині під вікнами з бляшанкою фарби в руках і затиснутою в зубах щіткою. Я запропонував допомогти, але він відмовився, вирішивши з усім упоратися самотужки. Колись я й сам кілька разів користувався драбиною, намагаючись потрапити до батькового кабінету, однак на його вікнах були особливі замки, і до того ж тато завжди опускав штори й зачиняв віконниці. Мені було приємно спостерігати, як важко йому здиратися драбиною. Батьку нізащо не потрапити на горище. Мені пощастило, подумав я, що будинок не нижчий, ніж він є, інакше він зміг би запросто вилізти по драбині на дах і зазирнути на горище крізь слухові вікна. Однак ми обоє були в безпеці — у передбачуваному майбутньому нашим фортецям нічого не загрожувало.

Цього разу тато дозволив мені приготувати вечерю, і я зробив овочеве каррі, яке мало цілком влаштувати нас обох і пречудово пасувало до перегляду геологічної програми Відкритого університету, заради чого я спеціально приніс на кухню портативний телевізор. Щойно з Еріком усе владнається, вирішив я, треба буде обов’язково відновити свою кампанію з переконання батька в доцільності придбання відеомагнітофона. Бо ж тепер, коли надворі гарна погода, пропустити цікаву телепередачу вельми просто.

Після вечері батько поїхав у місто. Це видалося мені доволі незвичним, однак я не поцікавився, куди він зібрався. Пролазивши цілий день по драбині, тато мав стомлений вигляд, та, незважаючи на це, усе одно піднявся до себе в кімнату, перевдягнувся в Міське Вбрання й, накульгуючи, повернувся до вітальні, щоб попрощатися зі мною.

— Ну то я піду, — сказав він.

Батько оглянув кімнату, немовби дошукуючись доказу того, що я вже вдався до якихось мерзенних пустощів, попри те що він іще навіть не встиг вийти з будинку. Я відповів йому кивком, не відводячи очей від телевізора.

— Щасти, — мовив я.

— Я повернуся не пізно. Можеш не зачинятися.

— Ага.

— З усім впораєшся?

— Так.

Я поглянув на нього, схрестив руки на грудях і зручніше вмостився на старому м’якому кріслі. Тато зробив крок назад, обидві його ноги опинилися в коридорі, але тулуб лишився у вітальні — якби він не тримався за ручку дверей, то вже розтягнувся б на підлозі. Він знову кивнув, через що кашкет іще нижче насунувся йому на лоба.

— Гаразд. Побачимось пізніше. Не бешкетуй.

Я усміхнувся й знову перевів погляд на екран.

— Добре, тату. Бувай.

— Угу, — відказав батько, ще раз окинув поглядом вітальню, неначе перевіряючи, чи нікуди не зникло столове срібло, зачинив за собою двері, простукотів палицею по коридору й вийшов надвір. Я простежив, як він рушив стежкою, якийсь час почекав, а тоді піднявся сходами й перевірив двері кабінету, які, як завжди, були настільки щільно зачинені, що могло здатися, ніби вони — це просто частина стіни.

Я заснув. Надворі темнішало, по телевізору показували якийсь жахливий американський кримінальний серіал, і в мене розболілася голова. Я кліпнув закислими очима й позіхнув, щоб розліпити губи та провітрити рота, у якому з’явився затхлий присмак. Позіхнувши, я потягнувся й завмер; почувся телефонний дзвінок.

Я вискочив із крісла, перечепився, ледь не впав, рушив до дверей, вибіг у коридор і врешті-решт якомога швидше злетів сходами до телефону. Зняв правою рукою, яка досі боліла, слухавку. Притис її до вуха.

— Алло? — промовив я.

— Привіт, друже Френкі. Як справи? — відказав Джеймі.

Я відчув суміш полегшення та розчарування й зітхнув.

— А, це ти, Джеймі. У мене все добре. А як у тебе?

— Я вихідний. Уранці впустив собі на ногу дошку, і та вся розпухла.

— Але ж нічого серйозного?

— Нє-а. Як пощастить, просиджу вдома ще тиждень. Завтра збираюся до лікаря по довідку. Просто подумав сказати тобі, що вдень я буду вдома. Якщо захочеш, можеш принести мені винограду.

— Добре. Можливо, завтра до тебе заскочу. Але заздалегідь зателефоную.

— Чудово. Чути щось нове від сам-знаєш-кого?

— Ні. Я думав, що це він телефонує.

— Ага. Я теж подумав, що тобі може спасти таке на думку. Не переймайся. Я не чув, щоб у місті відбувалося щось дивне, отже, найімовірніше, він досі сюди не дістався.

— Так, але мені кортить побачити його знову. Просто не хочу, щоб він почав робити всілякі божевільні речі, як раніше. Я розумію, що йому доведеться повернутися в дурдом, навіть якщо сам він цього й не розуміє, але мені все одно хочеться з ним побачитися. Я хочу і те, і інше, розумієш?

— Так, так. Усе буде добре. Гадаю, зрештою, усе буде гаразд. Не переймайся.

— А я й не переймаюсь.

— От і добре. Я зараз піду в «Армз» по кілька пінт знеболювального. Не хочеш зі мною?

— Ні, дякую. Я доволі стомлений. Із самого рання на ногах. Можливо, завтра побачимось.

— Чудово. Ну, бережи себе там. Побачимось, Френку.

— Щасти, Джеймі.

— Бувай, — відповів він.

Я поклав слухавку й рушив донизу, щоб перемкнути телевізор на щось більш притомне, але щойно дістався останньої сходинки, телефон задзвонив знову. Я повернувся. У мене одразу ж промайнула думка, що то міг виявитися Ерік, однак пищання в слухавці я не почув.

Я усміхнувся й запитав:

— Так? Ну і що ти забув?

— *Забув?* Я *нічого* не забув! Я все пам’ятаю! *Усе!* — заверещав на іншому кінці лінії знайомий голос.

Я вклякнув на місці, проковтнув застряглий у горлі клубок і проказав:

— Ер…

— Чому ти звинувачуєш мене в забудькуватості? *Що*, на твою думку, я міг забути? Що? Я *нічого не* забув, — сичав і захлинався Ерік.

— Вибач, Еріку! Я не думав, що це ти!

— Я — це *я*! — крикнув він. — Я не хтось інший! Я — це я! *Я!*

— Я думав, що це Джеймі! — заплющивши очі, простогнав я.

— Той *карлик*? Ах ти ж виродок!

— Вибач, я… — я раптово замовк і задумався. — Що ти маєш на увазі, говорячи «той карлик» таким тоном? Він — мій друг. І він не винен у тому, що низький на зріст.

— Та невже? — відказав Ерік. — А звідки *тобі* про це знати?

— Що значить, звідки мені про це знати? Він не винен, що таким народився! — доволі розлючено мовив я.

— Ти знаєш про це лише з його слів.

— Про *що* я знаю лише з його слів? — перепитав я.

— Про те, що він — карлик! — виплюнув Ерік.

— Що? — не вірячи своїм вухам, скрикнув я. — Ідіоте, я на *власні* очі бачу, що він карлик!

— Саме в цьому він і *хоче* тебе переконати! А що як насправді він — *прибулець*?! Що як решта з них ще менші за *нього*? Звідки тобі знати, що насправді він не гігантський прибулець із крихітної інопланетної раси? Га?

— Не мели *дурниць*! — крикнув я в слухавку, схопивши її попеченою рукою, від чого мені одразу ж стало боляче.

— Ну, не кажи потім, що я тебе не попереджав! — прокричав у відповідь Ерік.

— Не переймайся! — гаркнув я.

— У будь-якому разі, — мовив він настільки неочікувано спокійним голосом, що на якусь мить мені здалося, ніби до мене заговорив хтось інший, і мене геть збило з пантелику, коли Ерік так само рівним тоном поцікавився: — Як поживаєш?

— Га? — нічого не розуміючи, перепитав я. — А… я — чудово. Чудово. А ти як?

— О, не надто кепсько. Уже майже на місці.

— Що? Ти тут?

— Ні. Там. Господи, невже на такій відстані може бути поганий сигнал?

— На якій відстані? Га? Я насправді не знаю, — я приклав долоню до лоба, починаючи відчувати, що зовсім втрачаю нитку розмови.

— Я майже *там*, — спокійно зітхнувши, стомлено пояснив Ерік. — Не *тут*. Я й так тут. Як би інакше я зміг тобі звідси дзвонити?

— Але «тут» — це де? — запитав я.

— Ти що, знову не розумієш, де ти *є*? — недовірливо вигукнув Ерік. Я знову заплющив очі й застогнав. Він повів далі: — І ти ще звинувачуєш у забудькуватості *мене*! Ха!

— Слухай, ти, псих ненормальний! — прокричав я в зелену пластмасову слухавку, схопивши її так сильно, що аж скривився від болю в руці. — Мені вже набридло, що ти дзвониш мені сюди й навмисне все заплутуєш! *Припини зі мною гратися!* — Я схопив ротом повітря. — Ти збіса добре розумієш, що я маю на увазі, коли кажу «тут»! Я хочу знати, де ти, в біса, є! Я *знаю*, де я, і тобі також це відомо. Просто досить клеїти дурня, *гаразд*?

— Гм… Звісно, Френку, — байдуже проказав Ерік. — Вибач, якщо я тебе роздратував.

— Ну ти… — я знову зірвався на крик, але одразу ж узяв себе в руки, заспокоївся й глибоко видихнув. — Ну ти… просто… ти просто так не роби. Я лише хотів поцікавитися, де ти.

— Так, усе гаразд, Френку. Я розумію, — спокійним тоном відповів він. — Але я справді не можу тобі цього сказати, адже хтось може підслухати. Ти ж і сам розумієш, хіба ні?

— Добре. Добре, — мовив я. — Але ж ти дзвониш не з телефонної будки?

— Так, звісно, не з будки, — знову дещо роздратовано відказав Ерік, але одразу ж заспокоївся. — Саме так. Я дзвоню з чийогось будинку. Тобто з дачі, якщо точніше.

— Що? — перепитав я. — З чиєї? З чиєї дачі?

— *Не знаю*, — відповів Ерік, і я майже почув, як він стенув плечима. — Але якщо тебе це справді цікавить, то гадаю, що можу дізнатися. Тобі справді цікаво?

— Що? Ні. Так. Тобто ні. Яка різниця? Але де… я маю на увазі, як… до кого ти?..

— Послухай, Френку, — стомлено сказав він, — це просто чиясь дача або заміський будинок, ото й усе. Я не знаю, хто власник, але, як ти влучно зауважив, яка різниця.

— Тобто ти хочеш сказати, що *увірвався* до когось *додому*? — запитав я.

— Так, а що? Відверто кажучи, мені навіть вриватися не довелось. Я знайшов ключ до задніх дверей у ринві. Що в цьому такого? Тут дуже гарно й мило.

— Ти не боїшся, що тебе впіймають?

— Не надто. Я сиджу у вітальні, вікна якої виходять на під'їзну алею, і мені видно всю дорогу. Жодних проблем. Я маю їжу, тут є ванна й телефон, а холодильник такий, що й вівчарка влізе. Є ліжко й усе необхідне. Шик.

— *Вівчарка*?! — скрикнув я.

— Ну так, якби вона в мене була. У мене її нема, але якби була, то міг би *її* там тримати. Бо ж він…

— Припини, — перебив я, ще раз заплющивши очі й випроставши поперед себе руку, неначебто Ерік стояв поряд. — *Не* розповідай мені такого.

— Добре. Я просто подумав подзвонити тобі, сказати, що зі мною все гаразд, і дізнатися, як у тебе справи.

— У мене — добре. Але з тобою точно все гаразд?

— Так. Ніколи не почувався краще. Усе чудово. Гадаю, річ у дієті. Усі ці…

— Слухай! — у розпачі перебив його я, відчуваючи, як мої зіниці розширяються й мені кортить запитати: «А хіба вранці ти нічого не *відчув*? На світанку? Нічого? Тобто геть нічогісінько? Усередині… е… усередині нічого не відчув? Зовсім нічого?»

— Що ти там *лопочеш*? — дещо розлючено спитав Ерік.

— Сьогодні рано-вранці ти що-небудь відчув?

— Що, в біса, значить «що-небудь відчув»?

— Ну, чи з'явилося в тебе яке-небудь *відчуття*? Мене цікавить, чи сьогодні на світанку ти взагалі бодай щось відчув?

— Ну… — повільно й зважено протягнув Ерік. — Дивно, що ти про це заговорив, але насправді…

— Так? Так? — збуджено перепитав я, настільки сильно притиснувши слухавку до рота, що клацнув зубами по мікрофону.

— Нічогісінько. Щиро кажучи, сьогоднішній ранок був одним із небагатьох, коли я можу цілком упевнено стверджувати, що нічогісінько не відчував, — люб'язно повідомив мені Ерік. — Я спав.

— Але ж ти казав, що ніколи не спиш! — розлючено зауважив я.

— Господи, Френку, ніхто не ідеальний. — Я почув, як він засміявся.

— Але ж… — почав я, а тоді стулив рота й скреготнув зубами; знову заплющив очі.

— Так чи інакше, Френку, старий, відверто кажучи, ця розмова починає мені набридати. Можливо, я зателефоную тобі якось пізніше, але в будь-якому разі ми невдовзі побачимося. Па-па.

Навіть не встигши нічого відповісти, я почув, як зв'язок обірвався, і лишився стояти обурений та злий, розгнівано позираючи на слухавку в руці, неначе це вона була в усьому винна. Мені закортіло її об щось ударити, але, подумавши, що це вже надто скидалося б на кепський жарт, просто з силою кинув її на важіль. Слухавка теленькнула у відповідь, я зиркнув на неї ще раз, а тоді розвернувся до неї спиною, спустився до вітальні, гепнувся на крісло, схопив пульт і хвилин десять перемикав канали. Відтак зрозумів, що з одночасного перегляду трьох телепрограм (новин, ще одного жахливого американського кримінального серіалу й передачі про археологію) я дізнався аж ніяк не менше, ніж якби дивився їх по черзі. З огидою відкинувши від себе пульт, я вискочив надвір і помчав у присмерку до моря, щоб пожбурляти каміння у хвилі.

9

Що трапилося з Еріком

Я прокинувся доволі пізно, пізніше, ніж зазвичай. Батько повернувся додому, щойно я прийшов з пляжу, а оскільки я одразу ж уклався в ліжко, то спав довго й добре виспався. Уранці я зателефонував Джеймі, слухавку зняла його мати й сказала мені, що він пішов до лікаря, однак незабаром має повернутися. Склавши рюкзак, я повідомив батька, що додому з'явлюся лише рано ввечері, і вирушив до міста.

Коли я дістався будинку Джеймі, він уже був удома. Ми вихилили по кілька склянок старої доброї «Червоної смерті» й досхочу наговорились; потім, після того як об одинадцятій ми трошки перехопили і його мати почастувала нас своїми домашніми пирогами, я пішов від Джеймі й рушив до пагорбів за містом.

Здершись пологим схилом скелі над лісництвом на порослу вересом вершину, я вмостився на великому валуні й з'їв свій ланч. Повітря над Портенілом тремтіло від спеки, пасовище було поцятковане білими вівцями, за ним виднілися дюни, звалище, острів (направду, звідти, де я сидів, не було видно, що то острів; він здавався просто частиною суходолу), піски та море. У небі висіло кілька невеличких хмаринок; перед обрієм, понад гладінню моря й затоки, його блакить потроху бліднула. У мене над головою співали жайворонки, і я бачив, як угорі ширяв канюк, виглядаючи, чи нічого не ворушиться поміж трави, вересу, рокитника й дроку. Довкола дзижчали й кружляли комахи, тож, доки я їв сендвічі й пив апельсиновий сік, мені доводилося відмахуватися від них віялом із папороті.

Ліворуч вершини пагорбів простягалися на північ і, поступово вивищуючись, танули в сіро-блакитній мерехтливій далині. Я розглядав у бінокль місто під собою: поспостерігав, як вантажівки й легкові автомобілі їхали головною дорогою, і простежив, як поїзд, що прямував на південь, спинився в місті, а тоді знову помчав далі, звиваючись приморською рівниною.

Час від часу я люблю вибиратися за межі острова. Утім не надто далеко; мені досі подобається за можливості не втрачати його з виду, проте іноді корисно змінити місце перебування й, опинившись дещо віддалік, поглянути на речі в перспективі. Звісно, я розумію, наскільки цей клаптик землі маленький; я не дурний. Я знаю розміри планети й те, наскільки мізерна її частина мені відома. Я передивився надто багато телепрограм про природу й подорожі, тож доволі добре усвідомлюю, наскільки мій безпосередній досвід пізнання обмежений; проте в мене не виникає бажання його розширювати, я не маю потреби подорожувати іншими країнами, досліджувати чужі землі або знайомитися з різними людьми. Мені відомо, хто я, і я усвідомлюю обмеженість своїх можливостей. У мене достатньо причин обмежувати свій кругозір; одна з них — страх (о, так, і я це визнаю), а ще — потреба почуватися впевнено й безпечно у світі, який цілком випадково повівся зі мною надто жорстоко в тому віці, коли я аж ніяк не міг цьому завадити.

До того ж мене застеріг приклад Еріка.

Ерік поїхав геть. Ерік, такий розумний, кмітливий, чуйний і перспективний, полишив острів і спробував жити, як йому заманеться; обрав свій шлях і йшов ним. Це призвело до майже цілковитого знищення його особистості й перетворило мого брата на зовсім іншу людину, лишень безсоромно схожу на того притомного юнака, яким він був колись.

Утім він усе одно лишався моїм братом, і певною мірою я досі його любив. Гадаю, я любив його попри будь-які зміни, так, як він любив мене, незважаючи на мою неповносправність. Припускаю, це нагадувало бажання захищати, яке жінки мають відчувати до дітей, а чоловіки — до жінок.

Ерік полишив острів ще до мого народження й приїздив тільки на канікули, однак, на мою думку, духовно він завжди був тут, тож коли через рік після нещасного випадку, який трапився зі мною, він усе ж повернувся по-справжньому і наш батько вирішив, що ми вже достатньо виросли, щоб він зміг піклуватися про нас обох, його присутність жодним чином мене не обурювала. Навпаки, ми від початку подружилися, і я переконаний, що насправді йому самому було незручно, адже я вештався за ним, мов раб, та в усьому його наслідував, однак оскільки це був Ерік, то він надто піклувався про почуття інших, щоб сказати мені правду й у такий спосіб образити.

Коли його відправляли до приватних шкіл, я нидів і чахнув; коли ж під час канікул він повертався, я оживав: стрибав, радів, у мені вирувало життя. Літо за літом ми проводили на острові разом, запускали повітряних зміїв, виготовляли моделі з дерева, пластмаси, «леґо», «меккано» і будь-чого, що траплялося нам на шляху, зводили дамби й халабуди, рили траншеї. Керували моделями літаків і яхт, будували піщані буєри з вітрилами, засновували таємні товариства, вигадували шифри й мови. Ерік розповідав мені історії, які придумував на ходу. Деякі з них ми розігрували: історії про відважних солдатів, які воювали серед дюн, перемагали й воювали далі, воювали й іноді помирали. Це були єдині випадки, коли Ерік навмисне робив мені боляче, бо ж часом за сюжетом своїх історій він мусив героїчно померти, а я сприймав усе це надто серйозно, спостерігаючи, як він лежав і вмирав у траві або серед пісків, щойно висадивши в повітря міст, дамбу чи ворожу автоколону й до того ж, цілком імовірно, врятувавши мені життя; я ковтав сльози й несильно товк його кулаками, намагаючись змінити історію так, як хотілося мені, проте він відмовлявся, вислизав із моїх рук і помирав; надто часто помирав.

Коли Еріка мучили мігрені — а часом вони тривали впродовж кількох днів, — я також знемагав; носив до запнутої шторами кімнати на третьому поверсі їжу й прохолодні напої, ходив навшпиньках, чатував над братом, а іноді й сам тремтів, коли він стогнав та корчився в ліжку. Коли Ерік страждав, я почувався розбитим, мене

ніщо не цікавило; ігри та історії видавалися дурнуватими й безглуздими, і, як на мене, сенс був лише в тому, щоб жбурляти камінці в пляшки і чайок. Я полював на чайок, постановивши, що страждати мав не Ерік, а хтось інший; коли ж мій брат очунював, мені здавалося, ніби він знову приїхав до нас на ціле літо, і я не тямив себе від щастя.

Проте врешті-решт, як це трапляється з будь-яким справжнім чоловіком, Еріка поглинула жага до пізнання зовнішнього й забрала його від мене; він поринув у справжній світ, сповнений казкових можливостей і жахливих небезпек. Ерік вирішив піти стопами батька й стати лікарем. Він сказав мені, що для нас майже нічого не зміниться; здебільшого влітку він так само буде вільний навіть попри те, що йому доводитиметься працювати в глазгівській лікарні або їздити з іншими лікарями до пацієнтів; він сказав мені, що ми так само будемо разом, проте я знав, що це неправда, і бачив, що глибоко в душі він також це розумів. Я зауважив це з його погляду й голосу. Він покидав острів, полишав мене.

Я не міг його звинувачувати — навіть тоді, коли мені було найважче. Це був Ерік, він був моїм братом, він робив те, що повинен був робити, так само як той відважний солдат, що помирав за свій обов'язок або заради мене. Як я міг наважитися сумніватися в ньому або звинувачувати його, якщо він ніколи навіть *не припускав* можливості сумніватися або звинувачувати в чомусь мене? Боже мій! Подумати лишень про всі ті вбивства, про трьох убитих мною маленьких дітей, про братовбивство! А йому навіть на думку не могло спасти, що я міг якимось чином бути причетним бодай до одного з них. Інакше я б про це довідався. Якби Ерік у чомусь мене підозрював, то просто не зміг би дивитися мені в очі, адже він зовсім не вмів обманювати.

Тож він подався на південь; спершу на рік, вступивши раніше за решту, оскільки блискуче склав іспити, а згодом — на другий. Улітку він повернувся, але вже тоді змінився. Він усе ще намагався дружити зі мною, як і раніше, проте я відчував, що йому доводилося себе до цього змушувати. Він був не зі мною, його душа більше не трималася острова. Він прагнув бути зі своїми університетськими знайомими, займатися улюбленою наукою; імовірно, його душа витала всім світом, от лишень на острів уже не зазирала. Зі мною її більше не було.

Ми ходили на прогулянки, запускали повітряних зміїв, зводили дамби й таке інше, однак тепер усе змінилося; він був дорослим, який просто допомагав мені розважатися, а не ще одним хлопцем, готовим розділити зі мною власне щастя. Нам було непогано разом, і я так чи інакше радів його приїзду, проте сам він відчув неабияке полегшення, коли, провівши місяць на острові, зміг доєднатися до своїх університетських друзів і поїхати з ними відпочивати на південь Франції. Я журився, розуміючи, що втратив друга й брата, таким, яким знав його колись, і щонайгостріше відчував своє каліцтво — тобто те, що, як мені було відомо, назавжди залишить мене підлітком, а отже, ніколи не дозволить вирости й стати справжнім чоловіком, здатним торувати власний життєвий шлях.

Того відчуття я позбувся швидко. У мене був Череп, Фабрика, і до того ж я відчував компенсаторне чоловіче задоволення: я радів блискучим досягненням Еріка в зовнішньому світі, у той час як сам поволі ставав беззаперечним володарем острова й прилеглих територій. Ерік писав мені листи, у яких розповідав про свої успіхи, дзвонив додому, спілкувався зі мною й батьком і змушував мене сміятися під час наших телефонних розмов, як це вміють робити розумні дорослі, навіть якщо ти й не хочеш, щоб тебе смішили. Він ніколи не дозволяв мені відчути, що повністю покинув мене або острів.

А тоді стався нещасний випадок, який — про що ні мені, ні моєму батькові на той час не було відомо — наклався ще й на інші речі, і цього виявилося достатньо, щоб знищити навіть ту змінену, проте все ж відому мені людину. Ерік став таким, яким був раніше, але заразом перетворився на щось абсолютно інше — амальгаму зі свого колишнього «я» (по-сатанинськи вивернутого навспак) та особистості більш досвідченого чоловіка, дорослого, понівеченого, небезпечного, спантеличеного, жалюгідного й безумного водночас. Він нагадував мені розбиту голограму, повне зображення якої містилося в кожному її осколку, що був не лише уламком, але й водночас окремим цілим.

Це трапилося під час його другого року навчання, коли він допомагав у великій клініці при університеті. Йому навіть не треба було постійно перебувати в надрах тієї лікарні поруч із відбракованими представниками людства; він допомагав у вільний час. Згодом ми з батьком дізналися, що в Еріка були проблеми, про які він нам не розповідав. Він покохав дівчину, але ця історія погано закінчилася — урешті-решт вона сказала, що не кохає його, і втекла до іншого. Якийсь час Еріка мучили особливо сильні мігрені й заважали йому навчатися. Як через це, так і через невдачу з дівчиною, він неофіційно влаштувався в лікарню неподалік від університету, де допомагав медсестрам під час нічних змін і скнів над своїми книжками в темряві палат, доки довкола стогнали й кашляли старі, молоді й хворі.

Так він робив і тієї ночі, коли трапився неприємний випадок. У палаті, де він допомагав, тримали немовлят і маленьких дітей, які були настільки скаліченими, що за стінами лікарні на них у будь-якому разі чекала смерть, хоча ніхто не розраховував, що навіть за наявності належної допомоги вони протягнуть набагато довше. Про всі тодішні події ми дізналися з листа медсестри, яка товаришувала з моїм братом, і з тону листа стало зрозуміло, що, на її думку, не дозволяти деяким із тих дітей померти було несправедливо; вочевидь, вони просто слугували експонатами, яких лікарі та консультанти демонстрували студентам.

Стояла спекотна, задушлива липнева ніч, а Ерік сидів у цьому мерзенному місці поряд із лікарняною котельнею та складськими приміщеннями. У нього цілий день боліла голова, і коли він потрапив до палати, його почала мучити жахлива мігрень. Система вентиляції вже протягом кількох тижнів працювала абияк, і попри те, що техніки намагалися її полагодити, тієї ночі було спекотно й парко, а за таких умов Ерікові мігрені завжди посилювалися. Приблизно за годину хтось мав його змінити, інакше, гадаю, навіть Ерік визнав би поразку, повернувся б до свого гуртожитку і вклався б у ліжко. Натомість він обходив палату, міняв пелюшки, заспокоював немовлят, які невпинно пхикали, робив перев'язки, ставив крапельниці і т. д., у той час як у нього самого розколювалась голова, а перед очима танцювали вогні та іскри.

Дитина, про яку він піклувався, коли це трапилося, була, так би мовити, овочем. Окрім решти вад вона страждала на абсолютне нетримання, не здатна була видавати жодних звуків, окрім булькання, не могла належним чином контролювати свої м’язи — навіть шию їй необхідно було підтримувати за допомогою спеціальної скоби, — а її голову накривала металева пластина, оскільки кістки черепа так і не зрослися й навіть шкіра над мозком була тонкою, мов папір.

Що кілька годин її необхідно було годувати особливою сумішшю. Ерік саме це й робив, коли помітив, що дитина поводиться дещо тихіше, ніж зазвичай, тобто просто безвільно сидить на своєму стільці, втупившись поглядом перед собою, ледве дихає, очі затуманені, а на її звично байдужому обличчі застигла майже блаженна усмішка. Схоже, дитина виявилась неспроможною харчуватись, хоча здебільшого це була одна з небагатьох діяльностей, яка їй подобалася і до якої вона навіть могла долучитись. Ерік був терплячим і довго тримав ложку перед розфокусованими очима дитяти; він підніс її дитині до губ, очікуючи, що та, як зазвичай, висолопить язика або ж спробує нахилитися й узяти ложку до рота, проте тієї ночі вона просто сиділа, не булькотіла, не хитала головою, не совалась, не вимахувала руками й не закочувала очі, а лишень незмінно дивилася перед собою з дивним виразом на обличчі, який можна було помилково сприйняти за вияв радості.

Ерік не здавався й підсів ближче, намагаючись не зважати на давкий біль, попри те що мігрень поступово посилювалась. Він заговорив до дитини лагідним голосом, у відповідь на що вона, як правило, починала крутити очима й розвертала голову до джерела звуку, однак цього разу геть ніяк не зреагувала. Ерік звірився з аркушем паперу, що висів біля стільця, щоб дізнатися, чи не давали дитині якихось додаткових ліків, але все було як завжди. Він підсунувся до дитини ще ближче й продовжив ласкаво її припрошувати, водячи в неї під носом ложкою й докладаючи всіх можливих зусиль, щоб приборкати хвилі болю, які перекочувались у його голові.

Аж раптом щось впало йому в око — немовби якесь ворушіння, заледве помітне на поголеному черепі усміхненої дитини. Що б то не було, воно здалося йому крихітним і повільним. Ерік кліпнув очима і струснув головою, намагаючись бодай у такий спосіб загасити тремкі спалахи мігрені. Усе ще тримаючи ложку з кашею в руці, він звівся на ноги. Нахилившись до черепа дитини ближче, Ерік придивився до її голови уважніше. Нічого не побачивши, він оглянув краї металевої шапочки й начебто помітив під нею щось дивне, а тому легко зняв її з голови дитини й зазирнув усередину, щоб перевірити, чи все там гаразд.

Працівник котельні почув крики Еріка й увірвався в палату, вимахуючи великим гайковим ключем; він знайшов Еріка в кутку, де той, затиснувши голову між колін, напівсидячи-напівлежачи, скорчився в позі ембріона на кахляній підлозі й верещав не своїм голосом. Перевернутий стілець із прив’язаною до нього дитиною, що й досі усміхалася, лежав за кілька ярдів від мого брата.

Чоловік потрусив Еріка за плечі, однак той ніяк не зреагував. Тоді він поглянув на дитину на стільці й рушив до неї, імовірно, збираючись поставити стілець як належить; зробивши кілька кроків уперед, він помчав до дверей, але зблював, так і не встигши добігти до виходу. Медсестра з горішнього поверху, зайшовши подивитися, з приводу чого тут зчинили такий ґвалт, натрапила на працівника котельні в коридорі, де той досі боровся зі спазмами нудоти. До того часу Ерік уже припинив кричати й затих. Дитина все ще усміхалася.

Медсестра підняла стілець. Не знаю, чи ковтала вона блювоту, яка підступала їй до горла, і чи паморочилось їй у голові, а чи, можливо, їй доводилося бачити й страшніші речі й вона просто поставилася до цього як до проблеми, яку необхідно було вирішити, але врешті-решт вона все залагодила, покликала по телефону на допомогу й рішуче підняла Еріка з кутка. Медсестра всадовила його на стілець, накрила голову дитини рушником і заспокоїла працівника котельні. Вона ж дістала з черепа усміхненої дитини ложку. Ймовірно, Ерік запхав її туди, вирішивши в першу мить безумства вичерпати те, що побачив усередині.

Вочевидь, під час попередніх перебоїв у роботі вентиляційної системи в палаті завелися мухи. Вони пролізли під іржостійку сталеву шапочку й відклали під нею яйця. Піднявши металеву пластину й відчуваючи завислий над ним тягар людських страждань, а також потужний тиск задушливого, спекотного й темного міста довкола, Ерік, у якого розколювався від болю череп, побачив перед собою клубок жирних личинок, що, повільно звиваючись і плаваючи в суміші своїх травних соків, пожирали мозок дитини.

Власне, здавалося, що за якийсь час Ерік очуняв. Йому вкололи заспокійливі препарати, дві доби він пролежав у лікарні як пацієнт, а після того кілька днів відпочивав у своїй кімнаті гуртожитку. За тиждень він повернувся до навчання й почав відвідувати заняття, як і завжди. Лише кільком людям було відомо, що щось трапилося, і вони зауважили, що Ерік став поводитися тихіше, — ото й усе. Ми ж із батьком знали лише те, що через мігрень він був змушений ненадовго облишити навчання.

Згодом до нас дійшли чутки про те, що Ерік почав пиячити, пропускати свої заняття, з’являтися на чужих, кричати вві сні й будити своїх сусідів на поверху, вживати наркотики, не приходити на іспити й практикуми… Урешті-решт йому запропонували взяти академвідпустку до наступного навчального року, оскільки він надто багато пропустив. Ерік зустрів цю пропозицію в штики; він склав усі свої книжки на купу в коридорі перед кімнатою свого наукового керівника й підпалив їх. На щастя, його не засудили; університетське керівництво подивилося на дим і незначні пошкодження древніх дерев’яних панелей крізь пальці, й Ерік повернувся на острів.

Але не до мене. Він відмовлявся мати зі мною справи, зачинявся у своїй кімнаті, дуже гучно слухав музику й майже не виходив — хіба що в місто, де йому швидко відмовили в обслуговуванні в усіх чотирьох пабах через те, що він починав бійки, кричав і матюкався на відвідувачів. Коли він усе ж мене помічав, то просто дивився на мене квадратними очима або ж стукав собі пальцем по носі й хитро підморгував. Під очима в нього з’явилися

тіні, згодом — мішки, а ніс почав часто посмикуватись. А одного разу він підхопив мене на руки й поцілував у губи, і тоді я справді перелякався.

Батько став таким само неговірким, як і Ерік. Він зробився відлюдьком, влаштовував собі довгі прогулянки й увесь час проводив у похмурому, самозаглибленому мовчанні. Тато почав курити сигарети й на якийсь час став запеклим курцем. Десь на місяць будинок перетворився на справжнє пекло, у ньому практично неможливо було перебувати, тож я багато гуляв на свіжому повітрі або ж сидів у своїй кімнаті й дивився телевізор.

Потім Ерік узявся лякати міських дітлахів — спершу жбурляв у них черв’яками, а згодом, перестрівши по дорозі зі школи, уже запихав їх за комір. Коли Ерік почав примушувати дітей їсти жмені черв’яків і личинок, кілька батьків, учитель і Діґґз завітали на острів, щоб поспілкуватися з нашим батьком. Я обливався потом у своїй кімнаті, доки внизу, у вітальні, батьки дітей кричали на тата. З Еріком намагалися порозмовляти лікар, Діґґз і навіть працівник соціальної служби з Інвернесса, але той здебільшого відмовчувався; лишень сидів, усміхався й іноді зауважував, що черв’яки — це джерело білків. Якось він повернувся додому, весь скривавлений і побитий, з чого ми з батьком виснували, що його підстерегли й відлупцювали якісь старші хлопчаки або хтось із батьків.

Те, що в місті почали зникати собаки, помітили ще за кілька тижнів до того, як зграя дітлахів заскочила мого брата з йоркширським тер’єром, якого той облив бензином і підпалив. Батьки повірили своїм дітям, а відтак вирушили на пошуки Еріка й побачили, як він учинив те саме зі старим дворнягою, якого впіймав, приманивши анісовим драже. Вони переслідували Еріка в лісі за містом, однак тому вдалося втекти.

Того вечора Діґґз ізнову приїхав на острів, щоб повідомити нам, що мусить заарештувати Еріка за порушення громадського порядку. Він чекав допізна й вихилив лише дві чарки віскі, запропоновані йому батьком, проте Ерік так і не з’явився. Діґґз поїхав геть, батько чекав далі, але Ерік тієї ночі не повернувся. Додому він прийшов лише через три дні, після того як зникло ще п’ять собак, — виснажений, брудний, пропахлий бензином і димом, в обірваному одязі, зі схудлим та замурзаним обличчям. Батько почув, як рано-вранці Ерік переступив поріг будинку, порився в холодильнику, з’їв за один раз кілька порцій і поплентався нагору відсипатись.

Тато прокрався до телефону й викликав Діґґза, який прибув ще до сніданку. Певно, Ерік щось почув або ж побачив, оскільки вийшов через вікно своєї кімнати, спустився ринвою й утік на Діґґзовому велосипеді. Минув тиждень, зникло ще дві собаки, й урешті-решт мого брата затримали за тим, як він просто посеред вулиці зливав бензин із чийогось автомобіля. Під час проведення громадянського арешту Еріку зламали щелепу, і цього разу йому втекти не вдалося.

За кілька місяців його визнали душевнохворим. Ерік пройшов усі можливі тести, незліченну кількість разів намагався втекти, зчиняв напади на санітарів, працівників соціальних служб і лікарів, а також погрожував їм судом і вбивствами. Поступово його переводили до більш закритих установ і на дедалі довший термін, тести тривали, погрози й боротьба не вгавали. До нас із батьком дійшли чутки, що врешті-решт, опинившись у лікарні дещо південніше Глазго, він заспокоївся й припинив свої спроби втекти, однак нині, мабуть, усе ж очевидно, що Ерік — і, схоже, цілком успішно — лише присипляв увагу й пильність охорони.

А тепер він повертався, щоб побачитися з нами знову.

Я поволі оглядав у бінокль територію під собою, з півночі на південь, від одного марева до іншого, роздивлявся місто, дороги, залізницю, поля та піски, і мене не полишала думка, що, можливо, я вже натрапляв поглядом на місце, де наразі переховується Ерік, якщо, звісно, йому вдалося дістатися аж так далеко. Я відчував, що він десь поблизу. Мені бракувало підстав для певності, однак у нього був час, учора його голос у слухавці звучав набагато чіткіше, ніж раніше, і… я просто це відчував. Можливо, він десь неподалік, заліг і чекає, доки настане ніч, щоб рушити далі, а можливо, крадеться лісами, серед кущів дроку чи лощиною між дюн, прямуючи до будинку або ж вишукуючи собак.

Пройшовши вздовж пасма пагорбів, я спустився за кілька миль південніше від міста в затінок соснового лісу; навколо панувала тиша, і лишень десь здалеку долинало дзижчання бензопил. Я перетнув залізничні колії, проминув поля, на яких під поривами вітру колихався ячмінь, перейшов через дорогу, продерся крізь необроблене овече пасовище й вийшов до пісків.

Доки я просувався вздовж берега по твердому піску, в мене почали боліти ступні й дещо набрякли ноги. З моря налетів легкий вітерець, і я неабияк зрадів, оскільки він прогнав хмари, а сонце, хоча вже й почало поступово хилитися на захід, усе ж досі світило доволі яскраво. Діставшись річки, яку мені вже довелося один раз перетнути серед пагорбів, я перебрів через неї знову й рушив до моря, піднімаючись до дюн і прямуючи туди, де мав бути висячий міст. Переді мною розбігалися вівці — деякі з них були обстрижені, деякі — досі кошлаті, — тварини відскакували з надривним беканням подалі, але, опинившись, як їм здавалося, у безпеці, вони зупинялися й схиляли голови до землі або ж ставали на коліна й продовжували скубти подекуди вкриту квітами траву.

Пригадую, як колись я зневажав овець за їхню несусвітню тупість. Я дивився, як вони постійно їдять, їдять і їдять, і бачив, що собаки здатні були перехитрити цілу отару; я переслідував їх і сміявся з того, як вони тікали, спостерігав, як вони з власної волі потрапляли в найбезглуздіші ситуації, і думав, що вони цілком заслуговують на те, щоб урешті-решт перетворитися на баранину, а використання їх як ходячих машин для видобутку шерсті — це ще надто гуманно. Минуло багато років, і врешті-решт я все ж зрозумів, що ж насправді символізували вівці: не власну тупість, а нашу могутність, нашу зажерливість і самозакоханість.

Осягнувши процес еволюції й дізнавшись трішки про історію людства та тваринництво, я побачив, що безглузді білі тварини, з яких я сміявся за те, що вони бігають одна за одною по колу й застрягають у кущах, були

продуктом не лише цілих поколінь овець, а й так само цілих поколінь вівчарів; це *ми* зробили їх такими, це ми перетворили їх із диких, кмітливих, здатних до виживання звірів, якими були їхні пращури, на слухняних, переляканих, дурних і смачних виробників шерсті. Ми не хотіли, щоб вони були розумними, і якось так склалося, що разом з інтелектом вони втратили й агресивність. Барани, звісно, розумніші, але навіть їх принижують безголові самиці, з якими їм доводиться співіснувати і яких вони змушені запліднювати.

Те саме стосується курей, корів і майже всього, що на достатньо довгий час опинялося в наших жадібних, загребущих руках. Іноді мені спадає на думку, що, можливо, щось схоже трапилося з жінками, однак якою б привабливою не здавалася ця теорія, підозрюю, тут я все-таки помиляюся.

Діставшись додому якраз перед вечерею, я зголодніло накинувся на яєчню, стейк, чіпси та боби й відтак цілісінький вечір просидів перед телевізором, виколупуючи сірником рештки мертвої корови із зубів.

10

Пес-утікач

Мене завжди дратувало, що Ерік збожеволів. І хоча це відбулося не відразу, тобто він не перетворився на безумця в якусь одну мить, але, на мою думку, той випадок з усміхненою дитиною все ж щось в Еріку перемкнув і неминуче призвів до катастрофи. Якась частина його сутності не змогла змиритися з тим, що трапилося, побачене аж ніяк не вкладалося в його розуміння того, як усе має бути. Можливо, десь у глибині його душі, під часовими та культурним шарами, мов рештки Римської імперії під сучасним містом, досі збереглася віра в Бога й Ерік виявився неспроможним усвідомити, як Він, якщо Він усе ж існує (що, звісно, сумнівно), здатен був допустити, щоб така річ трапилася з будь-якою істотою, начебто створеною за Його образом і подобою.

Що б тоді в Еріку не зламалося, це була слабкість, фундаментальний недолік, якого не мусить бути в справжнього чоловіка. Жінки — про що я дізнався, переглянувши сотні, а можливо, й тисячі кінострічок та телепрограм, — не здатні витримати справді серйозних переживань; коли їх ґвалтують або коли помирають їхні кохані, вони ламаються, божеволіють, вчиняють самогубство або ж просто знемагають і помирають з горя. Я, звісно, розумію, що не всі вони схильні реагувати в такий спосіб, однак цілком очевидно, що зазвичай трапляється саме так і ті, хто є винятками з цього правила, перебувають в абсолютній меншості.

Певно, мусить бути якась невелика кількість сильних жінок, у чиїх характерах більше чоловічого, ніж у решти, але підозрюю, що Ерік став жертвою, оскільки в ньому самому було дещо забагато жіночого. Ця його чуйність, це небажання нашкодити іншим, цей витончений проникливий розум — він був таким, бо мислив надто по-жіночому. До того жахливого випадку це жодним чином Еріку не заважало, але саме в ту мить, коли він опинився в критичній ситуації, цього виявилося достатньо, щоб його зламати.

У цьому я звинувачую батька, не кажучи вже про ту недоумкувату курву, яка кинула його заради іншого. Частково батька варто винити бодай за те, наскільки безглуздо він поводився, дозволяючи малому Еріку носити будь-який одяг й обирати між сукнями та штанами; Гармсворт і Мораґ Стоув мали всі підстави перейматися вихованням свого небожа й правильно вчинили, запропонувавши про нього попіклуватися. Усе могло скластися інакше, якби не батькові навіжені ідеї, якби моя матір не ненавиділа Еріка, якби Стоуви забрали його до себе раніше; проте склалося так, як склалося, і тому сподіваюся, що батько звинувачує себе в цьому не менше, ніж я його. Я хочу, щоб над ним повсякчас нависав тягар провини, щоб він страждав на безсоння, щоб холодними ночами його переслідували жахіття й, щойно йому таки вдасться поринути в сон, нехай би він одразу ж прокидався, залитий потом. Він на це заслуговує.

Того вечора, коли я повернувся з прогулянки серед пагорбів, Ерік не телефонував. Я рано вклався спати, та попри те, що втомився після походу, дзвінок усе одно б мене розбудив, однак так чи інакше нічого не порушило мій сон аж до ранку. Прокинувся я у звичний для себе час, прогулявся в ранковій прохолоді серед пісків і повернувся саме вчасно, щоб з'їсти великий поживний сніданок.

Мене щось непокоїло, батько поводився тихіше, ніж зазвичай, а спека швидко наростала й у будинку робилося задушливо навіть із відчиненими вікнами. Я вештався кімнатами, визирав крізь вікна надвір, перехилявся через підвіконня, примружившись, оглядав довколишню територію. Коли батько нарешті задрімав на шезлонгу, я пішов до своєї кімнати, перевдягнувся у футболку та легкий жилет із кишенями, набив їх корисними речами, перекинув через одне плече рюкзак і вирушив оглянути підступи до острова, сподіваючись заскочити ще й на звалище, якщо там буде не надто багато мух.

Я одягнув сонцезахисні окуляри й крізь коричневе скло «поляроїдів» кольори заграли ще яскравіше. Я почав обливатися потом, щойно вийшов за поріг. Теплий бриз, у якому майже не відчувалося прохолоди, невпевнено віяв з кількох напрямків, приносячи з собою запахи трави й квітів. Я впевнено попростував стежкою, перейшов через міст, спустився вздовж затоки до струмка, перестрибуючи його відгалуження й притоки, доки не дістався того місця, де будував дамби. Там я повернув на північ і поліз на пасмо дюн, з яких відкривався вид на море; я здирався на їхні піщані верхівки, незважаючи на спеку й зусилля, яких необхідно було докласти, щоб залізти на них з південного боку, лише б отримати можливість ретельно оглянути околиці.

Надворі стояла така спека, що все навкруги тремтіло, здавалося розмитим і мінливим. Коли я торкався піску, він обпікав мені долоні, навколо мене дзижчали й стрекотали комахи всіх можливих видів і розмірів. Я постійно від них відмахувався.

Час від часу я користувався біноклем, витирав із чола піт, підносив окуляри до очей і вдивлявся крізь тремке спекотне марево в далечінь. Голова чухалася від поту, свербіло в промежині. Я перевіряв свої речі частіше, ніж зазвичай, розгублено зважував у руці мішечок зі сталевими кульками, торкався ножа «боуї» й рогатки, що висіли на поясі, пересвідчувався, чи не загубив запальничку, гаманець, гребінець, дзеркальце, ручку та папір. Я попивав воду з прихопленої з собою фляжки, хоча вона була теплою й уже відгонила затхлістю.

Оглядаючи піски й плюскотливе море, я раз по раз натрапляв поглядом на цікаве сміття, проте тримався дюн, а коли треба було, то здирався дедалі вище, продовжуючи рухатися на північ, перестрибуючи через струмки й маленькі болітця, і невдовзі проминув Бомбове Коло, а тоді й те досі безіменне місце, де Есмеральда поринула в небо.

Я подумав про них лише тоді, коли вони вже лишилися позаду.

Приблизно за годину я звернув углиб суходолу, а тоді рушив на південь повз останні дюни, з яких було видно

поросле чагарником пасовище, де, нагадуючи повільних личинок, неспішно походжали й скубли траву вівці. Якийсь час я постояв, спостерігаючи, як високо в чистому блакитному небі кружляв у висхідних потоках теплого повітря великий птах, розвертаючись то в один, то в інший бік. Під ним, випроставши крила й витягнувши білі шиї, шугало в пошуках чогось їстівного кілька чайок. На вершечку однієї з дюн я знайшов мертву жабу, суху, застряглу в піску, із запеклою кров'ю на спині, і задумався над тим, як же вона туди потрапила. Ймовірно, її впустила якась пташка.

Урешті-решт, щоб сховати очі від сонця, я одягнув на голову свого зеленого кашкета. Завернув на стежку, порівнявся з островом і будинком. Я продовжував рухатися далі, однак подеколи все ж спинявся й роззирався навкруги в бінокль. Приблизно за милю від мене поміж дерев виблискували легкові автомобілі й вантажівки — там була траса. У небі пролетів гелікоптер; найімовірніше, він прямував на одну з бурових платформ або ж до трубопроводу.

Одразу по полудні я вийшов до звалища, перед яким росло кілька низьких дерев. Примостившись у затінку одного з них, я оглянув територію в бінокль. Там копирсалися чайки, але людей я не помітив. Посередині палало вогнище, над яким звивалась тонка цівка диму, навкруги простягалися гори привезеного з міста та його околиць сміття: картонні коробки, чорні поліетиленові пакети, а також блискучі іржаво-білі старі пральні машинки, кухонні плити й холодильники. Ураз здійнявся крихітний смерч, якусь хвильку покружляв у повітрі папір, а тоді розвіявся, наче його й не було.

Я попростував звалищем, насолоджуючись солодкуватим запахом гнилизни. Ко́пав ногами сміття, перевертав черевиком усілякі цікавинки, однак нічого вартого уваги мені так і не трапилося. Одна з причин, з огляду на яку я вже багато років поспіль люблю сюди ходити, полягає в тому, що звалище мінливе; воно постійно ворушиться, нагадуючи величезний живий організм, і розростається, мов гігантська амеба, що поглинає життєдайні землі й вбирає в себе людське сміття. Проте сьогодні воно здавалося стомленим та знудженим. Це мене дратувало, і я ледь стримував злість. Я пожбурив кілька аерозольних балончиків у кволе вогнище, але навіть це не принесло розради, бо ж, зайнявшись блідим полум'ям, вони лише тихесенько тріснули. Полишивши звалище, я рушив далі на південь.

На березі маленького струмка, приблизно за один кілометр від звалища, стояло просторе бунгало, заміський будинок із видом на море. Воно було зачинене й закинуте; на вибоїстій дорозі, що вела до будинку, а звідти на пляж, я не помітив жодних свіжих слідів. Саме цією дорогою Віллі, ще один друг Джеймі, катав нас на своєму старому мінівені — тоді ми ганяли пляжем і машину добряче заносило на піску.

Я позазирав крізь вікна в порожні кімнати й побачив там старі недоладні меблі; запилюжені й занедбані, вони ховалися в тіні. На столі лежав старий журнал із пожовклим на сонці кутиком. Сівши в затінку фронтону, я допив свою воду, зняв кашкета й витер хусточкою чоло. З розташованого дещо далі на узбережжі полігона долинали приглушені вибухи; у західному напрямку над спокійним морем пролетів реактивний винищувач.

За будинком починалося пасмо невисоких пагорбів, верхівки яких поросли кущами дроку й перекошеними вітром низькорослими деревцями. Відмахуючись від мух, я навів на них бінокль; у мене починала потроху боліти голова і, навіть попри те, що я щойно пив воду, пересохло в роті. Опустивши бінокль, я знову начепив сонцезахисні окуляри й тоді почув.

Пролунало чиєсь виття. Якась тварина — Боже ж ти мій, я міг лише сподіватися, що то була не людина, — заревла від болю. Наростаюче страдницьке виття, крик, на який здатна лише тварина *на межі смерті*, рев, який ви не очікуєте почути від жодного живого створіння.

Я сидів, і з мене градом котився піт, тіло пекло й свербіло від палючої спеки; і попри це мене все одно пробрав дрож. Я весь затремтів від холоду, мов пес, що, вийшовши з води, обтрушується від носа до хвоста. Липке від поту волосся на потилиці стало дибки. Прошкрябавши руками по теплій дерев'яній стіні будинку, я підвівся так хутко, що бінокль, який висів у мене на шиї, аж підскочив. Виття чулося з боку пагорбів. Я пересунув свої «полароїди» з очей на лоба й знову схопив бінокль, стукаючи себе окулярами по надбрівних дугах, доки боровся з коліщатком фокусування. У мене тремтіли руки.

З кущів дроку вигулькнуло щось чорне, услід за ним потягнувся шлейф диму. Істота мчала вкритим пожовклою травою схилом уздовж огорожі. Бінокль стрибав у руках, але я докладав усіх зусиль, аби не випустити тварину з виду. Повітря здригалося від пронизливого, високого й страшного виття. Звір сховався за кущами, однак невдовзі я знову його побачив — він тікав і палав, спершу мчав по траві, а тоді поскакав крізь очерет, здіймаючи за собою бризки. У горлі остаточно пересохло; я не міг навіть ковтнути, я задихався, однак не припиняв стежити за твариною, яка послизалася, розверталася, звискувала, високо підстрибувала, падала й, здавалося, борсалася на місці. Раптом звір зник — за кількасот метрів від мене й приблизно на такій само відстані від верхівки пагорба.

Я одразу ж навів бінокль на вершину, оглянув увесь хребет, повернувся на те ж місце, звідки почав, окинув поглядом підніжжя, затим верхівку, ще раз провів біноклем уздовж усього пасма, спинився, щоб уважно роздивитися один із кущів, похитав головою й знову перевірив усі пагорби. У якійсь недолугій частині моєї свідомості промайнула думка про те, що у фільмах, коли люди дивляться крізь бінокль і показується те, що вони мали би бачити, вам завжди демонструють щось на кшталт перевернутої набік «вісімки», але насправді переді мною в окулярах завжди поставало майже ідеальне коло. Я опустив бінокль, швидко роззирнувся навсібіч і, пересвідчившись, що довкола не було ні душі, вискочив із затінку будинку, перестрибнув через низький дротяний паркан садка та якомога швидше помчав до пагорбів.

Здершись на верхівку, я зігнувся навпіл, нахиливши голову до колін, і якийсь час постояв так, відновлюючи

дихання та дозволяючи поту скрапувати з мого волосся на яскраво-зелену траву під ногами. Моя футболка геть прилипла до тіла. Спершись руками об коліна, я підвів голову й напружив зір, щоб оглянути зарості дроку та ряди дерев. Я окинув поглядом дальній схил і поля за ним аж до наступної череди кущів, у заглибині за якою пролягали залізничні колії. Роззираючись навсібіч, я помчав вершиною пагорба, доки не натрапив на невеличку ділянку землі, на якій горіла трава. Затоптавши полум’я, я пошукав і знайшов сліди. Побіг хутчіше, незважаючи на протести горла й легень, і дістався ще одного місця, де палала трава й уже починав займатися кущ дроку. Я збив вогонь і рушив далі.

У вузькій балці на протилежному від моря боці вершини деякі дерева мали майже нормальну форму, і лише їхні верхівки, що випиналися над пасмом пагорків, були викривлені вітром убік суходолу. Я спустився в зарослу травою улоговину й опинився серед рухливих тіней, утворених гілками й листям, які поволі гойдалися вгорі. На землі було викладене камінцями коло, у центрі якого чорніла вигоріла пляма. Озирнувшись навкруги, я помітив ділянку з притоптаною травою. Я зупинився, заспокоївся, ще раз роззирнувся навсібіч, окинув поглядом дерева, траву й папороть, проте більше нічого не побачив. Підійшовши до камінців, я торкнувся їх рукою й спробував на дотик попіл у центрі кола. Камінці й земля виявилися гарячими, надто гарячими, щоб притулити до них долоню, попри те що довкола був затінок. У повітрі відчувався запах бензину.

Я вибрався з балки й виліз на дерево, зручно влаштувався й уважно оглянув усю довколишню територію, за необхідності позираючи в бінокль. Анічогісінько.

Злізши на землю, я кілька секунд постояв на місці і, глибоко вдихнувши, збіг пагорбом по діагоналі до того місця, де мала бути тварина. Я відхилився від свого курсу лише раз, щоб затоптати ще одну невеличку пожежу. Натрапивши зненацька на вівцю, яка скубла на схилі траву, я перестрибнув просто через неї, а вона, мекнувши з переляку, поскакала геть.

Пес лежав у воді, там, де струмок витікав із болота. Він досі був живий, попри те що більша частина його чорної шерсті обгоріла, а шкіра збагряніла й сочилася кров’ю. Пса тіпало у воді, і через це мене також кинуло в дрож.

Я стояв на березі й дивився на нього. Піднімаючи тремтячу голову над водою, він міг поглянути на мене лише єдиним уцілілим оком. Довкола нього плавали грудкуваті жмути обгорілої шерсті. Я вловив запах горілої плоті й відчув, як мені під горло, трохи нижче адамового яблука, підкотився важкий клубок.

Діставши з-за пояса рогатку, я взяв із мішечка сталеву кульку, вклав її в шкіряне «сідло», відтягнув джгут, торкнувшись рукою спітнілої щоки, і вистрілив.

Голова пса смикнулась, шубовснула у воду й знову випірнула, через що тіло тварини відплило від мене й перевернулося набік. Тушу понесло течією, але невдовзі прибило до берега. З дірки, на місці якої було око, текла кров.

— Від Френка не втечеш, — прошепотів я.

Я витягнув пса зі струмка й за допомогою ножа вирив у торф’яному ґрунті трохи вище за течією яму, подекуди борючись із викликаними смородом трупа нападами блювоти. Поховавши тварину, я ще раз роззирнувся довкола і, вирахувавши напрямок бризу, який тепер трохи посилився, відійшов дещо вбік та підпалив траву. Полум’я охопило кінець вогняного шляху собаки, а також його могилу. Як я й розраховував, воно згасло, досягнувши струмка, але мені довелося затоптати ще кілька клаптиків землі, що зайнялися на протилежному березі, там, куди потрапили перекинуті вітром жаринки.

Завершивши з усім цим — приховавши докази й випаливши землю, — я розвернувся й побіг додому.

До будинку я дістався без пригод, вижлуктив дві пінти води й спробував розслабитися в холодній ванній, поставивши на бортик пакет апельсинового соку. Мене досі тіпало, і я довго вимивав сморід паленого зі свого волосся. З кухні, де мій батько готував вечерю, долинали запахи вегетаріанських страв.

Я був переконаний, що лишень трішечки розминувся з братом. Як на мене, він у тому місці не ночував, однак був там, хоча я його вже не застав. Я відчув певне полегшення, і попри те, що це важко було визнати, насправді так воно й було.

Пірнувши, я повністю опустився під воду.

На кухню я вийшов у халаті. Батько сидів на стільці в майці й шортах, спершись ліктями на стіл, і читав «Інвернесс кур’єр». Поставивши пакет з апельсиновим соком у холодильник, я підняв кришку каструлі, у якій охолоджувалося каррі. На столі стояли миски з салатом. Батько гортав сторінки газети й не звертав на мене уваги.

— Спекотно, еге ж? — мовив я, аби що-небудь сказати.

— Угу.

Я всівся з протилежного боку столу. Не підводячи голови, батько перегорнув чергову сторінку. Я відкашлявся.

— Біля нового будинку сталася пожежа. Я побачив її й загасив, — сказав я, щоб забезпечити собі прикриття.

— Погода така, — відказав батько, уп’явшись поглядом у газету. Я кивнув сам собі й обережно почухав крізь халат промежину.

— У прогнозі казали, що завтра ввечері має бути злива. Принаймні так вони сказали, — мовив я й стенув плечима.

— Ну побачимо, — відповів батько, знову перегорнув газету на першу сторінку й підвівся, щоб подивитися на каррі.

Я знову кивнув сам до себе, граючись із кінчиком пояса й мимохідь поглядаючи на газету. Батько схилився над каструлею й понюхав страву. Я ж не відривав погляду від сторінки.

Подивившись на батька, я підвівся, обійшов стілець, на якому він сидів, і став, немовби визираючи крізь відчинені двері надвір, проте насправді скосив погляд на газету. «ЗАГАДКОВА ПОЖЕЖА В ДАЧНОМУ БУДИНКУ» було написано в заголовку статті в лівому нижньому кутку першої шпальти. У дачному будинку, розташованому південніше Інвернесса, спалахнула пожежа незадовго до подання номера в друк. Поліція досі вела розслідування.

Я повернувся на свій бік столу й сів.

Урешті-решт ми взялися до каррі й салату, і я знову почав обливатися потом. Раніше я вважав дивним те, що на ранок, після того як повечеряю каррі, його запах лишався в мене під пахвами, але, дізнавшись, що в Джеймі буває так само, я заспокоївся. Каррі я їв разом із бананом та йогуртом, але так чи інакше було надто жарко; батько ж, який завжди вирізнявся доволі мазохістичним ставленням до цієї страви, цього разу не доїв майже половини своєї порції.

Коли задзвонив телефон, я, досі в халаті, сидів собі у вітальні й дивився телевізор. Я підхопився, однак почув, що батько вийшов із кабінету на дзвінок, тож зупинився біля дверей і прислухався. Мені майже нічого не було чути, проте на сходах загупали кроки, а тому я підбіг до крісла, гепнувся в нього, схилив голову набік, заплющив очі й відкрив рота. Батько прочинив двері.

— Френку! Кличуть тебе.

— Гм? — протягнув я, розліплюючи очі, поглянув на телевізор і невпевнено підвівся.

Батько лишив двері відчиненими й рушив назад до свого кабінету. Я піднявся сходами до телефону.

— Мм? Алло?

— Алло? Це Френк? — поцікавився хтось із помітним англійським акцентом.

— Так. Алло? — спантеличено відповів я.

— Гей-гей, Френкі, малий! — крикнув Ерік. — А я вже тут! У самій, так би мовити, грудній клітці ваших лісів! І досі харчуюся старими добрими *хот-догами*! Хо-хо! Як ти там, братка? Зірки тобі сприяють, га? До речі, а хто ти за знаком Зодіаку? А то я щось забув.

— Пес.

— Гав! Невже?

— Ага. А ти хто? — запитав я, слухняно підіграючи одному зі старих Ерікових жартів.

— Рак! — прокричав у відповідь він.

— Доброякісний чи злоякісний? — утомлено поцікавився я.

— Злоякісний! — проскрипів Ерік. — У мене мандавошки!

Доки він реготав, я відставив слухавку від вуха.

— Слухай, Еріку… — почав я.

— Як ти там? Як справи? Як почуваєшся? Усе добре? Як сам? Як ти? Як воно, га? Де там твоя голова? Боже мій, Френку, а знаєш, чому «вольво» *свистять*? Так і мені невтямки, але кому на це не начхати? Як там казав Троцький? «Сталін мені потрібен, як дірка в голові». Ха-ха-ха-ха-ха! Але насправді ці німецькі машини мені не подобаються. Надто вже близько в них фари розташовано. Френкі, з тобою там усе гаразд?

— Еріку…

— У ліжечко. І спати. Може, й подрочити? Ось в чім клопіт! Хо-хо-хо!

— Еріку, — повторив я, озираючись і поглядаючи вгору, аби пересвідчитися, що батька ніде не видно. — Ти не міг би стулити *пельку*?!

— Що? — тихо й ображено перепитав Ерік.

— *Собака*, — прошипів я. — Я бачив сьогодні того собаку. Біля нового будинку. Я був там. Я бачив його.

— Якого ще собаку? — розгублено запитав він. Мені було чути, як важко він зітхнув, на тлі цього почувся якийсь брязкіт.

— Не грайся зі мною, Еріку. Я бачив його. І я хочу, щоб ти це припинив, ясно? Більше жодних собак! Чуєш? Ти мене зрозумів? *Ну?*

— Що? Яких ще собак?

— Ти мене почув. Ти надто близько. Більше жодних собак. Облиш їх. І дітей також. Жодних черв’яків. Просто забудь про це. Якщо хочеш, приходь до нас — побачимося. Це буде добре. Але облиш черв’яків і припини палити собак. Еріку, я серйозно. Повір мені.

— У що мені повірити? Про що ти говориш? — жалібно проказав Ерік.

— Ти мене почув, — відповів я й поклав слухавку. Я стояв біля телефону й поглядав нагору. За кілька секунд апарат задзвонив знову. Я зняв слухавку, почув пищання й поклав її на важіль. Я постояв так іще впродовж кількох хвилин, однак більше нічого не відбулося.

Щойно я рушив до вітальні, як, витираючи руки ганчіркою, з кабінету вийшов батько; у коридорі повіяло дивним запахом, і він поглянув на мене широко розплющеними очима.

— Хто це був?

— Джеймі, — відповів я. — Просто вирішив покривлятися.

— Угу, — мовив вочевидь заспокоєний батько й повернувся до кабінету.

Окрім відрижки від каррі з татового кабінету не долинало жодного звуку. Коли під вечір стало прохолодніше, я вийшов надвір і один раз обійшов острів. З моря насувалися хмари, нагадуючи двері, що зачинялися в небі над островом, не випускаючи з нього денну спеку. З іншого боку пагорбів почувся грім, однак блискавки я не помітив. Спав я уривчасто й цілу ніч, обливаючись потом, крутився й совався в ліжку, аж доки над пісками не замайорів налитий кров’ю світанок.

11

Блудний син

Прокинувшись після останньої спроби неспокійного сну, я помітив, що моя ковдра лежала на підлозі. Менше з тим, я весь спітнів. Підвівшись, я сходив у душ, ретельно поголився й виліз на горище, доки там ще не надто напекло.

Під дахом виявилося надзвичайно задушливо. Я повідчиняв слухові вікна й визирнув надвір, роздивляючись море й суходіл у бінокль. Небо досі було похмуре; сонце світило стомлено, а бриз мав затхлий присмак. Якийсь час я порався коло Фабрики — годував мурах, павука й венерину мухоловку, оглядав дроти, витирав пилюку зі скла над циферблатом, перевіряв батарейки, а також змащував люки й решту механізмів, хоча й робив усе це радше для того, щоб заспокоїтись, а не з якоюсь певною метою. Витерши пил з олтаря, я обережно розклав на ньому всі необхідні предмети, пересвідчившись за допомогою лінійки, що всі баночки й решта речей були розміщені строго симетрично.

Коли я спустився, то вже знову обливався потом, однак часу на повторний душ не лишалось. Батько прокинувся й узявся готувати сніданок, а я тим часом подивився ранкові суботні телепрограми. Снідали ми мовчки. Поївши, я влаштував обхід острова, зазирнувши до Бункера й прихопивши з собою Мішок Голів, щоб у разі необхідності мати змогу полагодити Стовпи.

На завершення обходу мені знадобилося більше часу, ніж зазвичай, оскільки я повсякчас спинявся й вилазив на високі дюни, щоб оглянути підступи до острова. Але так нічого й не побачив. Голови на Жертовних Стовпах були в цілком доброму стані. Мені довелося замінити лише кілька мишачих голів, ото й усе. Решта голів і паль лишилася неушкоджена. На протилежному до центра острова схилі однієї з дюн я знайшов мертву чайку. Відтявши їй голову, закопав рештки неподалік від Стовпа. Голову ж, яка вже почала смердіти, я сховав у поліетиленовий пакет і поклав до мішка разом із висушеними.

Я спершу почув, а вже тоді побачив, як у повітря злетіли птахи; хтось рухався стежкою, проте я добре знав, що то лише місіс Клемп. Здершись на дюну, я простежив, як вона проїхала на своєму древньому велосипеді з кошиком через міст. Щойно стара зникла на під’їзді до будинку за дюною, я ще раз оглянув пасовище й решту дюн за ним, та окрім овець і чайок там нікого не було. Над звалищем звивався дим, із залізничної колії долинало рівномірне й ледь чутне гуркотіння старого дизеля. Небо досі було хмарне, хоча і яскраве, віяв спекотний мінливий вітер. Ближче до лінії горизонту, де завіса хмар робилася менш щільною, на морі виднілися золотаві зблиски, утім вони були далеко, надто далеко.

Завершивши обхід Жертовних Стовпів, я півгодини вправлявся у стрільбі по мішенях біля старої лебідки. Я виставив бляшанки на іржавому корпусі барабана, відійшов на тридцять метрів і збив їх усі з рогатки, використавши лише три додаткові кульки на шість бляшанок. Знайшовши всі кульки, окрім однієї, я виставив бляшанки ще раз, зайняв ту саму позицію й почав стріляти в них галькою — цього разу, щоб збити всі, мені знадобилося чотирнадцять пострілів. Я завершив своє тренування метанням ножа в дерево, яке росло біля старої овечої кошари, і з задоволенням виявив, що мені чудово вдається розраховувати кількість обертів, оскільки лезо щоразу влучало в добряче порізану кору під прямим кутом.

Повернувшись додому, я вмився, змінив футболку й зайшов на кухню саме в ту мить, коли місіс Клемп подавала на стіл першу страву, якою чомусь виявився гарячущий м’ясний бульйон. Я помахав скибкою м’якого пахучого білого хліба над мискою, стара нахилилась і гучно сьорбнула, а батько покришив у свою порцію питльований хлібець, який мав такий вигляд, наче в ньому стирчала дерев’яна стружка.

— Як ваші справи, місіс Клемп? — люб’язно поцікавився я.

— У *мене* все гаразд, — відповіла вона, нахмуривши чоло, через що її зведені брови почали нагадувати клубок шерсті на в’язаній шкарпетці. Припинивши супитись, стара поглянула на переповнену ложку, яку зупинила перед ротом, і сказала вже їй: — О, так. У *мене* все гаразд.

— Спекотно, авжеж? — мовив я й мугикнув собі під ніс. Я продовжував вимахувати хлібом над своєю мискою, а батько тим часом не зводив із мене сердитого погляду.

— Літо надворі, — проказала місіс Клемп.

— О, так. А я й забув.

— Френку, — доволі нерозбірливо сказав батько з повним ротом овочів та стружки, — здається мені, ти забув ємність цих ложок, хіба ні?

— Чверть джилла? — з невинним виразом на обличчі припустив я.

Він спохмурнів і ковтнув бульйону. Я ж не припиняв махати скибкою, зупиняючись тільки для того, щоб розворушити коричневу шкірку, яка утворювалась на поверхні супу. Місіс Клемп знову гучно сьорбнула.

— Місіс Клемп, а як справи в місті? — запитав я.

— З того, що відомо *мені*, — просто чудово, — сказала стара своєму бульйону. Я кивнув. Батько подмухав на свою ложку. — Я *чула*, що в Маккі зник *собака*, — додала місіс Клемп.

Я дещо підняв брови й зацікавлено усміхнувся. Батько ж припинив їсти й витріщився на стару — щойно місіс Клемп закінчила фразу, з його ложки почав гучно стікати суп, нагадуючи дзюрчання сечі, що лилася в унітаз.

— Невже? — махаючи скибкою хліба, перепитав я. — Як прикро! Добре хоч мого брата тут нема, інакше всі звинуватили б його.

Я усміхнувся, зиркнув на батька й знову перевів погляд на місіс Клемп, яка примружено дивилася на мене крізь пар, що здіймався над її мискою. Моя скибка, яку я використовував як віяло, розмокла й розвалилася навпіл. Я спритно впіймав шматочок вільною рукою й поклав його на тарілку для хліба, а тоді взяв ложку й на пробу зачерпнув трішечки бульйону.

— Гм... — протягнула стара.

— Сьогодні місіс Клемп не змогла дістати бургери з яловичиною, — сказав батько, прокашлявшись на слові «не», — тому замість них вона привезла тобі фарш.

— Профспілки! — сердито пробурмотіла місіс Клемп, бризкаючи слиною у свій бульйон.

Я поклав один лікоть на стіл, підпер кулаком щоку й питально поглянув на неї. Але марно. Вона так і не відвела очей від миски, тож урешті-решт я знизав плечима й продовжив їсти. Батько відклав ложку, витер рукавом чоло й спробував виколупати нігтем застряглу між двома верхніми зубами стружку.

— Місіс Клемп, — сказав я, — а вчора біля нового будинку була невеличка пожежа, і знаєте що? Я її загасив. Був там, побачив і загасив.

— Не будь хвальком, хлопче, — бовкнув батько.

Місіс Клемп промовчала.

— Але я це зробив, — усміхнувся я.

— Не думаю, що місіс Клемп це цікаво.

— Ну, *я* б так не сказала, — утрутилась стара й загадково кивнула.

— Ось бачиш? — мовив я, поглянув на батька, гмикнув і кивнув місіс Клемп, яка гучно сьорбнула бульйон.

Другу страву я їв мовчки — нею виявилося рагу, — і лише коли подали ревінь у заварному кремі, зауважив, що нова суміш спецій додала йому цікавого аромату, хоча молоко, з якого готували крем, було геть скисле. Я усміхався, батько щось собі бурчав, а місіс Клемп хлебтала крем і випльовувала шматки ревеня на серветку. Відверто кажучи, він був дещо недовареним.

Обід добряче мене підбадьорив, і попри те, що день видався навіть спекотнішим, ніж ранок, я почувався сповненим сил. Далекі яскраві просвіти над морем зникли, з-за хмар полилося густе світло, в атмосфері накопичувалися електричні заряди, віяв легенький вітерець. Я вийшов надвір і жвавим підтюпцем оббіг острів; поспостерігав, як місіс Клемп поїхала до міста, рушив у тому ж напрямку, що й вона, здерся на високу дюну, розташовану на протилежному березі протоки за кількасот метрів від мосту, і взявся оглядати в бінокль виснажені спекою землі.

Щойно я завмер, з мене градом покотився піт і я відчув, як почала боліти голова. На щастя, я прихопив із собою флягу, тож, вижлуктивши з неї всю воду, набрав із найближчого струмка ще. Мій батько, безперечно, мав рацію, коли стверджував, що в наші струмки серуть вівці, однак я був переконаний, що за роки будування дамб у мене виробився імунітет до будь-якої зарази з місцевих річок, оскільки я повсякчас втамовував спрагу їхньою водою. Випивши трохи більше, ніж мені насправді хотілося, я повернувся на верхівку дюни. Віддалік на траві нерухомо лежали вівці. Навіть чайки кудись зникли, і тільки мухи завзято дзижчали довкола. Над звалищем досі звивався дим; іще один розмитий блакитний струмінь здіймався над видолинком серед пагорбів, де валили дерева для розташованого на березі затоки целюлозного заводу. Я напружив слух, намагаючись розчути звуки бензопил, але марно.

Оглядаючи в бінокль південні території, я побачив батька. Спершу я провів біноклем повз нього, але затим знову повернувся до його постаті. Він зник і з'явився переді мною знову. Батько простував стежкою до міста. Я навів бінокль на Трамплін і побачив, як він здирався на дюну, з якої мені подобалося з'їжджати на велосипеді; коли я помітив його вперше, він саме піднявся на Трамплін. Спостерігаючи за батьком, я зауважив, як він ледь не впав перед самісінькою вершиною пагорба, але втримався на ногах і рушив далі. Невдовзі його кашкет зник за дюною. Мені здалося, що тато похитувався, мов п'яний.

Я опустив бінокль і почухав підборіддя, яке потроху починало свербіти. Це видалося мені дивним. Він не попереджав, що збирається в місто. Цікаво, що це він собі надумав?

Я збіг дюною донизу, перемахнув через протоку й на крейсерській швидкості помчав до будинку. Зайшовши крізь чорний хід, я зачув запах віскі. Спробував підрахувати, скільки минуло часу, після того як ми пообідали й місіс Клемп поїхала в місто. Схоже, приблизно година, можливо, півтори. Я рушив на кухню, де запах алкоголю

відчувався сильніше, і побачив на столі порожню півпінтову пляшку односолодового, поряд із якою лежала перевернута склянка. Пошукавши в раковині другу чарку, я не знайшов там нічого, окрім брудного посуду. Це мені не сподобалось.

Батько ніколи не лишав посуд брудним. Узявши до рук пляшку з-під віскі, я пошукав на етикетці відмітку, зроблену чорною кульковою ручкою, однак там її не виявилось. Це означало тільки те, що пляшка була новою. Я похитав головою й витер чоло кухонним рушником. Скинувши з себе жилет, я повісив його на спинку стільця.

Я вийшов у коридор і, поглянувши на сходи, помітив зняту з телефонного апарата слухавку. Підбіг і схопив її. Почув якийсь дивний шум. Поклавши слухавку на місце, я вичекав кілька секунд, а тоді знову притулив її до вуха. Звичні гудки й нічого більше. Я брязнув слухавкою по важелю, збіг сходами до кабінету, смикнув ручку дверей і навалився на них усією вагою. Хоч ти трісни!

— Чорт! — вилаявся я. Я вгадав, що сталося, і сподівався, що батько лишив кабінет незамкненим. Вочевидь, подзвонив Ерік. Тато відповів, був шокований, напився. Імовірно, рушив у місто, щоб випити ще. Купить десь на виніс — я поглянув на годинник, — хоча, можливо, на цих вихідних Роб Рой обслуговує цілодобово? Я похитав головою: яка різниця? Певно, подзвонив Ерік. І тоді батько напився. А тепер пішов у місто за добавкою або щоб побачитися з Діґґзом. Або ж із ним домовився про зустріч Ерік. Ні, навряд чи; звісно, спершу він би зв’язався зі мною.

Я поспіхом здерся на горище, відчинив слухове вікно, що виходило на протилежний берег, і оглянув підступи до острова в бінокль. Спустившись, замкнув будинок, вийшов надвір і пробіг стежкою до мосту, знову вилазячи на всі високі дюни на своєму шляху. Схоже, усе було гаразд. Я добіг до пагорба, з якого було видно Трамплін і з якого я побачив батька. Гнівно почухав промежину, вирішуючи, що ж його робити. Мені здавалося, що острів полишати не варто, однак я підозрював, що все почне відбуватися коло міста або ж десь поблизу. Я подумав потелефонувати Джеймі, але він, імовірно, був не в найкращому стані для того, щоб прочісувати Портеніл у пошуках мого батька й винюхувати палену псину.

Я всівся посеред стежки й спробував подумати. Який буде Еріків наступний крок? Можливо, він чекатиме на ніч, щоб підступитися до острова (я був упевнений, що брат збирається підійти ближче; інакше б він не перся аж сюди, хіба не так?), хоча в той же час він міг вирішити, що, телефонуючи до нас, він і так пішов на великий ризик, а отже, тепер йому варто рушити додому, не зволікаючи ані хвилини. Але, звісно ж, він міг зробити все це ще вчора, хоча в такому разі я ніяк не міг зрозуміти, що ж стало йому на заваді. Він щось планував. Або ж я надто грубо повівся з ним під час телефонної розмови. Навіщо я тоді кинув слухавку? Ідіот! А що як він збирався себе виказати? Або дати драла? І все через те, що від нього відмовився його власний брат!

Я сердито похитав головою й підвівся. Це мене ні до чого не приведе. Варто було визнати, що Ерік збирався вийти зі мною на зв’язок. Це означало лише те, що мені треба було повертатися додому, куди він зміг би мені додзвонитися або ж рано чи пізно просто прийти. Окрім того, це був осередок моєї сили й водночас місце, яке мені щонайбільше вартувало захищати. Щойно я дійшов до цього висновку, мені відлягло від серця, оскільки тепер я мав цілком визначений план — навіть якщо здебільшого я планував ні в що не втручатись; розвернувшись, я побіг назад до будинку.

Доки я був відсутній, удома стало ще задушливіше. Спершу я просто гепнувся в кухні на стілець, але згодом підвівся, помив склянку й викинув пляшку з-під віскі. Хильнувши апельсинового соку, я налив його в графин із льодом, прихопив із собою два яблука, півбуханки хліба, шматок сиру й поліз на горище. Пересунувши стілець, який зазвичай стояв посеред Фабрики, я підклав під нього кілька древніх енциклопедій, розчахнув слухове вікно, що виходило на бік суходолу, і замість подушки підклав собі під зад жмуток старих вицвілих штор. Умостившись на свій маленький трон, я почав оглядати довколишні території в бінокль. Через деякий час я дістав із коробки з іграшками старий бакелітовий ламповий радіоприймач і за допомогою перехідника ввімкнув його в другий патрон під стелею. Налаштувався на хвилю «Радіо Три» — вони саме крутили оперу Ваґнера. «Те, що треба», — подумав я й повернувся до слухового вікна.

Небо подекуди світлішало; поступово розвиднювалося й окремі ділянки землі займалися мідним сяйвом. Час від часу жовті промені осявали й будинок; я спостерігав, як тінь за моїм сараєм помалу сходила нанівець; вечоріло; серед пошарпаних хмар неспішно перекочувалося сонце. Поміж дерев зблискували вікна нової забудови, що височіла над старою частиною міста. Спершу світло торкалося одних вікон, затим інших — іноді відчинялось чи зачинялось якесь вікно, подеколи якась машина проїжджала центральними вулицями. Ковтнувши соку, я трохи потримав кубики льоду в роті, відчуваючи, як довкола мене згущується гарячий подих дому. Я продовжував оглядати довколишні землі в бінокль, роззираючись ліворуч і праворуч і водночас намагаючись не випасти з вікна. Опера скінчилась; натомість вони поставили якусь паскудну сучасну музику — чи то був крик розіп’ятого на дибі єретика, а чи виск підпаленого пса — я так і не зрозумів, проте, щоб раптом не заснути, усе-таки лишив радіо на обраній хвилі.

Десь після пів на сьому задзвонив телефон. Я підскочив, відчинив двері горища, збіг сходами й одним рухом підніс слухавку до вуха. Мене аж дрож пройняв від того, наскільки скоординовано я все це зробив.

— Так? — доволі спокійно мовив я.

— Френ’?.. — промимрив батько. — Френ’, т-ти мене ч-чуєш?

— Так, тату, це я. У чому справа? — не виказуючи свого презирства, впевнено відповів я.

— Я в м-місті, с-сину, — тихо, ледь не плачучи, проскиглив він. Затим глибоко зітхнув. — Френ’, з-знаєш, я з-

завше т-тебе л-любив… я… ц-це дзвоню… дз-звоню… з м-міста, с-сину… Щоб ти п-приїхав… с-сюди… ц-це… С-сину… Еріка вже піймали…

Я аж укляк. Задивився на шпалери над столиком для телефону в кутку між прольотами сходів. Вони були зелено-білі; на зеленому тлі просвічувався решітчатий візерунок. Кривувато наклеєні. Треба ж таке — роками їх не помічав, і ось маєш! Жах та й годі! Яким же ідіотом треба бути, щоб обрати такі шпалери?!

— Френ’? — прокашлявся батько. — Френку… сину?

Останні слова він проказав майже чітко, але потім у нього знову почав заплітатися язик:

— Френ’… т-ти там?.. Ск-кажи щось… с-сину… я т-тобі х-хочу ск-казати, що… Еріка піймали… Ч-чуєш, с-сину? Френ’, ч-чуєш м-мене?

— Я… — у мене пересохло в горлі, і я не зміг доказати речення. Прокашлявшись, я почав знову: — Я почув тебе, тату. Еріка піймали. Я почув. Скоро буду. Де зустрінемось? У відділку?

— Н-ні… ні… с-сину… Н-ні… д-давай це… ну… б-біля… цей… б-біля… б-бібліотеки… Так… д-давай… б-біля… б-бібліотеки… т-там і п-побачимось…

— *Бібліотеки*? — перепитав я. — А чому там?

— Давай… д-давай, сину… П-поспіши… ц-цей… д-добре?..

Батько брязнув слухавкою, і на лінії запала тиша. Повільно натиснувши на важіль, я відчув поколювання в легенях; у грудях лунко стукнуло серце, й у мене запаморочилось у голові.

За хвилину я піднявся сходами на горище, зачинив слухове вікно й вимкнув радіо. У мене починали боліти ноги — вочевидь, останнім часом я перенапружився.

Доки я йшов стежкою до міста, хмари з просвітами поволі сунули вглиб суходолу. Як на о пів на сьому надворі було доволі темно, над землею западав м’який літній присмерк. Коли я проминав птахів, кілька з них апатично злітали в повітря, але більшість лишалася сидіти на телефонних дротах, що зміїлися на щуплявих стовпах аж до самого острова. Вівці огидно, уривчасто мекали, маленькі ягнята вторили їм у відповідь. Дещо віддалік пташки розсілися на парканах із колючого дроту, у яких там, де за них чіплялися вівці, стирчали жмути брудної шерсті. Попри велику кількість випитої впродовж дня води, мене знову починав діймати тупий біль у голові. Я зітхнув і рушив далі; дюни повільно відступали, за ними починалися необроблені поля й скуйовджене пасовище.

Я сів на землю, спершись спиною об піщаний схил однієї з останніх дюн, і витер чоло. Струсивши краплі поту з пальців, я оглянув завмерлих овець і птахів на дротах. З міста долинали дзвони — імовірно, з католицької церкви. Можливо, вирішили сповістити про те, що їхні кляті собаки тепер у безпеці. Я усміхнувся, фиркнув від сміху й окинув поглядом траву, чагарник і бур’ян, за якими височів шпиль Церкви Шотландії. Ще трішки, і я мав побачити бібліотеку. Я відчував, як у мене нили ноги, і знав, що сідати було не варто. Щойно я знову рушу далі, вони почнуть боліти. Звісно ж, я збіса добре розумів, що лише тягну час, щоб пізніше дістатися міста, так само як і не поспішав виходити з дому після батькового дзвінка. Я знову поглянув на птахів, що, мов ноти на нотному стані, сиділи на дротах, які принесли мені останні новини, і зауважив, що одну ділянку вони чомусь оминали.

Насупившись, я придивився уважніше й насупився знову. Простягнув руку по бінокль, але натомість торкнувся власних грудей; я залишив його вдома. Підвівшись, я звернув зі стежки й поволі рушив пересіченою місцевістю, згодом побіг підтюпцем; затим зірвався на повноцінний біг і врешті-решт з усіх ніг помчав крізь бур’яни й очерет, перемахнув через огорожу на пасовище, де попідхоплювались і, жалібно мекаючи, кидались урозтіч вівці.

Коли я добіг до телефонних стовпів, то вже геть видихнувся.

Лінія справді виявилась обірваною. З дерев’яного стовпа звисав свіжий обрубок дроту. Я ще раз поглянув угору, щоб переконатися, що мені не ввижається. Кілька пташок здійнялися в небо, закружляли й тужливо заголосили в майже нерухомому повітрі над пересохлою травою. Щоб оглянути інший кінець дроту, я побіг до сусіднього стовпа, розміщеного ближче до острова. До нього було прибите вкрите короткою чорно-білою шерстю вухо, яке й досі стікало кров’ю. Я торкнувся його й усміхнувся. Рвучко озирнувшись, я знову заспокоївся й поглянув убік міста, над яким, нагадуючи засудливо виставлений вказівний палець, здіймався шпиль церковної дзвіниці.

— Брехливий виродок! — видихнув я й помчав до острова, на ходу набираючи швидкість, сиплючи прокльонами й гнівно топчучи второвану поверхню стежки; діставшись Трампліна, я просто перелетів його у стрибку. Я переможно загорлав, але одразу ж замовк, щоб приберегти свій дорогоцінний подих для бігу.

Я знову повернувся додому й, увесь замилений, поспішив на горище, лише на хвильку затримавшись, щоб перевірити телефон. Він цілком очікувано не працював. Я побіг сходами вище, здерся драбиною на горище, підійшов до слухового вікна й похапцем оглянув територію в бінокль, а тоді опанував себе, озброївся й перевірив спорядження. Вмостившись на стільці, я ввімкнув радіо й продовжив оглядати острів.

Він був десь неподалік. Дякувати Богу за птахів! Я відчув дрож у животі, й усім моїм нутром прокотилася хвиля

радості, змусивши мене здригнутися, незважаючи на спеку. Брехливий старий гівнюк намагався виманити мене з дому лише тому, що *сам* боявся зустрітися з Еріком. Господи! А я виявився настільки дурним, що не спромігся розчути в його захмелілому голосі відверту облуду. І він ще насмілювався ганити мене за випивку! Та я принаймні робив це, коли міг собі дозволити, а не в критичній ситуації, коли необхідно бути на піку своєї форми. От гівнюк! Теж мені чоловік!

Я кілька разів приклався до й досі прохолодного графина з апельсиновим соком, з'їв одне яблуко, трошки хліба з сиром і продовжив спостерігати. Надворі швидко вечоріло, сідало сонце й насувалися хмари. Висхідні потоки теплого повітря, завдяки яким у небі над суходолом раніше виднілись просвіти, зійшли нанівець, пагорби та рівнину знову накрила щільна запона хмар, сіра й безформна. Через якийсь час я знову почув рокотання грому, і мені здалося, ніби саме повітря зробилося гострим і загрозливим. Я сидів як на голках і ніяк не міг припинити дослухатися до телефону, хоча й розумів, що той не задзвонить. Скільки ж має минути часу, щоб батько зрозумів, що вже запізно? Чи він розраховував, що я приїду на велосипеді? Цікаво, чи валяється він зараз десь у канаві, а чи, можливо, уже веде на острів юрбу міських жителів із запаленими смолоскипами, щоб схопити Вбивцю Собак?

Яка різниця? Навіть за такого освітлення я помічу будь-чиє наближення, а отже, зможу вийти з будинку й привітати свого брата або ж утекти й сховатися де-небудь на острові, якщо забачу появу месників. Я вимкнув радіо, щоб мати змогу почути будь-які крики з протилежного берега протоки, і, напруживши зір, продовжував вдивлятися в сутінки. Невдовзі я збігав на кухню, зібрав невеличкий сухий пайок і, повернувшись на горище, склав його в полотняний ранець. Про всяк випадок; якщо все ж доведеться вийти з будинку й зустрітися з Еріком. Він міг виявитися голодним. Я знову вмостився на своє місце й продовжив роздивлятися присмеркові тіні. Удалині біля підніжжя пагорбів на трасі виграввали вогні, виблискуючи в сутінках і нагадуючи рухомі маяки, що шмигали між дерев, збочували й ховалися за вершинами. Я потер очі й потягнувся, намагаючись позбутися втоми.

Подумавши, я поклав до ранця, який у разі чого мав прихопити з собою, знеболювальне. За такої погоди в Еріка могла початися мігрень, тож і ліки не завадять. Утім було б краще, якби потреби в них не виникло.

Я позіхнув, широко розплющив очі, з'їв іще одне яблуко. Розпливчасті тіні під хмарами дедалі темнішали.

Я прокинувся.

Було темно, я досі сидів на стільці, схрестивши руки на металевому ободі слухового вікна й поклавши на них голову. Мене щось розбудило, у будинку почувся шум. Якусь мить я посидів на місці, відчуваючи, як шалено калатає в грудях серце й ниє спина від тривалого сидіння в одній позі. У затерплих під вагою голови руках болісно відновлювався кровообіг. Я швидко й нечутно розвернувся на стільці. На горищі панувала темрява, однак чужої присутності не відчувалось. Торкнувшись кнопки наручного годинника, я виявив, що вже було по одинадцятій. Я проспав кілька годин. От ідіот! Раптом унизу почувся якийсь рух; непевні кроки, скрипіння дверей, ще якийсь шум. Дзвін розбитого скла. Я відчув, як волосся на потилиці стало дибки; уже вдруге за останній тиждень. Стиснувши зуби, я наказав собі побороти страх і *почати діяти:* це або Ерік, або тато. Піду вниз і дізнаюся. Щоб почуватися в безпеці, прихоплю з собою ножа.

Я зліз зі стільця, обережно рушив убік дверей у підлозі, навпомацки просуваючись уздовж грубого цегляного димаря. Біля виходу я зупинився й випустив футболку зі штанів, щоб приховати висячий на поясі ніж. Нечутно спустився на темні сходи. У коридорі горіло світло, на стіни сходового майданчика падали дивні жовті й розмиті тіні. Підійшовши до перил, я перегнувся через них і поглянув униз. Нічого. Шум припинився. Я принюхався.

Пахло як у пабі, у повітрі відчувався тютюновий дим і алкоголь. Очевидно, це батько. Мені відлягло від серця. У ту ж мить я почув, як він вийшов із вітальні. Здавалося, ніби за ним, нагадуючи рокіт океану, перекочувалася хвиля гуркотнечі. Батько заточувався, наштовхувався на стіни й зашпортувався на сходах. До мене долинали його важкий подих і нерозбірливе бурмотіння. Я прислухався; запах і звуки здіймалися догори. Завмерши на місці, я поступово заспокоювався. Тато дістався першого сходового майданчика, де було встановлено телефон. Непевні кроки почулися знову.

— Френ'! — загорлав він.

Я не поворухнувся й нічого не відказав. Припускаю, що зробив це інстинктивно, виробивши в собі звичку вдавати, ніби мене нема, і підслуховувати людей, які вважали, що перебувають наодинці. Я повільно вдихав і видихав.

— *Френ'!* — гаркнув батько.

Приготувавшись сховатися на горищі, я навшпиньках відступив назад, оминаючи скрипучі дошки підлоги. Тато заколошматив у двері туалету на другому поверсі, а виявивши, що вони незамкнені, вилаявся. Він рушив сходами вище, підступаючи до мене ближче. Чувся нерівний тупіт його кроків і бурчання, коли він перечіплявся й наштовхувався на стіну. Я тихенько піднявся драбиною, а тоді перевернувся й улігся на голу дощату підлогу, відсунувшись приблизно на метр від люка й спершись руками об цегляний димар, готовий сховатися за нього, якщо батько раптом спробує зазирнути на горище. Я кліпнув очима. Тато загрюкав у двері моєї кімнати. Затим відчинив їх.

— Френ'! — знову крикнув він. — А-а… хуй з ним…

У мене аж серце підскочило. Я ще ніколи не чув, щоб він матюкався. З його вуст це прозвучало непристойно, зовсім не так звично, як з уст Еріка або Джеймі. Я чув, як він сопів під люком, відчував його запах: пахло віскі й тютюном.

Знову невпевнені кроки, батько спустився на поверх нижче, грюкнули двері його кімнати. Я набрав у легені повітря, тільки тепер зрозумівши, що весь цей час не дихав. Серце гупало так, що здавалося, ніби от-от вистрибне з грудей, і я навіть здивувався, що батько не почув його стукіт крізь дощату стелю, коли стояв піді мною. Я трохи почекав, проте, крім віддаленого білого шуму, що долинав із вітальні, більше не чулося жодного звуку. Схоже, він залишив телевізор увімкненим на порожньому каналі.

Я полежав, давши батькові ще п’ять хвилин, а тоді повільно підвівся, обтрусив одяг, заправив футболку, узяв ранець, запхав за пояс рогатку, намацав у темряві жилет і з усім своїм спорядженням зліз драбиною на сходовий майданчик та тихенько спустився.

У порожній вітальні шипів і яскраво блимав телевізор. Я підійшов і вимкнув його. Розвернувшись, щоб вийти з кімнати, я помітив на кріслі зібганий твідовий піджак батька. Коли я взяв його до рук, у ньому щось брязнуло. Морщачись від смороду випивки й тютюнового диму, що просяк тканину, я обнишпорив кишені. У мене в долоні опинилася зв’язка ключів.

Я вийняв їх і роздивився. Ключ від вхідних дверей, ключ від чорного ходу, ключ від підвалу, ключ від сараю, два маленьких незнайомих мені ключики й ще один від якоїсь кімнати в будинку, схожий на ключ від моєї, але з іншою різьбою. У мене пересохло в роті й затремтіла рука. На ній зблиснув піт, зібравшись намистинками в лініях долоні. Це міг бути ключ від спальні або ж…

Я кинувся нагору, перестрибуючи через три сходинки водночас, збиваючись з ритму, лише щоб оминути скрипучі. Прошмигнувши повз кабінет, я піднявся до батькової спальні. Двері були напівпрочинені, у замку стирчав ключ. Мені було чути, як тато хропів. Тихенько зачинивши двері, я повернувся до кабінету. Вставив ключ у замок — і той провернувся, як змащений. Секунду-дві я постояв на місці, а тоді крутнув ручку й відчинив двері.

Увімкнув світло. Кабінет.

Захаращено, спекотно й душно. Посередині стелі — надзвичайно яскрава лампа без абажура. Під нею — два письмові столи, бюро та розкладачка із зім’ятою й зваленою на купу білизною. Книжкова шафа й два приставлених один до одного лабораторні столи з різноманітними пляшечками й хімічним устаткуванням; пробірки, колби й конденсатор, під’єднаний до раковини в кутку. Пахло чимось схожим на нашатир. Я розвернувся, визирнув у коридор, прислухався, зачув віддалене хропіння, а тоді вийняв ключа, зачинив двері й замкнувся зсередини, лишивши ключ у замку.

Відвернувшись від дверей, я побачив її. На бюро, збоку від дверей, які, відчиняючись усередину, ховали її від того, хто опинився б на порозі, стояла банка для зберігання препаратів. Вона була сповнена прозорою рідиною — імовірно, спиртом. І в цьому спирті плавали крихітні чоловічі геніталії.

Я дивився на них, не відпускаючи ключ у замку, і мої очі сповнювалися слізьми. Я відчув, як до горла десь із самої глибини мого нутра підкотився клубок, мої очі й ніс швидко переповнилися рідиною, і мене прорвало. Я стояв і плакав, солоні сльози стікали мені по щоках і потрапляли до рота. У мене бігло з носа, я чмихав, шморгав, груди судомно здригалися, а м’язи щелепи свавільно тремтіли. Я геть забув про Еріка, батька й усе решту, крім себе й своєї втрати.

Щоб узяти себе в руки, мені знадобилося трохи часу, однак я не розізлився й не сказав собі, що поводжуся, як дурне дівчисько, а натомість просто поступово заспокоївся та відчув, що важкість у голові зникла й оселилася в животі. Я витер обличчя футболкою, тихенько висякав носа, а тоді почав методично оглядати кімнату, не звертаючи уваги на банку, що стояла на бюро. Можливо, це була єдина тутешня таємниця, проте я хотів пересвідчитися.

Здебільшого мотлох. Мотлох і хімікати. Шухляди письмового столу й бюро були напхані старезними фотографіями й паперами. Там були старі листи, рахунки й записки, документи, формуляри й страхові поліси (жодного на моє ім’я, та й у всіх давно сплив термін дії), сторінки оповідання чи роману, надрукованого на дешевій друкарській машинці, списаного виправленнями й усе одно жахливого (про комуну хіпі в пустелі, які налагодили контакт з інопланетянами); а ще скляні прес-пап’є, рукавиці, психоделічні значки, старі сингли «Beatles», номери «Oz» і «IT», кілька ручок із висохлими чорнилами й зламані олівці. Мотлох, суцільний мотлох.

Затим я натрапив під зсувною кришкою на замкнені дверцята з петлями знизу й замковою шпариною вгорі. Я дістав ключі з замка у дверях, і, звісно ж, один із маленьких мені підійшов. Опустивши кришку, я дістав чотири сховані за нею шухляди й розмістив їх на робочій поверхні бюро.

Я вивчав їхній вміст, доки в мене не почали тремтіти коліна, і тоді я був змушений опуститися на хиткий напівсхований під бюро стілець. Я обхопив голову руками й знову здригнувся. Скільки ж іще відкриттів чекає на мене цієї ночі?

З однієї з невеличких шухляд я дістав синю упаковку тампонів. Тремтячими пальцями вийняв звідти коробку. На ній було написано: «Гормони — чоловічі». Усередині виявились менші коробочки, охайно датовані чорною

кульковою ручкою на півроку вперед. На коробці, яку я знайшов у другій шухляді, був напис «KBr» — він здався мені знайомим, проте я так і не зміг пригадати, де ж його бачив. У двох інших шухлядах були щільно скручені згортки п'яти-та десятифунтових банкнот і целофанові пакети з маленькими квадратними папірцями. Однак у мене вже не зосталося сил розмірковувати над тим, що ж то таке; я гарячково обдумував жахливу здогадку, яка щойно виникла в моїй голові. На банку я не дивився.

Я подумав про витончені риси обличчя, майже безволосі руки. Спробував пригадати, чи мені бодай раз у житті доводилося бачити батьків оголений торс, проте так і не зміг. Таємниця. Я покрутив головою, але позбавитися нав'язливої думки все ж не вдалося. Анґус. Аґнес. Про те, що тоді трапилося, мені було відомо винятково з його слів. Я не знав, наскільки можна було вірити місіс Клемп і який вплив вони могли мати одне на одного. Але такого *не могло* бути! Який жах! Яка бридота! Я хутко підвівся, перекинув стільця, і той грюкнув по голій дощатій підлозі. Схопивши упаковки тампонів і гормонів, я взяв ключ, відчинив двері й кинувся сходами нагору, на ходу запхнувши зв'язку ключів до кишені й вийнявши з піхов ножа.

— Від Френка не втечеш, — сам до себе прошипів я.

Я увірвався до батькової кімнати й увімкнув світло. Він лежав на ліжку одягнений. Один черевик батько скинув; той валявся на підлозі під його ногою, яка звисала з ліжка. Він лежав на спині й хропів. Коли я зайшов, батько ворухнувся й підніс долоню до обличчя, затуляючись від світла. Я підійшов до нього, прибрав його руку з обличчя й заліпив йому два сильних ляпаси. Його голова смикнулась, і він скрикнув. По черзі розліпив обидва ока. Я підніс йому під очі ножа, спостерігаючи за тим, як він намагається сфокусувати на ньому свій п'яний погляд. Від батька огидно смерділо перегаром.

— Френ'? — слабким голосом мовив він.

Я ткнув у нього ножем, зупинивши лезо за кілька міліметрів від татового перенісся.

— Ах ти ж падлюка! — виплюнув я йому в обличчя. — Що це, в біса, таке?

Другою рукою я помахав упаковкою тампонів і коробкою з гормонами в нього перед носом. Він застогнав і заплющив очі.

— Говори! — крикнув я і ще раз заліпив йому по обличчю зворотним боком руки, у якій тримав ножа. Він спробував утекти від мене, перекотившись по ліжку до відчиненого вікна, але я смикнув його назад, завадивши вистрибнути в спекотну безвітряну ніч.

— Ні, Френ', ні, — проказав він, закрутивши головою й намагаючись відштовхнути мене. Я випустив упаковки й міцно схопив його за руку. Підтягнувши тата ближче до себе, я приставив йому до горла ножа.

— Ти розкажеш мені, інакше, Богом клянуся…

Не доказавши, я відпустив його руку й потягнувся своєю до його штанів. Висмикнув його ремінь із вузьких петель. Батько незграбно спробував мені завадити, однак я ляснув його по руках і кольнув у горло ножем. Знявши ремінь, я розстібнув «блискавку» ширіньки, ані на мить не зводячи з нього очей і намагаючись не думати про те, що можу там знайти або ж *не* знайти. Розстібнув ґудзика над «блискавкою». Спустив штани, висмикнув із них сорочку. Батько лежав на ліжку, дивився на мене почервонілими блискучими очима та заперечно крутив головою.

— Що т-ти зб-бираєшся р-робити, Френкі? В-вибач. М-мені сп-правді д-дуже-д-дуже шкода. Ц-це б-був експ-перимент, от і вс-се. Прос-сто експ-перимент… Н-не р-роби н-нічого з-зі м-мною, б-будь-ласка, Френкі… П-прошу т-тебе…

— Ах ти сука! *Сука*! — проказав я, відчуваючи, як у мене попливло перед очима й затремтів голос. Я розлючено зірвав з нього/неї труси.

У темряві за вікном пролунав чийсь рев. Я завмер на місці, дивлячись на татів великий і доволі брудний член та порослі темним волоссям яйця, а десь посеред острова заходилася ревом якась тварина. У батька затремтіли ноги. Аж раптом спалахнуло світло, і там, за дюнами, де ніякого світла не мало би бути, замайоріли помаранчеві зблиски, а відтак почулося ще більше верещання, бекання, мекання й ревіння; відусюди залунав рев.

— Господи, що це? — видихнув батько, розвернувши тремтячу голову до вікна.

Я відступив, обійшов ліжко й визирнув у вікно. Здавалося, що жахливі звуки й спалахи наближалися з-за дюн. Довкола високої дюни за будинком з боку Саду Черепів з'явився ореол світла; жовтаві зблиски, а поміж них — цівки диму. Рев нагадував завивання підпаленого пса, однак був гучнішим, він лунав знову й знову й звучав дещо інакше. Спалахи зробилися яскравішими, з-за вершечка високої дюни щось вибігло; воно палало, ревло й мчало схилом, на якому був розташований Сад Черепів, до моря. Це була вівця; за нею з'явилося ще кілька. Спершу дві, а тоді й півдюжини тварин поскакали по траві й піску. За кілька секунд підпалені вівці заполонили весь схил, їхня шерсть палала, вони знавісніло мекали й мчали до підніжжя, запалюючи припорошену піском траву й бур'ян і лишаючи по собі вогняний слід.

І тоді я побачив Еріка. До мене, похитуючись, підійшов тато, але я не звернув на нього уваги, не відриваючи погляду від худющої постаті, що вистрибувала й танцювала на самому вершечку дюни. Ерік вимахував величезним запаленим смолоскипом і сокирою. Він також кричав.

— О Боже, ні! — промовив батько. Я розвернувся до нього. Він саме підтягував штани. Відштовхнувши його, я кинувся до дверей.

— За мною! — крикнув я батькові.

Я вибіг із кімнати й спустився сходами, навіть не озирнувшись, щоб подивитися, чи він рушив слідом. Крізь усі вікна будинку виднілося полум’я, звідусіль долинав рев замордованих овець. Я забіг на кухню, подумавши набрати води, однак вирішив, що це марна справа. Пробігши ґанком, я опинився в садку за будинком. Мене ледь не збила з ніг вівця, у якої шерсть палала лише над задніми ногами; вона прошмигнула крізь сад, який уже також устиг зайнятися вогнем, і в останню мить зі страшним беканням оминула двері та перестрибнула через низьку огорожу в садок перед будинком. Я оббіг дім у пошуках Еріка.

Скрізь були вівці, усе охопило полум’я. Трава над Садом Черепів палала, вогонь перекинувся на сарай, кущі, рослини й квіти в саду, мертві вівці лежали в калюжах багряного полум’я, а решта бігали й стрибали довкола, надсадно стогнучи й заходячись гортанним ревом. Ерік стояв на сходах, що вели до підвалу. Я помітив смолоскип, який він раніше тримав у руці, — його вогонь обпалював стіну будинку під вікном туалету. Ерік рубав двері підвалу сокирою.

— Еріку! Ні! — крикнув я, кинувся вперед, тоді розвернувся, схопився рукою за стіну будинку й визирнув за ріг, щоб поглянути на відчинені двері на ґанку. — Тату! Мерщій з дому! Тату!

Я чув, як за моєю спиною дошки розліталися на друзки. Я знову побіг до Еріка. Перед сходами, що вели до підвалу, я перестрибнув через тліючу тушу вівці. Ерік розвернувся й замахнувся на мене сокирою. Я пірнув під його удар і відкотився по землі. Одразу ж скочив на ноги, готовий відстрибнути вбік, однак Ерік знову взявся рубати, скрикуючи з кожним потужним ударом так, немовби рубали його самого. Лезо сокири занурилося в дошки й застрягло; Ерік сильно смикнув сокирище, вивільнив інструмент, поглянув на мене й ще раз рубанув двері. На мене впала тінь від полум’я смолоскипа; Ерік притулив його до одвірка, і мені було видно, як почала займатися свіжа фарба. Я дістав з-за пояса рогатку. Двері вже ледь трималися. Батько так і не виходив. Ерік іще раз на мене озирнувся й знову махнув сокирою. Доки я намацував сталеву кульку, позаду нас застогнала вівця. Звідусіль чувся тріскіт вогню й пахло смаженим м’ясом. Металева сфера лягла в шкіряне «сідло», і я відтягнув гуму.

— Еріку! — закричав я, і тоді двері не витримали.

Він узяв сокиру однією рукою, другою підняв смолоскип, копнув двері ногою, і ті впали всередину. Я відтягнув гуму рогатки на один останній сантиметр. Поглянув на брата крізь рогатину. Він зиркнув на мене. Його обличчя заросло бородою, було брудним і нагадувало маску якоїсь тварини. Це був хлопчик, чоловік, якого я знав, і водночас — зовсім інша людина. Він шкірився, зиркав хитрим поглядом, обливався потом, і здавалося, що його обличчя пульсує в такт здійманню грудей і спалахам полум’я. Він тримав у руках сокиру й запалений смолоскип, а перед ним лежали рештки дверей. Мені навіть вдалося розгледіти тюки з кордитом, що здавалися темно-оранжевими у відблисках щільного тремтливого вогню довкола й світлі смолоскипа в руці брата. Ерік похитав головою, набувши спантеличеного й очікувального вигляду.

Я повільно заперечно покрутив головою.

Він зареготав, кивнув і, чи то впустивши, чи то жбурнувши смолоскип у підвал, кинувся на мене.

Я ледь не вистрілив у нього, спостерігаючи крізь приціл рогатки, як він наближається, і лишень в останню секунду, перед тим як відпустити гуму, помітив, що він відкинув сокиру геть; та брязнула об сходи підвалу, Ерік оминув мене, я опустив рогатку й відстрибнув убік. Перекотившись по землі, я побачив, що брат, мов заєць, промчав через сад і рушив на південь острова. Я випустив із рук рогатку, збіг сходами в підвал і підняв смолоскип. Він лежав за метр від дверей і навіть близько не долетів до тюків. Я швидко викинув його назовні, і цієї ж миті в сараї, на який перекинувся вогонь, почали вибухати бомби.

Лунав оглушливий гуркіт, у мене над головою свистіла шрапнель, вікна будинку розбивалися, сарай було зруйновано вщент; кілька бомб викинуло з сараю, і вони вибухнули в різних кутках саду, однак, на щастя, далеко від мене. Коли я зміг безпечно вилізти зі свого укриття, сараю вже не було, усі вівці або повмирали, або повтікали, а Ерік накивав п’ятами.

Батько сидів на кухні з відром води й різницьким ножем. Коли я зайшов, він поклав ножа на стіл. Здавалося, ніби він постарів на сотню років. Окрім того, на столі стояла банка для зберігання препаратів. Я сів у голові столу, буквально впавши на стілець. Поглянув на батька.

— Тату, тут Ерік приходив, — сказав я й засміявся. У вухах досі дзвеніло від вибухів у сараї.

Батько підвівся з виглядом старого дурня; він подивився на мене затуманеним вологим поглядом, і в нього затремтіли руки. Я відчув, що поступово починаю заспокоюватися.

— Що… — почав він, але одразу ж прочистив горло. — Що… що трапилося?

Його голос звучав майже тверезо.

— Він намагався потрапити до підвалу. Думаю, збирався висадити нас усіх у повітря. Але вже втік. Я, як міг, поставив двері на місце. Здебільшого вогонь уже згас. Це тобі не знадобиться, — мовив я, кивнувши на відро з водою в батькових руках. — Натомість я хочу, щоб ти сів і дещо мені розповів.

Я відкинувся на спинку стільця.

Якусь мить тато дивився на мене, а тоді взяв зі столу банку, але та вислизнула йому з пальців, упала на підлогу й розлетілася на друзки. Він нервово засміявся, нахилився й знову випростався, піднявши те, що було всередині. Тато простягнув її вміст мені, однак я не зводив погляду з його очей. Він стис кулак, а тоді, немов фокусник, одразу ж розкрив долоню знову. На ній лежала рожева кулька. Не яєчко; рожева кулька, схожа на шматок пластиліну або воску. Я знову поглянув йому в очі.

— Розповідай, — сказав я.

І він розповів.

12

Що трапилося зі мною

Одного разу я пішов далеко на південь, залишивши позаду навіть новий будинок, щоб побудувати дамби серед пісків і відливних ставків на іншій ділянці узбережжя. День видався бездоганний, спокійний і ясний. Межу поміж морем і небом роздивитися було неможливо, і будь-який дим здіймався догори рівненькою цівкою. Море було гладесеньким.

Віддалік на пологому схилі пагорба розкинулися луги. На одному з них паслося кілька корів і двоє великих гнідих коней. Доки я будував дамби, до лугу під'їхала вантажівка. Вона пригальмувала біля воріт, розвернулась і зупинилась задом до мене. Я спостерігав за нею в бінокль, оскільки все це відбувалося приблизно за півмилі від мене. З вантажівки вийшло двоє чоловіків. Вони відкинули задній борт, утворивши пандус із дерев'яною решітчастою огорожею з обох боків. Зацікавлені коні підійшли поближче.

Я стояв посеред відливного ставка в гумових чоботях, відкидаючи на воду бліду тінь. Чоловіки вийшли на луг і, накинувши одному з коней на шию мотузку, підвели його до автомобіля. Той слухняно пішов за ними, однак коли люди спробували змусити його піднятися пандусом між перекошеними решітчастими бортиками всередину вантажівки, завагався, запручався й почав відступати. Інший кінь притиснувся до огорожі поряд. За кілька секунд у безвітряному повітрі почулося його іржання. Кінь не хотів іти. На якусь мить кілька корів підвели голови, але згодом знову продовжили жувати.

Крихітні хвилі, прозорі згустки світла, накочувались на пісок, каміння й мушлі поруч зі мною й тихо хлюпотіли. Серед довколишнього спокою почувся пташиний щебет. Чоловіки відігнали вантажівку подалі та повели коня до неї вздовж дороги й прилеглої стежки. Кінь, що лишився на лузі, іржав і безцільно бігав колами. Я втомився дивитися й тримати бінокль, тож перевів погляд на хребет пагорбів і гори, що зникали в яскравому сяйві на півночі. Коли ж я знову поглянув на луг, кінь уже стояв у вантажівці.

Якусь мить побуксувавши, автомобіль рушив. Самотній спантеличений кінь метався від воріт до паркану й назад; спершу він переслідував вантажівку, але невдовзі облишив. Один із чоловіків зостався з ним на лузі й, коли автомобіль зник за пагорбом, заспокоїв тварину.

Пізніше, коли дорогою додому я проходив повз той луг, кінь уже мирно скуб собі траву.

А тепер, цього свіжого вітряного недільного ранку, я сиджу на вершечку дюни над Бункером і згадую, як минулої ночі мені наснився той кінь.

Після того як батько розповів мені те, що мав розповісти, і я, упоравшись із недовірою та люттю, ошелешено змирився з правдою, після того як ми обшукали околиці саду, кличучи Еріка, старанно прибираючи територію й гасячи останні залишки пожежі, після того як забарикадували двері підвалу, повернулися в дім і тато розповів мені, навіщо ж він вчинив так, як вчинив, ми врешті-решт уклалися спати. Я зачинив двері своєї кімнати на ключ і цілком упевнений, що батько зробив так само. Уві сні я пережив той вечір, коли побачив коней, прокинувся рано й вирушив на пошуки Еріка. Відходячи від будинку, я побачив Діґґза, що наближався стежкою до нас. Батьку доведеться багато чого пояснювати. Ну й нехай.

Небо розвиднилося. Гроза, грім і блискавка минули, західний вітер відносив хмари, а разом із ними й гнітючу спеку, у море. Схоже, трапилося диво, хоча, ймовірніше, над Норвегією просто завис антициклон. А отже, погода видалася ясною й прохолодною.

Я знайшов Еріка сплячим на дюні над Бункером; головою він зарився в траву, яку колихав вітер, і лежав, згорнувшись калачиком, як дитина. Підійшовши до нього, я якийсь час посидів поряд, а тоді покликав його на ім'я й штурхнув у плече. Він прокинувся, поглянув на мене й усміхнувся.

— Привіт, Еріку, — сказав я. Він простягнув мені руку, і я її потис. Мій брат кивнув; з його уст не сходила усмішка. Після цього він посунувся, поклав свою кучеряву голову мені на коліно, заплющив очі й знову заснув.

Я не Френсіс Леслі Колдгейм. Я — Френсес Леслей Колдгейм. До цього все й зводиться. Тампони й гормони були призначені для мене.

Як виявилося, те, що мій батько одягав Еріка, як дівчинку, було лише репетицією. Коли мене покусав Старий Сол, тато побачив у цьому ідеальну можливість здійснити невеличкий експеримент і в такий спосіб зменшити — а можливо, й цілком усунути — фактор жіночого впливу на власне життя, доки я ростиму. Тож він почав годувати мене чоловічими гормонами й з того часу ніколи не припиняв цього робити. Ось чому він завжди готував сам, ось чому те, що я завжди вважав обрубком пеніса, насправді було збільшеним клітором. Звідси й борода, відсутність місячних і все решта.

Утім упродовж кількох останніх років батько тримав удома тампони на той випадок, якщо раптом мої власні гормони візьмуть гору над тими, якими він мене накачував. Він також запасся бромідом на той випадок, якщо через додатковий андроген я почну відчувати хіть. Він зліпив муляж чоловічих геніталій, скориставшись тим самим восковим набором, який я знайшов під сходами й за допомогою якого виготовляв свої свічки. Він збирався показати мені банку, якщо я коли-небудь почну сумніватися, чи в моєму житті мала місце кастрація. Більше доказів; більше брехні. Навіть його витівки з пердінням виявилися ошуканством; батько давно дружив із

барменом Дунканом і купував йому випивку за те, що той повідомляв по телефону, що саме я пив у «Армз». Навіть тепер я не міг бути впевненим, що він розповів мені все, навіть попри те, що мені здавалося, ніби його й справді охопило бажання зізнатися в усьому, і вчора в його очах стояли сльози.

Думаючи про це, я відчуваю, як у моєму нутрі знову скручується клубок злості, однак я з цим борюсь. Коли він усе мені розповів і переконав, що це правда, мені закортіло вбити його прямо там, на кухні. Якась частина мене й досі хоче вірити, що все це було його черговою брехнею, однак у дійсності я розумію, що він розповів мені правду. Я — жінка. Стегна пошрамовані, великі статеві губи дещо пожовані, і мені ніколи не стати привабливою, проте, за словами тата, я — цілком здорова жінка, здатна до статевих зносин і дітонародження (від самої думки про те або інше мене кидає в дрож).

Доки Ерік відпочиває, поклавши голову мені на коліна, я дивлюся на блискуче море й знову згадую того нещасного коня.

Я не знаю, що робитиму далі. Лишатися тут я не можу, але їхати кудись-інде боюсь. Утім, гадаю, усе ж доведеться переїхати. От халепа! Можливо, я й розглянув би варіант самогубства, якби не приклади деяких моїх родичів, які в будь-кого відбили б бажання їх наслідувати.

Я опускаю погляд на голову Еріка — нерухома, брудна, спляча. На обличчі спокій. Його не мучить біль.

Якийсь час я спостерігаю, як невеличкі хвилі набігають на берег. Переді мною море, водяна двоопукла лінза; вона гойдається й накочується на суходіл; я дивлюся на вкриту брижами пустелю й згадую, як колись вона була пласкою, мов соляне озеро. Десь-інде пейзаж зовсім інший; море коливається, плескоче й вирує, береться складками й перекочується під подихом освіжаючого бризу, гнане жорсткими пасатами, напинається пагорбами й урешті-решт, розбурхане штормовим вітром, здіймається білосніжними гірськими хребтами, над якими лютує завірюха.

А там, де наразі перебуваю я, там, де сидимо й лежимо ми, спимо й розглядаємося довкола цієї теплої літньої днини, сніг випаде лишень за півроку. Тільки тоді крига й холод, іній і паморозь, виття народженої в Сибіру хуртовини, що пронесеться над Скандинавією й перетне Північне море, сірі води Світового океану й мишасті небеса, рішуче привласнять усю цю місцину й тимчасово тут запанують.

Мені хочеться сміятися або плакати, або робити й те, й інше водночас, доки я сиджу й думаю про одне своє життя й три смерті. Тепер уже чотири, оскільки батькові слова вбили того, ким я був.

Утім *я* — це й досі *я*; я — *та сама* особа, за *моїми* плечима — ті самі спогади, ті самі вчинки, ті самі (незначні) досягнення й ті самі (жахливі) злочини.

Навіщо? *Як* я міг усе це накоїти?

Можливо, справа в тому, що я вважав, нібито мене позбавили всього дійсно важливого в цьому світі, сенсу буття й засобів для продовження нашого існування як виду, — та ще й до того, як я встиг усвідомити їхню цінність. Можливо, я вбивав, щоб помститися, ревно стягуючи — у єдиний доступний мені спосіб — данину з тих, хто опинявся в межах моєї досяжності; з моїх однолітків, які інакше б виросли й стали тим єдиним, чим я стати не міг: дорослими.

Позбавлений, так би мовити, одного бажання, я виробив у собі інше; щоб зализати власну рану, я обрубував *їхні життя*, у такий спосіб відплачуючи у своїй озлобленій невинності за власне вихолощення, яке на той час хоч і не міг цілком усвідомити, проте якимось чином — можливо, з огляду на ставлення свого оточення, — сприймав як несправедливу й непоправну втрату. Не маючи сенсу жити й позбавлений можливості продовження роду, я доклав усіх зусиль, щоб досягти успіху в жорстокій протилежній царині, і так відкрив для себе заперечення й відмову від розмноження, на яке могли претендувати лиш інші. Схоже, я вирішив, що якщо вже мені ніколи не стати чоловіком, то я — позбавлений ознак мужності — перевершу в ній усіх довкола; отак я й став убивцею, утіливши в мініатюрі образ безжального героїчного солдата, до якого в усіх читаних мною книжках і бачених фільмах люди ставилися з трепетною повагою. Я вирішив, що знайду або ж власноруч виготовлю зброю, а моїми жертвами стануть ті, хто ще не так давно з’явився на світ завдяки тому єдиному акту, на який я був неспроможний; моя рівня, оскільки, попри володіння всім необхідним потенціалом, вони тепер так само не матимуть змоги здійснити вищезгаданий акт, як і я. От вам і пенісна заздрість!

А тепер виявляється, що все це не мало жодного сенсу. У мене не було жодних підстав для помсти, була лише брехня, ошуканство, яке необхідно було викрити, омана, яку я мав розгледіти, попри її всеосяжність, але натомість просто цього не хотів. Я був гордий; унікальний євнух; лютий, проте благородний привид, що ширяв власними володіннями, скалічений вояка, скинутий принц…

Але тепер я зрозумів, що весь цей час був просто дурнем.

Вірячи у свою жахливу травму, у свою буквальну відрізаність від суходолу, що належав решті людства, я, схоже, надто серйозно ставився до життя загалом і з цієї ж причини надто легковажно — до життя інших. Убивства правили мені за зачаття; за секс. Фабрика була моєю спробою створити модель життя, вона замінила собою ті стосунки, які в інакшому вигляді викликали в мене відразу.

Що ж, досягти успіху в смерті завжди було простіше.

Усередині цієї величезної машини речі не такі шаблонні (або тривіальні), як ті, що я пережив на власному досвіді. Кожному з нас, у його власній Фабриці, може здатися, що він обрав свій коридор і що його доля вже вирішена (і неважливо — мрія це чи кошмар, банальність чи чудо, добре це чи погано), але достатньо одного-

єдиного слова, погляду, помилки — і все може змінитися, усе здатне перевернутися дороги дриґом, і вимощений мармуром коридор перетвориться на канаву, а щурячий лабіринт — на осяяну золотом вулицю. Урешті-решт на нас чекає те саме, проте шлях — частково обраний, частково заздалегідь визначений — у всіх різний і ладний змінюватися, доки ми живемо й дорослішаємо. Упродовж багатьох років я думав, що люк за мною зачинився; однак насправді весь цей час повзав по циферблату. І тільки *тепер* люк нарешті зачиняється, а мій шлях лише починається.

Я знову дивлюся на Еріка, усміхаюся й киваю сам собі; віє легкий бриз, хвилі розбиваються об берег, вітер розпорошує бризки й гойдає траву, довкола щебечуть птахи. Певно, мені доведеться розповісти йому про те, що зі мною трапилося.

Бідний Ерік припхався додому, щоб побачитися зі своїм братом, а виявилося (Трах! Бах! Прорив дамб! Вибухи бомб! Оси смажаться: *п-п-ш-ш-ш-ш*!), що на нього чекала сестра.

ОДНА З НАЙКРАЩИХ КНИЖОК XX СТОЛІТТЯ ЗА ВЕРСІЄЮ «THE INDEPENDENT»

Ієн Бенкс (1954—2013) — шотландський письменник. Його роман «Осина Фабрика» став одним з найскандальніших дебютів в англійській літературі. Після виходу книжки критики розділилися на два табори: ті, хто захоплювався молодим автором, і ті, хто називав автора божевільним. У 1999 році за підсумками голосування на веб-сайті *BBC News* Бенкс посів п'яте місце в першій десятці «літературного хіт-параду тисячоліття», випередивши Дж. Р. Р. Толкіна і Джеймса Джойса.

Через два роки після вбивства Блайта я умертвив свого молодшого брата Пола — геть з інших і більш фундаментальних причин, аніж ті, що спонукнули мене позбутися Блайта; а ще через рік я попіклувався про свою двоюрідну сестру Есмеральду, зробивши це більш-менш знічев'я.

Такий наразі в мене рахунок. Троє. Я вже багато років нікого не вбивав і не маю наміру робити це знову.

Просто в моєму житті був такий період.

Прочитайте, якщо стане мужності.

Daily Express

Зловісна, химерна книжка, яку неможливо відкласти.

The Financial Times

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-3847-3

Ієн Бенкс (1954—2013) — шотландський письменник. Його роман «Осина Фабрика» став одним з найскандальніших дебютів в англійській літературі. Після виходу книжки критики розділилися на два табори: ті, хто захоплювався молодим автором, і ті, хто називав автора божевільним. У 1999 році за підсумками голосування на веб-сайті *BBC News* Бенкс посів п'яте місце в першій десятці «літературного хіт-параду тисячоліття», випередивши Дж. Р. Р. Толкіна і Джеймса Джойса.

Через два роки після вбивства Блайта я умертвив свого молодшого брата Пола — геть з інших і більш фундаментальних причин, аніж ті, що спонукнули мене позбутися Блайта; а ще через рік я попіклувався про свою двоюрідну сестру Есмеральду, зробивши це більш-менш знічев'я.

Такий наразі в мене рахунок. Троє. Я вже багато років нікого не вбивав і не маю наміру робити це знову.

Просто в моєму житті був такий період.

Прочитайте, якщо стане мужності.

Зловісна, химерна книжка, яку неможливо відкласти.

1

Шедевр (*фр.*). (*Тут і далі прим. пер.*)

2

Йдеться про Heinkel He. 111 — німецький літак, головний бомбардувальник часів Другої світової війни.

3

Зовнішня кам’яна напіварка.

4

Дорогою (*фр.*).

5

Останній смертельний удар (*фр.*).

6

Назва японських пілотів-смертників «камікадзе» перекладається як «божественний вітер».

7

Серія розвивальних іграшок-конструкторів.

«Заснути, вмерти. / І спати. Може, й снити? Ось в чім клопіт; / Які нам сни присняться після смерті…» (Вільям Шекспір, «Гамлет, принц датський», пер. Леоніда Гребінки.)

9

Міра об’єму для рідин, дорівнює ¼ пінти, або ⅛ літра.

10

«*Oz*» і «*IT*» — андеґраундні лондонські сатиричні журнали 1960—1970-х років. «*Oz*» спершу видавався в Сіднеї.